

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СПЕЦІАЛЬНА
ОСВІТА»**

Навчально-методичний посібник

Кам'янець-Подільський, 2016

УДК 001.8(075.8)

ББК 72

О-64

Рекомендовано до друку ухвалою вченої ради Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, протокол № 14 від 28 січня 2016 р.

Рецензенти:

І.В. Дмитрієва – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри технологій корекційної та інклюзивної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

С.Ю. Конопляста – доктор педагогічних наук, професор кафедри логопедії Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

В.Е. Левицький – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри логопедії та спеціальних методик Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Колектив авторів:

С.П. Миронова (розділи 1-6), **М.П. Матвєєва** (розділи 2, 3, 6),
Т.О. Докучина (розділ 6, додатки), **О.І. Дмитрієва** (розділ 6, додатки),
О.В. Чопік (розділ 6, додатки), **Н.І. Коваль** (розділ 6, додатки).

За загальною редакцією С.П. Миронової

Організація та методика проведення наукових досліджень студентами спеціальності «Спеціальна освіта» : навчально-методичний посібник / [кол. авторів; за заг. ред. С.П. Миронової]. - Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. – 136 с.

Методичні рекомендації висвітлюють основні вимоги до організації науково-дослідної роботи студентів спеціальності 016 «Спеціальна освіта». Завданням посібника є надання майбутнім корекційним педагогам і спеціальним психологам організаційно – методичної допомоги у виконанні рефератів, курсових і дипломних робіт із дисциплін професійної та практичної підготовки. Посібник адресований також викладачам, які забезпечують керівництво вищезначеними типами наукових робіт.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. Види студентських наукових робіт

РОЗДІЛ II. Вибір теми і організація дослідження

РОЗДІЛ III. Методи науково – педагогічного дослідження в корекційній педагогіці та спеціальній психології

РОЗДІЛ IV. Літературне оформлення наукової роботи, бібліографічний опис літературних джерел

РОЗДІЛ V. Підготовка до захисту та захист наукової роботи, вимоги до оцінювання

РОЗДІЛ VI. Орієнтовна тематика рефератів, курсових робіт і література до їх виконання

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Однією з форм навчально-виховного процесу у виші є науково-дослідна робота студентів. У процесі підготовки студентів за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» науково-дослідна робота розв'язує такі завдання: вчить аналізувати теоретичний матеріал і узагальнювати досвід роботи спеціальних, навчально-реабілітаційних та інклюзивних закладів; допомагає систематизувати знання, одержані у процесі вивчення різних дисциплін, і застосувати їх на практиці; збільшує обсяг професійних знань студентів, вчить знаходити більш ефективні й раціональні методи, прийоми, засоби навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами; прищеплює навички дослідницько-творчої функції фахової діяльності. Оволодіння студентами навичками науково – дослідної роботи є одним із важливих факторів у забезпеченні спеціальних закладів педагогами та психологами високої кваліфікації, а професійна спрямованість наукових досліджень, підвищення якості наукової продукції студентів є запорукою подальшого удосконалення роботи у виші. Правильна організація науково-дослідної роботи студентів є одним із шляхів формування готовності майбутніх корекційних педагогів і спеціальних психологів до професійної діяльності з дітьми, які потребують корекції психофізичного розвитку.

Починаючи з першого курсу в процесі лекційних, семінарських і лабораторних занять, консультацій у студентів необхідно формувати вміння та навички самоосвіти і дослідницько-творчої діяльності. З цією метою при вивченні навчальних дисциплін передбачаються різноманітні індивідуальні завдання, наприклад: підготовка доповідей, написання рефератів, проведення експериментів; частина студентів залучається до участі у наукових гуртках та проблемних групах. Згідно з навчальним планом студенти пишуть курсові роботи з дисциплін спеціальності та спеціалізації, а магістранти, окрім того, виконують і дипломні роботи.

Завданням посібника є надання студентам - майбутнім корекційним педагогам і спеціальним психологам організаційно – методичної допомоги у підготовці доповідей, статей, виконанні рефератів, курсових і дипломних робіт із дисциплін професійної та практичної підготовки. Посібник адресований також і викладачам, які забезпечують керівництво вищезначеними типами наукових робіт.

Авторами посібника є колектив кафедри корекційної педагогіки та інклюзивної освіти: С.П.Миронова (загальний редактор, розділи 1 - 6), М.П.Матвеева (розділи 2, 3, 6), Т.О.Докучина (розділ 6, додатки), О.І.Дмітрієва (розділ 6, додатки), О.В.Чопік (розділ 6, додатки), Н.І.Коваль (розділ 6, додатки).

РОЗДІЛ І.

ВИДИ СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ РОБІТ

Науково-дослідна робота є складовою самостійної роботи студентів у виші. За змістом і характером передбачено два види науково-дослідної роботи студентів: навчальна (обов'язкова, передбачена навчальними планами спеціальності) і позанавчальна (вільний вибір студента).

Навчальна науково-дослідна діяльність обумовлена навчальними планами, програмами і включена у навчально-методичні комплекси дисциплін. Вона передбачає такі види роботи студентів: написання рефератів; виконання дослідних завдань експериментального або методичного характеру на лабораторних заняттях, під час практики та самостійної роботи з вивчення різних навчальних дисциплін; підготовка і захист курсових та дипломних робіт.

Науково-дослідна робота студентів поза навчальним планом передбачає такі види роботи: участь у роботі студентських наукових гуртків, проблемних груп, лабораторій; підготовка доповідей для участі у наукових конференціях; написання наукових робіт для конкурсів; участь у студентських олімпіадах, семінарах, конференціях; підготовка публікацій за результатами наукової діяльності (тези, статті). Зазвичай, у такій роботі беруть участь студенти старших курсів, магістранти, переважна більшість з яких гарно навчається і прагне стати висококваліфікованими спеціалістами.

Опишемо найбільш поширені види науково-дослідної роботи студентів.

Реферат є коротким викладом основного змісту наукових праць (зазвичай у письмовій формі), які проаналізував студент, з висловленням його міркувань щодо аналізованої проблеми у вивчених джерелах. Реферат, який не містить аналізу автора вважається конспектом літературних джерел.

Написання рефератів спрямоване на поглиблення знань студентів з навчальної дисципліни; формування у них вмінь добирати до визначеної проблеми літературні джерела та аналізувати їх; розкривати своє ставлення до літератури; обґрунтовувати висновки.

Основні вимоги до написання та оформлення реферату

Реферат виконується на стандартних аркушах А 4 друкованим текстом.

Структура реферату

1. Титульний аркуш (див. додаток А)
2. План
3. Текст з посиланням на джерела
4. Література
5. Обсяг: 10 - 15 сторінок

Зміст реферату розробляється згідно нижче зазначеної моделі.

Схема – модель тексту реферату:

1. ВСТУП.

- ✓ Значення теми для спеціаліста.
- ✓ Мета написання реферату.

2. ОСНОВНА ЧАСТИНА – розкриття основних питань згідно плану. Може містити декілька логічно побудованих розділів, кожен з яких повинен мати відповідну назву. Матеріал має викладатись аналітично, з висвітленням авторської думки щодо аналізованої проблеми

3. ВИСНОВКИ:

- ✓ Аналіз найважливіших питань
- ✓ Загальний висновок про значення теми.

4. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ. Оформляється в алфавітному порядку з урахуванням сучасних бібліографічних вимог (будуть описані у 4-му розділі).

Курсова робота – це самостійна навчально-наукова робота дослідницького характеру на основі раніше здобутих знань, спрямована на вивчення певної проблеми із фахової навчальної дисципліни.

Тематика курсових робіт відповідає завданням навчальної дисципліни. Її метою є закріплення, поглиблення і узагальнення знань з навчального предмету, їх застосування до розв'язання конкретної фахової проблеми;

формування у студентів первинних навичок проведення дослідної роботи. Матеріали курсової роботи можуть бути використані для подальшої дослідницько-творчої роботи студента, продовжені у дипломному дослідженні.

Вимоги до курсової роботи: має бути самостійним дослідженням студента з визначенням актуальності; чітким формулюванням понятійно-категоріального апарату; теоретичним аналізом проблеми; описом результатів власного експериментального дослідження. Повинна бути правильно оформлена (детальні вимоги описані нижче).

Дипломна робота – це кваліфіковане навчально-наукове дослідження, яке виконується на випускному курсі. У підготовці студентів спеціальності «Спеціальна освіта» дипломна робота є обов'язковою для студентів магістратури.

Метою дипломної роботи є закріплення фахових знань студентів з дисциплін спеціальності; удосконалення вмінь дослідницько-творчої діяльності. Доцільним у дипломному дослідженні є поглиблення розробки проблеми курсової роботи. Наприклад:

Тема курсової роботи: «Робота педагога-дефектолога спеціального дошкільного закладу з родинами вихованців». **Мета дослідження** – вивчити та описати форми співпраці педагога-дефектолога дошкільного закладу з батьками дітей з вадами інтелекту.

Тема дипломної роботи: «Інтегрована робота фахівців спеціального дошкільного закладу з родинами вихованців». **Мета дослідження** – визначити оптимальний зміст та форми інтегрованої роботи фахівців дошкільного навчального закладу для дітей з вадами інтелекту з батьками вихованців.

Тема курсової роботи: «Індивідуальний підхід як провідний принцип спеціальної дидактики». **Мета дослідження** – розкрити особливості індивідуального підходу в процесі навчання розумово відсталих дітей у теорії та практиці спеціальної освіти.

Тема дипломної роботи: «Залежність корекційно-виховної роботи від індивідуальних особливостей розвитку та структури дефекту дитини з вадами

інтелекту». **Мета дослідження** – визначити зміст та прийоми реалізації індивідуального підходу в корекційно-виховній роботі з розумово відсталими учнями молодших класів залежно від клінічного діагнозу.

Тема курсової роботи: «Історія розвитку спеціальної школи для дітей з вадами інтелекту с. Залісся Хмельницької області». **Мета дослідження** – дослідити та описати історію становлення і розвитку спеціальної школи для дітей з вадами інтелекту с. Залісся Хмельницької області.

Тема дипломної роботи: «Становлення та розвиток системи спеціального навчання дітей з вадами інтелекту в Хмельницькій області». **Мета дослідження** – виявити основні тенденції та якісні зміни у становленні й розвитку спеціальних закладів для дітей з вадами інтелекту в Хмельницькій області.

Вимоги до дипломної роботи: актуальність теми дослідження та її значущість для практики спеціальної освіти; чіткість формулювання понятійно-категоріального апарату дослідження; глибокий аналіз теоретичних підходів до розв'язання проблеми у загальній та спеціальній педагогіці й психології; правильний добір методів дослідження; самостійність власного експериментального дослідження та обґрунтування одержаних результатів; логічність висновків і практичних рекомендацій; правильність оформлення.

Результати, одержані студентами при написанні курсових і дипломних робіт, можуть використовуватись для виголошення виступу/доповіді на семінарах, наукових конференціях, підготовки наукових публікацій.

Студентська стаття – наукова публікація, у якій висвітлюються результати наукового дослідження студента. Публікація готується під керівництвом наукового керівника; може бути опублікована в збірнику наукових конференцій або інших наукових виданнях для молодих вчених. Стаття повинна бути чітко структурованою. Матеріали статті мають відповідати вимогам Постанови Президії ВАК України від 15.01.03 р. № 7-05/1 з урахуванням таких необхідних елементів:

- постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор;
- виділення невиділених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття;
- формулювання цілей статті (постановка завдання);
- виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Весь матеріал статті повинен бути написаний студентом самостійно, з посиланням на літературні джерела, висвітленням і обґрунтуванням одержаних результатів. Недопустимим для статті є конспектування літературних джерел, плагіат. Літературне оформлення статті має відповідати як загальним вимогам до публікацій, так і конкретним вимогам певного збірника, про що повідомляється в інформаційних листах. Зазвичай обсяг студентської статті містить 6 – 10 сторінок.

Для участі в конференції студент може готувати тези.

Тези – це стислі положення проведеного дослідження, представлені усно або письмово (у збірнику конференції).

Тези повинні містити короткий виклад (2 - 3 сторінки) основного змісту наукової роботи студента: актуальність проблеми; мета власного дослідження; методи та результати дослідження; одержані висновки.

Наразі в Україні відбуваються творчі конкурси для студентів, олімпіади, для участі в яких учасникам пропонують надіслати ессе.

Ессе – це короткий прозовий твір, який висвітлює думку автора щодо певної проблеми. Виклад має бути логічним і обґрунтованим.

РОЗДІЛ II.

ВИБІР ТЕМИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Успіх роботи студента залежить від правильності обрання теми наукової роботи. Наукові керівники разом із студентами при виборі проблеми дослідження повинні враховувати перспективні напрямки розвитку корекційної педагогіки та спеціальної психології. Для цього слід орієнтуватись на затверджені Міністерством освіти і науки України паспорти спеціальностей **13.00.03 – Корекційна педагогіка** та **19.00.08 – Спеціальна психологія**, в яких визначені актуальні напрями досліджень [5]. Наведемо їх.

Напрями досліджень у корекційній педагогіці

1. Сучасні технології та методики корекційного навчання осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
2. Особливості трудового, фізичного, естетичного, громадянського, правового, морального виховання осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
3. Науково-теоретичні основи диференційованого навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
4. Педагогічна діагностика розвитку дітей з психофізичними вадами.
5. Загальнотрудове та професійно-трудове навчання осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
6. Теоретичні та методичні засади інтегрованого навчання дітей з вадами психофізичного розвитку.
7. Педагогічне забезпечення процесу соціалізації осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
8. Педагогічне забезпечення процесу післяшкільної адаптації осіб з психофізичними вадами до нових умов життєдіяльності.
9. Корекційне навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку дошкільного віку.

10. Розробка нових моделей реабілітаційної допомоги дітям-інвалідам та дітям з особливостями психофізичного розвитку.
11. Педагогічні системи освітньо-виховних закладів для осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
12. Підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації фахівців з напрямку «Корекційна освіта».
13. Становлення та розвиток теорії та практики навчання і виховання осіб з порушеннями психофізичного розвитку в Україні.
14. Компаративний аналіз становлення, розвитку сучасного стану вітчизняної та зарубіжної корекційної педагогіки.
15. Проблеми корекційної андрагогіки.
16. Педагогічна спадщина вітчизняних та зарубіжних вчених-дефектологів.

Напрями досліджень у спеціальній психології

1. Методологічні, теоретико-психологічні та технологічні основи діагностики, прогностики та корекції психосоціального розвитку різних категорій осіб з обмеженими можливостями здоров'я (суттєві порушення зору, слуху, мовлення, пізнавальної та емоційно-вольової сфери, опорно-рухового апарату, соматика).
2. Вікові особливості психічного розвитку осіб з психофізичними вадами різних нозологій.
3. Психологічні особливості основних видів діяльності (гра, навчання, праця) та спілкування осіб з порушеннями у розвитку.
4. Психологічний супровід процесу формування особистості дитини з вадами психофізичного розвитку у різних виховних освітніх та реабілітаційних умовах (спеціальні та інтегровано-інклюзивні освітні заклади, реабілітаційні центри, сім'я тощо).
5. Комплексна діагностика та психокорекція психічних станів осіб з обмеженими можливостями здоров'я.

6. Психологічні особливості діяльності фахівців в галузі корекційної освіти та реабілітології, психопрофілактика їх професійного вигорання та деформації.

7. Формування спеціальної психологічної компетентності фахівців, які працюють з особами, що мають порушення психофізичного розвитку (корекційні педагоги-дефектологи, реабілітологи, лікарі, соціальні працівники).

8. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації психологів за спеціалізацією «спеціальна та медична психологія».

9. Психологія порушень, профілактики та корекції соціальної поведінки при вадах психофізичного розвитку особистості.

10. Психологія особистісно та компетентісно орієнтованої освіти осіб з обмеженими можливостями здоров'я з урахуванням реальних перспектив їх соціальної адаптації.

11. Порівняльний аналіз сучасного стану спеціальної психології в Україні та зарубіжжі.

12. Історія розвитку спеціальної психології в Україні.

13. Проблеми спеціальної психології у спадщині видатних вітчизняних і зарубіжних вчених.

14. Соціальна психологія формування гуманного ставлення до осіб з вадами психофізичного розвитку.

15. Психологічні особливості розвитку творчого потенціалу, самоактуалізації та самореалізації осіб з обмеженнями життєдіяльності.

Окрім того, при виборі теми враховуються зміст дисципліни, її завдання, потреби практики спеціальної та інклюзивної освіти, можливості кафедри й студента.

Тематика курсових робіт розробляється та затверджується на засіданні кафедри до кожної навчальної дисципліни згідно з навчальним планом спеціальності. Виконавці та наукові керівники також затверджуються на засіданні кафедри на початку навчального року.

Окремі студенти за рішенням кафедри можуть в якості курсової роботи виконати творчу науково-методичну роботу (відеозаписи уроків та позакласних корекційно-виховних заходів у спеціальних закладах з їх детальним аналізом; методичні розробки до навчальної та корекційної роботи з дітьми, що потребують корекції психофізичного розвитку; виготовлення наочних посібників тощо). Такі види робіт виконуються, як правило, на замовлення кафедр, педагогічних колективів спеціальних базових закладів.

Тематика дипломних робіт, їх виконавці та керівники затверджуються попередньо на засіданні кафедри у травні-червні на наступний навчальний рік (згідно заяв студентів, поданих на кафедру (див. додаток Г)). Досить часто дипломна робота магістранта є продовженням курсової. Керують дипломними роботами кандидати та доктори наук відповідного фаху. Остаточне затвердження тематики дипломних робіт, виконавців та наукових керівників відбувається на засіданні кафедри у серпні-вересні, після подання авторами обґрунтування актуальності теми, понятійно-категоріального апарату, визначення завдань та змісту майбутнього дослідження. Витяг з протоколу засідання передається для затвердження на Раду факультету.

Теми дипломних робіт обираються згідно зі списком, розробленим кафедрою, або відповідно замовлень спеціальних навчальних закладів, міських чи районних управлінь освіти (див. додаток Д). Студенти й самі можуть запропонувати тему роботи, виходячи з її актуальності, відповідності фахові, своїх наукових інтересів та сучасного стану розвитку наукових досліджень. При розробці й виборі тем курсових, дипломних робіт повинні враховуватись: наукова проблематика кафедри; інтереси й інших кафедр; міждисциплінарні взаємозв'язки; особливості професійної діяльності корекційного педагога та спеціального психолога. У назвах тем слід враховувати сучасні підходи до термінології корекційної педагогіки та спеціальної психології.

Тематика курсових та дипломних робіт повинна щороку коригуватись з урахуванням досвіду кафедри, побажань рецензентів, замовлень базових спеціальних навчальних закладів, рекомендацій Державної комісії (ДК).

Курсова робота може мати теоретичний, дослідницький або методичний характер. Дипломні роботи зі спеціальності повинні містити дослідницький або методичний матеріал. У випадку, коли курсова робота має теоретичний характер, вона пишеться на основі глибокого аналізу та узагальнення ряду літературних джерел: монографій, брошур, статей, методичних посібників тощо. Студент повинен опрацювати з літератури основний матеріал, який стосується проблеми дослідження; викласти його у роботі логічно, обґрунтовано, послідовно; висловити свою точку зору; зробити наукові або методичні висновки. Теоретичний характер робіт допускається тоді, коли: а) досліджувана проблема представлена частково у окремих літературних виданнях і потребує цілісного аналізу; б) література з проблеми застаріла, тому постає необхідність сучасного переосмислення проблеми.

У випадках, коли робота дослідницького або методичного характеру, студент після аналізу літературних джерел проводить дослідницько – методичну діяльність: спостереження, експеримент, узагальнення досвіду роботи. Теоретична частина в такій роботі складає 30–40%.

Починаючи роботу, студент повинен розподілити свій час, спланувати його і одночасно з навчальними заняттями працювати над розробкою теми. План роботи над темою він повинен узгодити зі своїм науковим керівником.

Виконання наукової роботи складається з декількох етапів.

Перший етап включає обґрунтування теми, вибір її об'єкта і предмета, визначення мети, гіпотези і завдань дослідження. Це один із найважливіших етапів, оскільки від правильності визначення понятійно-категоріального апарату залежить ефективність виконання роботи в цілому.

Проблема дослідження в широкому значенні – складне теоретичне або практичне питання, що потребує вивчення, вирішення. Проблема має бути насамперед відображена у темі дослідження.

Студент має чітко обґрунтувати актуальність обраної теми. Передусім слід послатись на державні документи, факти з практики, які обумовлюють важливість теми; потім показати, ким і які аспекти проблеми вже є

дослідженими. Далі студент має визначити питання, які є ще недостатньо вивченими, й цим самим підтвердить актуальність проблематики наукової роботи. Для того, щоб чітко вибудувати дослідження, необхідно точно сформулювати понятійно-категоріальний апарат, який починається з мети.

Мета дослідження – це прогнозування результату, який має одержати дослідник. Це може бути розробка певних методів навчання; обґрунтування умов реалізації певної діяльності; відбір оптимального змісту навчання чи виховання тощо. Мета дослідження конкретизується завданнями.

Завдання дослідження – поділ мети на конкретні вузькі цілі.

Завданнями дослідження можуть бути виділені:

- вирішення певних теоретичних питань загальної та спеціальної педагогіки/психології;
- експериментальне вивчення практики розв'язання проблеми, виявлення її типового стану, недоліків, їх причин, педагогічного досвіду тощо;
- обґрунтування системи заходів, необхідних для вирішення поставленого завдання;
- розробка та експериментальна перевірка пропонованої системи заходів щодо відповідності її критеріям оптимальності;
- вироблення методичних рекомендацій для тих, хто використовуватиме результати дослідження на практиці.

Наведемо зразки формулювання теми, мети і завдань дослідження.

Тема: Стійкість уваги розумово відсталих учнів молодших класів

Мета дослідження – дослідити особливості стійкості уваги розумово відсталих учнів молодших класів

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз уваги як психічного процесу у загальній психології.
2. Визначити особливості розвитку уваги розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку.

3. Дослідити стійкість уваги учнів з порушеним та нормальним інтелектом.

4. Провести кількісний і якісний аналіз результатів дослідження.

Тема: Психологічні особливості формування правосвідомості учнів старших класів зі зниженим слухом

Мета дослідження – виявити специфічні особливості формування правосвідомості учнів старших класів зі зниженим слухом

Завдання:

1. Здійснити аналіз проблеми дослідження у загальній та спеціальній педагогічній та психологічній теорії.

2. З'ясувати стан дослідженості проблеми у практиці роботи спеціальних загальноосвітніх шкіл для дітей зі зниженим слухом.

3. Виявити особливості тлумачення старшокласниками зі зниженим слухом різноманітних ситуацій і встановлення ними відповідності поведінки правовим нормам.

4. Визначити психолого-педагогічні передумови формування у старшокласників зі зниженим слухом умінь встановлювати відповідність поведінки і взаємин правовим нормам.

Тема: Динаміка особистісного розвитку школярів з вадами інтелекту

Мета - визначити специфіку особистісного розвитку учнів з вадами інтелекту.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати науково – психологічну та педагогічну літературу щодо закономірностей розвитку особистості в нормі та при порушенні інтелекту.

2. Провести експериментальне дослідження проявів особистості учнів різного віку загальноосвітньої та допоміжної школи.

3. Здійснити порівняльний аналіз особистісних проявів дітей з типовим та недорозвиненим інтелектом.

4. Простежити динаміку особистісного розвитку учнів з вадами інтелекту, шляхом порівняння особистісних проявів дітей молодшого шкільного та підліткового віку.

5. Визначити аспекти особистості розумово відсталих дітей, які необхідно враховувати у виховному процесі.

Тема: Використання особистісно орієнтованих технологій у навчанні молодших школярів з вадами інтелекту.

Мета дослідження – дослідити можливості впровадження особистісно орієнтованих технологій та їх корекційну спрямованість у навчанні й вихованні молодших школярів з вадами інтелекту.

Завдання дослідження:

1) теоретичний аналіз проблеми сучасних педагогічних технологій у загальній та корекційній педагогіці;

2) дослідження корекційної спрямованості окремих особистісно орієнтованих технологій;

3) вивчення досвіду роботи закладів спеціальної освіти з впровадження особистісно орієнтованих технологій;

4) розробка методичних рекомендацій щодо реалізації корекційної спрямованості особистісно орієнтованих технологій навчанні й вихованні дітей з вадами інтелекту.

На основі мети і завдань дослідження визначається об'єкт і предмет наукової роботи.

Об'єкт дослідження – частина об'єктивної реальності, яка на цьому етапі стає предметом практичної й теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта).

Об'єктами педагогічних досліджень можуть бути діяльність педагогів, учнів, педагогічні стосунки між суб'єктом і об'єктом навчально-виховної роботи, особистістю та колективом, між вихованням і самовихованням, пізнавальна діяльність або емоційно-вольова сфера учнів, навчально-виховний процес, корекційна робота тощо.

Предмет дослідження – зафіксовані в досвіді, включені в процес практичної діяльності людини сторони, якості та відносини досліджуваного об'єкта з певною метою за даних умов.

Предмет дослідження вужче поняття, ніж об'єкт дослідження. Об'єктами, наприклад, можуть бути методи виховання, а предметом – тільки одна група цих методів.

При визначенні предмета важливо конкретизувати, хто є суб'єктами дослідження. Суб'єктами дослідження можуть бути батьки і родичі учнів, вчителі і персонал школи, учні як індивіди, групи учнів тощо.

Наведемо зразки формулювання об'єкту і предмету дослідження.

Тема: Стійкість уваги розумово відсталих учнів молодших класів

Об'єкт дослідження – увага розумово відсталих учнів молодших класів.

Предмет дослідження – особливості стійкості уваги розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку.

Тема: Психологічні особливості формування правосвідомості учнів старших класів зі зниженим слухом

Об'єкт дослідження – поведінка старшокласників зі зниженим слухом у різних ситуаціях людських взаємин.

Предмет дослідження – особливості усвідомлення і засвоєння старшокласниками зі зниженим слухом відповідності поведінки правовим нормам.

Тема: Динаміка особистісного розвитку школярів з вадами інтелекту

Об'єкт дослідження - особистість школяра з вадами інтелекту.

Предмет дослідження - динаміка особистісного розвитку учня з вадами інтелекту у порівнянні з типовим розвитком.

Тема: Використання особистісно орієнтованих технологій у навчанні молодших школярів з вадами інтелекту.

Об'єкт дослідження – технології особистісно орієнтованого навчання дітей з вадами інтелекту.

Предмет дослідження – шляхи впровадження особистісно орієнтованих технологій у навчально-виховний процес допоміжної школи.

Другий етап передбачає, визначення змісту роботи, її чіткої структури.

Наукова робота студента, зазвичай складається із вступу, двох/трьох розділів, висновків, списку основних використаних джерел, може містити додатки (**Додатки**). Структура і логіка викладу матеріалу проблеми повинні відповідати завданням дослідження.

Наведемо традиційний алгоритм прикладного наукового дослідження.

У *вступі* обґрунтовується актуальність теми; ступінь її розробленості у загальній та спеціальній педагогіці/психології; зазначаються вчені, що вивчали проблему; чітко формулюється мета, завдання дослідження, його об'єкт, предмет і методи; наукова новизна (для курсової роботи – елементи наукової новизни), практичне значення; місце проведення дослідженням; кількість охоплених дослідженням дітей з вказівкою категорії порушення і віку; структура роботи.

Подальші рекомендації до структури й змісту наукових робіт опишемо з урахуванням дисциплін. Вимоги до висновкі є однаковими.

Наукова робота з корекційної педагогіки

У *курсoвій* роботі достатньо виділити два розділи.

Перший розділ – теоретичний. У ньому студент повинен глибоко проаналізувати загальну та спеціальну психолого-педагогічну літературу з обраної проблеми.

У *другому розділі* слід описати методика дослідження та його результати. Цей розділ дослідницького, практичного характеру. Дослідження може бути виконане самим студентом або являти собою опис досвіду роботи окремих педагогів чи спеціального закладу.

Розділи поділяються на підрозділи, доцільним для курсової роботи є два підрозділи.

Дипломна робота може містити два або три розділи.

Перший розділ є теоретичним. У ньому студент повинен описати

результати аналізу загальної та спеціальної психолого-педагогічної літератури з обраної проблеми. У цьому ж розділі необхідно розкрити і стан проблеми в сучасній практиці.

У *другому розділі* висвітлюється методика дослідження, критерії оцінювання результатів, подається кількісний та якісний опис одержаних результатів, для підтвердження наводяться факти чи приклади. Цей розділ має бути дослідницького, практичного характеру. Експериментальне дослідження виконується студентом. У окремих випадках експеримент полягає в глибокому аналізі та узагальненні досвіду педагогічної, інноваційної роботи спеціального закладу (попередньо таке завдання дослідження узгоджується з науковим керівником і затверджується кафедрою).

Як і в курсовій роботі, розділи поділяються на підрозділи, у кожному розділі їх може бути два - три.

Дипломна робота може містити й три розділи. Тоді у другому розділі описується методика дослідження (загальновідома, адаптована, власна), критерії та показники оцінювання результатів, а в третьому - характеризуються результати дослідження. Питання про кількість розділів та логіку їхнього викладу вирішує автор наукової роботи разом із науковим керівником.

У *висновках* підводяться підсумки результатів усієї роботи відповідно до поставлених завдань; зазначається, чим підтверджується досягнення мети дослідження, визначаються перспективні напрями дослідження цієї проблеми.

За потреби наукова робота може містити додатки, якими детально ілюструється методика або результати дослідження, подаються розгорнуті практичні розробки студента. Необхідність додатків визначає автор наукової роботи разом із науковим керівником.

Наукова робота з спеціальної психології

Психологія в залежності від особливостей її практичного застосування поділяється на **теоретичну** (історія психології, загальна психологія, експериментальна психологія), яка вивчає сутність психологічних явищ,

процесів, властивостей, стані і т.п.; **практичну**, яка досліджує можливість і застосування психологічних знань у різних сферах людської діяльності і є психологією для фахівців педагогів, медиків, менеджерів, спортсменів і т.п. (медична, клінічна, патопсихологій, нейропсихологій, вікова, педагогічна психологія, психологія спорту, космічних польотів, торгівлі, праці, психологія управління, інженерна психологія тощо); **прикладна** психологія, яка обслуговує діяльність практичних психологів (психодіагностика, психокорекція, психологічне консультування, психотерапія).

Відповідно спеціальна психологія, об'єктом дослідження якої є особливості психіки при вадах психофізичного розвитку може бути **теоретичною**, вивчаючи особливості психіки, структуру дефекту при тих чи інших видах порушень психофізичного розвитку, **практичною**, досліджуючи 1) вікові особливості аномальних дітей; 2) особливості навчальної діяльності та виховного впливу; 3) психологію педагогічної діяльності дефектолога; 3) критерії диференціації різних видів порушень психофізичного розвитку та виразності їх прояву; **прикладною**, яка спрямовує свої зусилля на пошук психологічних методів діагностики, профілактики та корекції порушень психофізичного розвитку, а також шляхів забезпечення психологічного супроводу родини, в якій виховується дитина з психофізичними вадами.

Обирати тему курсової роботи спочатку краще в режимі індивідуальної консультації з науковим керівником, що дасть можливість врахувати інтереси та індивідуальні можливості студента.

Мета написання курсових робіт зі спеціальної психології (теоретичної та практичної): 1) поглиблення знань зі спеціальної психології; 2) формування навичок проведення та оформлення наукових психологічних досліджень; 3) формування умінь та навичок взаємодії, вивчення дітей з вадами психофізичного розвитку; 4) формування умінь використання здобутих психологічних знань на практиці.

Курсові роботи зі спеціальної психології повинні містити теоретичне та експериментальне дослідження певного психічного явища, властивості,

процесу чи стану при певній нозології. В залежності від предмету дослідження може бути розглянута динаміка розвитку психічного стану (процесу, явища, властивості), порівняння з нормою, порівняння між нозологіями. Роботу прикрасить аналіз того, яким чином виявлені особливості психіки можуть бути враховані в навчально-виховному процесі.

Перший розділ курсової роботи може містити теоретичний аналіз психологічної сутності та структури відповідного психічного явища (процесу, властивості тощо), закономірностей його розвитку в нормі, а також аналіз особливостей його прояву при відповідній нозології в науковій літературі

У другому розділі описується методика дослідження, спосіб опрацювання та інтерпретації результатів; опис процедури обстеження та якісно-кількісний аналіз одержаних результатів. Експериментальна вибірка має бути відносно однорідною за структурою дефекту, віком і т.п. Кількість обстежуваних дітей має бути кратна 10. Наприклад, 10 учнів 9-10 років з розумовою відсталістю і 10 учнів 9-10 років з нормальним психофізичним розвитком; 10 учнів з розумовою відсталістю молодшого шкільного віку і 10 – підліткового віку.

Основну частину курсової роботи має складати саме 2-й розділ. Курсова робота, у якій відсутні власні експериментальні дослідження студента, не розглядається.

Оскільки курсова робота обов'язково повинна містити практичний матеріал, обираючи тему, необхідно враховувати освітній заклад, в якому студент планує проходити практику.

Якщо у своєму дослідженні студент використовує відомі, поширені експериментальні методики, немає потреби їх детально описувати, достатньо лише перелічити, вказуючи специфіку їхнього застосування у даному дослідженні (якщо така є). Стимульний матеріал до методики можна подавати у додатках. Використання психодіагностичних технік для такого роду досліджень є неінформативним і тому недоречним, за винятком тих випадків, коли студент розробляє власні якісні критерії аналізу результатів обстеження.

При спеціалізації практична спеціальна психологія студент пише курсову роботу з *прикладної спеціальної психології*.

Мета курсового дослідження: 1) опанування видами роботи практичного психолога з дітьми з вадами психофізичного розвитку – психодіагностикою, психокорекцією, психологічним консультуванням; 2) усвідомлення специфіки використання цих видів роботи залежно від нозології; 3) набуття досвіду роботи; 4) формування умінь та навичок аналізу результатів здійснення психологічного впливу, оцінки його ефективності.

Перший розділ курсової роботи може містити соціально-психологічну характеристику проблеми, яку необхідно коригувати або діагностувати на теоретичному рівні; вивчення досвіду психологічної роботи, спрямованої на вирішення цієї проблеми в нормі і при порушеннях психофізичного розвитку.

У другому розділі необхідно 1) обґрунтувати і описати методику практичної роботи, її послідовність та специфіку з посиланнями на авторів, які цю методику розробили; 2) дати психолого-педагогічну характеристику дітям, що беруть участь у дослідженні (якщо це психодіагностична робота – 20 чоловік, якщо психокорекційна - 5); 3) описати перебіг занять, особливості реагування дітей, результати; 4) проаналізувати результати.

Якщо тематика курсового дослідження стосується корекційної роботи, у 2-му розділі мають бути описані проведені психокорекційні заняття та досягнення дітей на кожному з них. Корекційній роботі має передувати діагностичне обстеження.

З метою дотримання принципу конфіденційності прізвища дітей називати не можна.

Курсова робота може мати вигляд відеозапису занять, до якого додається пояснювальна записка. Проте, відеозапис занять можна проводити лише з письмової згоди батьків дітей. Пояснювальна записка містить вступ та короткий аналіз результатів з висновками.

Оскільки курсова робота обов'язково повинна містити практичний матеріал, обираючи тему, необхідно враховувати освітній заклад, в якому студент планує проходити практику.

Третій етап містить розробку програми і методики експериментального дослідження та його проведення.

Програма являє собою план, в якому зазначені послідовність і зміст етапів експериментального дослідження. Методика містить опис методів, систему прийомів, які будуть використані для дослідження. Вона відповідає на питання: яким способом буде проводитись дослідження. Правильно вибрана методика є запорукою успішного виконання дослідження, непродумана – призводить до помилок, внаслідок яких нагромаджується багато безсистемно зібраного матеріалу, що не дозволяє зробити ніяких висновків.

Методи дослідження добираються з урахуванням специфіки завдань, а не просто перераховуються всі відомі методи тієї чи іншої галузі науки. Правильна методика значною мірою визначає і результативність дослідження.

Наведемо зразок опису методів дослідження:

Тема: Стійкість уваги розумово відсталих учнів молодших класів

Методи дослідження: *теоретичні:* вивчення та аналіз загальної та спеціальної психологічної літератури; *емпіричні:* констатувальний експеримент з метою дослідження стійкості уваги розумово відсталих учнів молодших класів; спостереження, бесіда; *статистичні:* кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

Тема: Психологічні особливості формування правосвідомості учнів старших класів зі зниженим слухом

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення та аналіз загальної і спеціальної психолого-педагогічної та методичної літератури щодо проблеми формування правосвідомості школярів із типовим розвитком та з порушеннями психофізичного розвитку; *емпіричні:* вивчення педагогічного досвіду у спеціальному навчальному закладі для дітей зі зниженим слухом;

спостереження за поведінкою учнів під час уроків та в позаурочний час; опитування педагогів; анкетування дітей; розв'язання проблемних ситуацій; констатувальний експеримент.

Тема: Динаміка особистісного розвитку школярів з вадами інтелекту

Методи дослідження: *теоретичні:* вивчення та аналіз загальної та спеціальної психологічної літератури; *емпіричні:* констатувальний експеримент з метою дослідження проявів особистості учнів різного віку з типовим та порушеним інтелектом; спостереження, бесіда; *статистичні:* кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

Тема: Використання особистісно орієнтованих технологій у навчанні молодших школярів з вадами інтелекту.

Методи дослідження: *теоретичні:* вивчення та аналіз психолого-педагогічної літератури; *емпіричні:* аналіз шкільної документації, продуктів навчальної діяльності учнів; бесіда з учнями; спостереження; анкетування вчителів; констатувальний експеримент; узагальнення педагогічного досвіду; *статистичні:* кількісний і якісний аналіз одержаних відомостей.

Четвертий етап передбачає обробку та аналіз результатів експериментального дослідження, формулювання висновків і рекомендацій за результатами роботи в цілому.

П'ятий етап – літературне оформлення курсової, дипломної роботи, підготовка до захисту.

Шостий етап (для авторів дипломних робіт) – попередній захист наукової роботи на кафедрі. Він відбувається згідно «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» не пізніше, ніж за місяць до Державної атестації.

На попередній захист може бути поданий перший (чорновий) варіант роботи, якщо він написаний розбірливо і послідовно.

На засіданні кафедри визначається питання про допуск дипломної роботи до захисту. Витяг з протоколу засідання кафедри подається голові Державної комісії та у деканат.

Сьомий етап – захист наукової роботи.

Організація і контроль за процесом підготовки та захисту курсових та дипломних робіт здійснюється завідувачем кафедри. Безпосереднє керівництво та відповідальність за виконання курсових і дипломних робіт покладається на наукових керівників із числа професорсько-викладацького складу тієї кафедри, на якій студент проводить дослідження.

РОЗДІЛ III.

МЕТОДИ НАУКОВО – ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В КОРЕКЦІЙНІЙ ПЕДАГОГІЦІ ТА СПЕЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Метод науково-педагогічного дослідження - спосіб дослідження психолого-педагогічних процесів формування особистості, встановлення об'єктивної закономірності виховання і навчання.

Для отримання різнобічних відомостей про розвиток особистості, колективу або іншого об'єкта навчання й виховання добирають оптимальний комплекс методів — методика дослідження.

Методика дослідження - процедура, послідовність певних пізнавальних і перетворюючих дій, операцій та впливів, спрямованих на вирішення дослідницьких завдань.

Для результативного виконання наукової роботи студент повинен оволодіти основними методами науково-педагогічного дослідження. До таких методів, які використовуються при виконанні курсових і дипломних робіт із дисциплін професійної та практичної підготовки відносять: вивчення літературних, архівних та інших джерел; спостереження; педагогічний і (або) психологічний експеримент; вивчення досвіду роботи окремих корекційних педагогів чи педагогічного колективу закладу; бесіди; анкетування; інтерв'ю; математичні методи обробки кількісних відомостей та ін. Найкращих результатів можна досягти при комплексному використанні цих методів, проте слід мати на увазі, що, залежно від особливостей теми дослідження, специфіки навчальної дисципліни і конкретних умов, окремі методи можуть мати переважаюче значення.

Добираючи методики дослідження, важливо дотримуватися таких **вимог**:

- застосовувати поєднання методів, яке б відкривало всебічні відомості про розвиток особистості, колективу, іншого об'єкта виховання чи навчання;
- передбачувані методи мають забезпечити одночасно вивчення

діяльності, спілкування та інформованості особистості;

- методи мають відображати динаміку розвитку певних якостей, як у віковому плані, так і протягом певного проміжку часу;
- використовувати такі методи, які дають змогу одержати відомості про учня з багатьох джерел, від найкомпетентніших осіб, які постійно спілкуються з ним.

Зробимо коротку характеристику основних методів науково-педагогічного дослідження студентами спеціальності «Спеціальна освіта».

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ В КОРЕКЦІЙНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Корекційна педагогіка використовує сучасні методи педагогічних досліджень, зокрема:

- теоретичний аналіз педагогічних ідей;
- вивчення архівних документів;
- вивчення особових справ учнів і шкільної документації;
- педагогічне спостереження;
- дослідницька бесіда;
- різні види педагогічного експерименту;
- вивчення продуктів навчальної діяльності учнів;
- соціологічні методи дослідження (анкетування, соціометрія та ін.);
- психологічні методики дослідження;
- вивчення та узагальнення педагогічного досвіду.

Проте всі ці методи адаптуються відповідно до особливостей дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Окрім того корекційна педагогіка використовує методи спеціальної психології, математичної статистики, враховує результати клінічних досліджень.

Опишемо загальні педагогічні методи з уточненням їхньої специфіки у корекційній педагогіці.

Теоретичний аналіз педагогічних ідей

Наукове дослідження має розпочинатись із теоретичного аналізу проблеми. Студент під керівництвом наукового керівника визначає перелік

літературних джерел для аналізу. Обов'язковою вимогою є вивчення теоретичних підходів до розв'язання проблеми спочатку в загальній педагогіці, а потім – у корекційній. При цьому використовуються підручники, навчальні посібники, статті у наукових та методичних виданнях. Слід обережно ставитись до матеріалів, представлених у мережі Інтернет, використовувати лише перевірені наукові електронні ресурси.

Вивчення архівних документів

Якщо студент обирає тему дослідження історичного характеру, то йому доводиться вивчати архівні документи. Слід працювати вдумливо, занотовувати цінну інформацію з метою її подальшого аналізу та висвітлення у роботі.

Вивчення особових справ учнів і шкільної документації

З метою якісного опису контингенту досліджуваних, розуміння індивідуальних особливостей дітей, правильної адаптації методів дослідження передусім слід ознайомитись з особовими справами учнів. З матеріалів справи слід одержати таку інформацію: формальні відомості про дитину; склад сім'ї та умови життя родини; причини відхилень у розвитку дитини; ступінь її інтелектуального і фізичного розвитку; педагогічні характеристики на дитину у процесі її навчання в закладі. Також варто ознайомитись із журналами, характеристиками психолога, медичними картками. Головною метою роботи з шкільною документацією є одержання інформації про розвиток та особливості дитини. Зауважимо, що при подальшому описі контингенту досліджуваних прізвища дітей і їхніх батьків не вказуються, називаються лише імена (наприклад, Вадик М., Ксенія С.).

Метод педагогічного спостереження

Метод педагогічного спостереження — організоване дослідження педагогічного процесу в природних умовах.

Він є найпоширенішим методом дослідження проблем виховання, навчання і корекційної роботи. Сутність його полягає в систематичному та цілеспрямованому сприйнятті психолого-педагогічних явищ. Метод

спостереження набуває цілеспрямованого характеру, підпорядковується меті дослідження. Головними його вимогами є: чіткість; систематичність; різнобічність; достатня кількість зафіксованих фактів; своєчасність; об'єктивність; економність техніки запису; ретельне, вдумливе й копійке опрацювання зібраного матеріалу; урахування всіх впливів на перебіг досліджуваних явищ; відокремлення істотних, стійких, повторюваних фактів від другорядних та випадкових елементів; неупередженість у тлумаченні матеріалу, в оцінюванні фактів і висновків щодо них.

Розрізняють спостереження пряме, опосередковане та самоспостереження.

Пряме спостереження — вид спостереження, під час якого дослідник, безпосередньо бере участь у досліджуваному процесі, діє разом з учасниками дослідження. Характер залученості може бути різним: в одних випадках дослідник повністю зберігає інкогніто, й інші учасники ніяк його не виокремлюють у колективі; в інших - експериментатор не приховує своїх дослідницьких цілей. Залежно від дослідницьких завдань вибудовується система стосунків дослідника з іншими учасниками дослідження. Цей тип спостереження здебільшого використовують під час вивчення дітей у процесі їх навчання, виховання, корекційної роботи.

Опосередковане спостереження - вид спостереження, що не передбачає безпосередньої участі дослідника у процесі, який вивчають. Воно є ефективнішим, ніж пряме спостереження, оскільки дає змогу фіксувати природну поведінку дітей, унеможливорює вплив педагога на них.

Самоспостереження - процес споглядання внутрішніх психічних процесів з одночасним спостереженням за їх зовнішніми виявами. Воно є унікальним методом «проникнення» усередину психічних процесів та явищ. Водночас пов'язане з певними труднощами, оскільки відомості самоспостереження повинні бути не інтерпретованими, а сутнісними у тій послідовності, в якій вони виникають. А словесний вияв почуттів та переживань у цей момент має бути чітким та максимально спонтанним.

Цінність отриманих відомостей залежить від щирості дитини, безпосередності, звільненості від додаткових впливів на неї. Відомості самоспостережень враховують при висловлюваннях учнів про способи вирішення навчальних та інших завдань, оцінюванні успіхів і невдач у навчальній та іншій діяльності, ставлення до людей, своїх здібностей, читацьких інтересів, смаків, ідеалів, життєвих планів. Фактичні дані самоспостережень аналізують разом з результатами спостережень. Проте, об'єктивність самоспостережень учнів з вадами інтелекту викликає сумніви. Діти не завжди можуть себе критично оцінити, не вміють висловити логічні судження. Тому цей вид спостереження слід використовувати лише у старшій школі, супроводжуючи детальною інструкцією, в поєднанні з іншими методами.

Спостереження охоплює елементи теоретичного мислення (задум, методичні прийоми осмислення і контроль результатів), а також кількісні та якісні методи їх аналізу.

Методика спостереження передбачає:

- вибір ситуації та об'єкта, узагальнення теоретичних уявлень про них, конкретизацію цілей;
- побудову програми спостереження (з'ясування ознак явища, що підлягає спостереженню), одиниць спостереження, способу і форми фіксації результатів (запис, протокол, таблиці, кіно-, фото-, аудіо-, відеореєстрація). Для фото і відеофіксації результатів дослідження необхідно одержати згоду батьків.
- опис способу обробки отриманих відомостей.

Бесіда, інтерв'ю

Бесіда - метод безпосереднього спілкування, який дає змогу одержати від співрозмовників інформацію, що цікавить дослідника, за допомогою заздалегідь підготовлених запитань.

Бесіда потребує особливої душевної чуйності, вміння слухати й одночасно вести розмову у передбаченому руслі, розпізнавати емоційні стани співбесідника, миттєво реагуючи на будь-які зміни, фіксувати зовнішні прояви

внутрішнього стану (жести, міміку, пози тощо).

Для ефективного проведення бесіди необхідно визначити мету, розробити план, з'ясувати, які питання є основними, а які додатковими, створити сприятливу, доброзичливу атмосферу для відвертої розмови, беручи до уваги вікові та індивідуальні особливості співбесідників, виявляти педагогічний такт, запроваджувати бесіду. При розробці питань бесіди слід враховувати не лише вік, а й ступінь інтелектуальної недостатності дитини, заклад, у якому вона перебуває. Варто продумати навідні запитання.

На початку бесіди основне завдання полягає в налагодженні первинного контакту зі співбесідником. Тому нерідко дослідник формулює спершу запитання, відповіді на які не дають пов'язаної з темою дослідження інформації, але залучають співрозмовника до зацікавленого обміну думками. Ініціатор бесіди має подбати, щоб запитання були короткими, логічними, зрозумілими. Слід врахувати, що діти з вадами психофізичного розвитку швидше втомлюються, ніж діти з типовим розвитком, тому потрібно надавати дітям можливість перепочити.

Відомості про явище, що цікавить, можна одержати у відповідях на прямо поставлені запитання (Що знає досліджуваний про той чи інший об'єкт? Яке ставлення до нього?), так і опосередковано (наприклад, при обговоренні прочитаної книги). Результати бесіди доцільно порівняти з відомостями, отриманими за допомогою інших методів.

Відповідно до мети наукової роботи можна використати такий вид бесіди, як інтерв'ю.

Інтерв'ю — метод отримання інформації за допомогою усного опитування.

Інтерв'ю допомагає одержати глибинну інформацію про думки, погляди, мотиви, уявлення респондентів; дає змогу вести спостереження за їх психологічними реакціями. Воно ефективне у тих випадках, коли дослідник впевнений в об'єктивності відповідей опитуваного. Під час інтерв'ю дослідник ставить сформульовані наперед запитання у певній послідовності й записує

відповіді на них. При проведенні інтерв'ю слід подбати про усунення або хоча б зниження впливу «третьох» осіб, присутність яких може змінити психологічний контекст інтерв'ю, спричинити нещирі відповіді респондента. Цей вид бесіди у спеціальних закладах краще застосовувати для педагогічного персоналу, а не для учнів.

На інтерв'ю впливають місце, конкретні обставини, тривалість його проведення. Респонденти краще погоджуються на коротке інтерв'ю. Воно ж може підійти і для дослідження старшокласників з особливими потребами.

Достовірність і надійність одержаної інформації залежить і від особистості дослідника, його ерудиції, спостережливості, дисциплінованості, моральної та фізичної витривалості, знання теми і техніки проведення інтерв'ю.

Результати інтерв'ю порівнюють з відомостями, одержаними за допомогою інших методів (анкет, спостережень, тощо).

Психолого-педагогічний експеримент

Психолого-педагогічний експеримент — метод, що забезпечує спостереження за змінами психологічних характеристик дитини у процесі педагогічного впливу на неї.

Експеримент дає змогу реєструвати факти, розкривати закономірності, механізми, динаміку, тенденції психічного розвитку, становлення особистості, виявляти можливості для оптимізації цього процесу. Саме цей метод сприяє поєднанню психологічних досліджень з педагогічним пошуком.

Психолого-педагогічний експеримент передбачає такі етапи:

1. *Констатувальний експеримент.* Спрямований на з'ясування, констатацію характеристик та властивостей досліджуваного явища.

2. *Формувальний експеримент.* Здійснюється за допомогою експериментальної моделі розвиваючих і формуючих впливів на предмет дослідження. Поєднує в собі різні процедури: навчальні, ігрові, практичні тощо. Важливою при цьому є аналітична модель «розвиваючого ефекту» експерименту - своєрідний «ідеальний образ» сподівань дослідника щодо його результатів. Для проведення формувального експерименту виділяють дві групи:

експериментальну й контрольну. Експериментальну групу залучають до всіх процедур експерименту. Контрольна група навчається за стандартною методикою. Контрольна група є еталоном, за яким оцінюють ефект формувального експерименту.

3. Перевірка та оцінювання одержаних результатів. На цьому етапі організують «контрольне» дослідження, залучивши експериментальну та контрольну групи учасників. Його метою є оцінювання ефективності формуючих впливів. Показники контрольної вибірки використовують як еталон для з'ясування формуючого ефекту, досягнутого при роботі з експериментальною групою. Одержані результати дослідження аналізують, порівнюють та використовують для обґрунтування розроблених у формувальному експерименті умов, методів, форм роботи.

Педагогічний експеримент дає змогу виокремити досліджуване явище від інших, цілеспрямовано змінювати умови педагогічного впливу на вихованців, повторювати окремі педагогічні явища приблизно в таких же умовах. Результати експерименту обробляють, перевіряють за результатами спостережень, статистичних та інших методів дослідження.

Вивчення продуктів діяльності

Вивчення продуктів діяльності — метод дослідження, за якого використовують систему процедур, спрямованих на збір, систематизацію, аналіз і тлумачення продуктів діяльності людини.

У корекційній педагогіці вивчають такі продукти діяльності дитини: зошити, малюнки, вироби творчого характеру. Ефективність цього методу залежить від уміння дослідника знаходити в документах навчально-виховного закладу та матеріалах діяльності вихованців головне, характерне, глибоко аналізувати їх, бачити за ними реальні факти й дії педагогів та учнів. Оцінювати продукти діяльності слід з урахуванням критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів спеціальної школи та їхніх індивідуальних особливостей.

Соціологічні методи дослідження

Останнім часом у педагогіці, як загальній, так і корекційній, активно використовують соціологічні методи дослідження: анкетування, визначення рейтингу, узагальнення незалежних характеристик.

Анкетування - це метод збору фактів на основі письмового самозвіту досліджуваних за спеціально складеною програмою. Його застосовують для одержання інформації про типовість певних явищ навчально-виховного процесу.

Анкета є набором запитань, кожне з яких логічно пов'язане з головним завданням дослідження. Важливими для анкети є її композиція (розташування запитань), мова і стиль їх формулювання, оформлення, рекомендації щодо заповнення анкети. Починається вона зі вступної частини, в якій зазначають, хто, з якою метою проводить опитування, вміщують інструкцію щодо заповнення, зосереджують увагу на способі повернення заповненої анкети. Вступний текст повинен задати учням настрій співробітництва. Вона має забезпечувати отримання правдивих відповідей як стосовно опитуваного, так і щодо проблеми, які є предметом дослідження.

За формою анкети бувають:

- *відкриті* — анкети, в яких інструкція не обмежує способу відповіді на запитання (Напишіть назву професії, яку б Ви обрали);
- *закриті* — анкети, що мають варіанти відповідей, з яких потрібно вибрати одну (Чи згодні Ви з твердженням, що треба любити тварин? а) безумовно згоден; б) згоден; в) не впевнений; г) не згоден); або декілька;
- *напіввідкриті* — передбачають не тільки можливість скористатися однією з наведених відповідей, але й запропонувати свою.

За змістом питання анкети поділяють на:

- *прямі*, коли зміст запитань і об'єкт інтересу збігаються (Чому ти доглядаєш за рослинами?);
- *непрямі*, коли зміст запитань та об'єкт інтересу дослідника різні (З ким із своїх товаришів Ви б хотіли сидіти за партою?).

За функціями питання анкети поділяють на: *основні* (спрямовані на збір інформації про зміст досліджуваного явища), *неосновні* (запитання-фільтри, спрямовані на з'ясування основного запитання, перевірку щирості відповідей).

Підвищенню достовірності слугує і забезпечення можливості учневі ухилитися від відповіді, дати невизначену відповідь. Для цього в анкеті передбачають такі варіанти відповідей: «мені важко відповісти», «буває по-різному» тощо. Важливо, щоб запитання не мали у своїх формулюваннях явних або неявних підказок. При формулюванні оціночних запитань і варіантів відповідей обов'язково стежать за збалансованістю позитивних і негативних суджень.

При створенні анкети важливо щоб: питання точно характеризували явище, а очікувані відповіді на них були достовірними; питання були як прямими, так і непрямыми, як закритими, так і відкритими; не містили підказок, а також неоднозначного розуміння їх змісту; давали достатній простір для відповідей; містили контрольні комбінації: прямі, опосередковані запитання, особисті, безособові запитання; передбачали попередню перевірку ступеня розуміння запитань на невеликій кількості учнів і коригування змісту анкети.

Надійність даних анкетного опитування перевіряють повторним опитуванням за тією ж процедурою тих самих осіб (визначається стійкість інформації), а також контролем даних анкетного опитування за допомогою інших методів.

Перевага анкетування в тому, що воно є порівняно економним методом збору даних, дає змогу їх аналізувати й обробляти за допомогою статистики. Особливо ефективний цей метод при масових опитуваннях.

Використовуючи цей метод у роботі з дітьми з порушенням психофізичного розвитку слід бути особливо обережними у формулюванні запитань, кожного разу орієнтуючись на ступінь розвитку інтелекту дитини та рівень розуміння нею мовлення. Зазвичай, у опитуванні дітей з вадами інтелекту ефективним є індивідуальне анкетування, у процесі якого дослідник може допомогти подолати труднощі в розуміння запитання, формулюванні

письмової відповіді. Проте така допомога не має бути нав'язливою, висвітлюватись повинна безпосередня думка дитини.

У спеціальних закладах до анкетування залучаються також педагоги, батьки дітей. Зміст анкети повинен враховувати мету дослідження і контингент респондентів.

Метод рейтингу

Полягає в оцінюванні діяльності, її окремих аспектів компетентними експертами, здатними вирішувати творчі завдання, контролювати процес експертизи, виявляти наукову об'єктивність, аналітичність, широту і конструктивність мислення, самокритичність, мати власну думку і вміти її обстоювати. За допомогою рейтингу відбувається первинна класифікація соціально-психологічних об'єктів за ступенем вираження загальної для них властивості — експертних оцінок.

Рейтинг є основою для побудови найрізноманітніших шкал оцінок. Використовують його при оцінюванні популярності окремих учнів, значущості їх моральних якостей, престижності професій тощо. Наприклад: «Вкажіть по порядку, кому з Вашого колективу Ви довірили б серйозну справу передусім, у другу чергу, у третю чергу тощо?».

Метод узагальнених незалежних характеристик

Передбачає узагальнення відомостей про учнів, одержаних з різних джерел (вчителі, батьки, особи, що спостерігали за учнями у важливих для дослідника ситуаціях, однолітки, друзі), зіставлення цих відомостей, їх осмислення.

При зіставленні незалежних характеристик необхідно зважати на ймовірність існування розбіжностей в оцінках, зумовлені необ'єктивністю, поспішністю, непрофесійністю суджень «експертів». В такому разі з'ясовують причини розбіжностей, аналізують чинники, що зумовили їх.

Різновидом даного методу є *педагогічний консилиум*, Передбачає колективне обговорення результатів вивчення учнів (за певною програмою та єдиними критеріями), оцінювання конкретних якостей особистості, з'ясування

причин можливих відхилень в їх навчально-виховній діяльності, поведінці, вироблення засобів щодо запобігання недоліків. Дає змогу оцінювати не тільки наявний рівень розвитку конкретних рис особистості, але і їхню динаміку.

Соціометрія

Соціометрія — галузь соціології, яка вивчає міжособистісні взаємини у малих групах кількісними методами, зосереджуючись на внутрігрупових симпатіях і антипатіях; прикладна наука, метод вивчення структури й рівня міжособистісних емоційних зв'язків у групі.

Сучасна соціометрія найчастіше послуговується двома методами — анкетуванням та опитуванням, складеними так, щоб на підставі навіть анонімних відповідей можна було скласти соціоматрицю, яка відобразила б особливості стосунків (симпатії, антипатії) у групі. Соціометричне опитування суттєво відрізняється від інших видів соціологічного опитування передусім тим, що його цікавить не характеристика респондента, а характеристика взаємин між респондентами.

Цей метод застосовують для дослідження міжособистісних стосунків і міжгрупових відносин з метою їх поліпшення. Він дає змогу вивчити особливості неформальних (неофіційних) стосунків, одержуючи соціологічну інформацію, яку іншим шляхом дістати майже неможливо. Грамотне його використання є передумовою для ґрунтовних теоретичних висновків про функціонування і розвиток груп, досягнення очікуваних результатів у формуванні колективів, підвищенні ефективності їх діяльності.

Процедурно соціометрія є поєднанням методики опитування та алгоритмів для спеціального математичного обчислення первинних вимірювань. Взаємини між членами колективу з'ясовують на основі процедур: *вибір* (бажання індивіда до співробітництва з іншим індивідом); *відхилення* (небажання співпрацювати з іншим); *ігнорування* (залишення одним індивідом іншого поза власною увагою).

У процесі соціометричного дослідження складають соціограму — графічне відображення математичної обробки результатів, отриманих за

допомогою соціометричного тесту. Соціограма наочно відображає взаємні симпатії та антипатії, наявність соціометричних «зірок» (осіб, яких обирає більшість опитуваних), «паріїв» (осіб, від яких усі відвертаються) та проміжні ланки між цими полюсами. Вона дає змогу побачити структуру взаємин у групі, робити припущення щодо стилів лідерства, ступеня організованості групи загалом.

Соціометрію використовують разом з іншими методами, оскільки вона не розкриває мотивів взаємин у групі, а лише відображає їх загальну картину. У дослідженні дітей з вадами інтелекту соціометрія має певні особливості, які описані нижче.

Вивчення та узагальнення педагогічного досвіду

Одним із завдань педагогічних наукових досліджень може бути вивчення та узагальнення педагогічного досвіду певного спеціального закладу, вчителя чи вихователя. Для цього студент разом із науковим працівником має розробити напрямки вивчення; одержати згоду керівника закладу або індивідуального респондента. Досвід вивчається шляхом збору інформації при вивченні шкільної документації (плани, конспекти); спостереження за педагогічною діяльністю; одержання рейтингових оцінок (діти, батьки, колеги). Одержані відомості аналізуються, узагальнюються; рекомендуються до впровадження у практику з чітким обґрунтуванням переваг.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Спеціальна психологія користується тими ж методами дослідження, що й загальна. Серед цих методів основними є: спостереження, бесіда, експеримент. Проте використання цих методів у спеціальній психології має свою специфіку.

Спостереження – це метод психології, який полягає у фіксації протягом тривалого часу проявів вербальної та невербальної поведінки індивіда у різних життєвих ситуаціях з наступним психологічним аналізом одержаних результатів.

Використання цього методу потребує високої майстерності та неупередженості. Психолог під час спостереження повинен відмічати не свої умовисновки щодо мотивів, емоційного стану, прагнень індивіда, а лише конкретні прояви поведінки (рухи, дії, зміни виразу обличчя, жести тощо). Результати спостереження можуть бути проаналізовані тільки з урахуванням ситуації, в якій перебуває індивід, та обставин його життя. Нехтування цими умовами призводить до того, що психолог може зробити хибні висновки, приписати індивіду невластиві йому психологічні особливості. Приступаючи до спостереження, психолог повинен визначити його мету. Результати спостереження та опис ситуацій записуються в протоколі.

Як і кожен метод психології, спостереження має свої переваги та недоліки. Названий метод проводиться у природних для досліджуваного умовах. Досліджуваний при цьому поводить себе невимушено, оскільки не підозрює про те, що його поведінка підлягає аналізу. Завдяки цьому спостереження (за умови його тривалості) забезпечує високу достовірність результатів. Недоліком цього методу є висока суб'єктивність фіксації проявів поведінки та подальшої їх інтерпретації (два спостерігача можуть звернути увагу на різні аспекти поведінки досліджуваного, а одні й ті ж самі акти трактувати по-різному). Разом з тим, якщо раніше спостереження вважались допоміжним методом, який лише доповнює результати експерименту, у сучасній психології йому надається провідна роль.

Використання спостереження у роботі з розумово відсталими ускладнюється властивою цим дітям психічною пасивністю, невиразністю проявів внутрішнього психічного життя у поведінці. Тому термін спостереження за ними повинен бути значно тривалішим.

***Бесіда** – це метод психології, який полягає в організації спілкування з індивідом, спрямованим на вивчення особливостей його психіки, інтересів, уявлень про себе як особистість, ставлення до інших людей тощо.*

Бесіду як метод психології слід відрізнити від педагогічної бесіди. Педагог спілкується з дитиною або з групою з метою впливу, оцінки та зміни

поведінки. Основною вимогою щодо організації бесіди як методу психології є відсутність оціночних суджень та спроб вплинути на поведінку досліджуваного.

Підготовка до бесіди зводиться у визначенні її мети та складання приблизного плану у вигляді переліку запитань, які будуть задаватися досліджуваному. При цьому враховуються вік, інтереси, індивідуальні особливості досліджуваного. Складаючи план, необхідно подбати про інформативність запитань. Малоінформативними є загальні (ті, що потребують однозначної відповіді “так” або “ні”), альтернативні (у яких необхідно зробити вибір між двома стимулами), а також запитання, що спонукають досліджуваного на соціально бажані відповіді. Найбільш інформативними є запитання, які вимагають від досліджуваного щось пояснити (“чому...?”), висловити свої міркування, погляди тощо. В процесі бесіди в залежності від змісту відповідей індивіда може виникнути потреба задати незаплановані запитання, змінити форму або пропустити деякі питання, які передбачались планом.

Проведення дослідження з допомогою бесіди потребує певної майстерності від психолога. Психолог повинен вміти встановити контакт з досліджуваним, створити комфорт, замотивувати його до щирого спілкування. Майстерність полягає також у тому, щоб правильно визначити зміст і форму запитань, підібрати відповідну лексику. Під час бесіди психолог не лише запитує, він може також щось розповісти про себе, висловити свої почуття тощо. Такий прийом сприяє встановленню довірливих взаємин, підтримці інтересу до спілкування у досліджуваного, появи у нього прагнення до відвертості. Спілкуючись, психолог повинен виявляти непідробний інтерес до особистості індивіда. Усі відповіді та невербальні реакції індивіда записуються у протокол і згодом інтерпретуються відповідно до мети дослідження.

Перевагою бесіди є те, що психолог має можливість одержати інформацію від самого досліджуваного, з'ясувати як він сприймає все, що з ним відбувається, оцінити його пізнавальні та комунікативні здібності, визначити

особливості його особистості. Недоліком бесіди як методу психології є відсутність об'єктивних критеріїв її аналізу. Крім того інтерпретація результатів бесіди не дає повного уявлення про особливості психіки індивіда.

Однією з поширених останнім часом форм бесіди є *проективне інтерв'ю*. Це запитання, у яких досліджуваному пропонується уявити себе у певній ситуації і розповісти про те, як він буде діяти у ній. Ситуації можуть бути не лише реальними, а й казковими, фантастичними. Наприклад: “У тебе є чарівна паличка. Які три бажання ти їй загадаєш”, “Ти директор школи. Опиши свої дії” і т.п. Відповіді на подібні запитання виявляються досить інформативними.

У роботі з розумово відсталими метод бесіди має свої специфічні особливості, зумовлені інтелектуальною недостатністю та особистісною незрілістю цих дітей.

Складаючи план бесіди, необхідно орієнтуватись на знижені інтелектуальні можливості, обмежені уявлення про оточуюче середовище, недорозвиток мовлення розумово відсталих. Тому запитання повинні бути конкретними і висловлюватись у формі простих лаконічних речень, які містять доступну розумінню дитини лексику. Не можна задавати подвійних запитань (на зразок «Де і коли ..?»): їх треба розбивати на два окремих. Якщо дитина з розумовою відсталістю не відповідає, це ще не означає, що вона не володіє відповідною інформацією. Щоб переконатись у цьому, варто змінити форму питання або конкретизувати його. Наприклад, замість прохання розповісти про свою сім'ю, слід розпитати окремо про кожного члена сім'ї.

Розумово відсталим дітям через властиву їм психічну пасивність іноді легше сказати “не знаю”, ніж проявити пізнавальну активність і знайти відповідь. Тому, спілкуючись з ними, психолог повинен підкреслювати свою впевненість в їхніх розумових можливостях. Відповіді іноді заважає недостатня стійкість уваги або знижена пам'ять дітей з недорозвиненим інтелектом. У цьому випадку досліднику достатньо повторити запитання, щоб усунути труднощі.

У бесіді з розумово відсталими необхідно враховувати властиву їм сповільненість пізнавальних процесів, а також високу втомлюваність від розумової діяльності. Бесіда не повинна містити великої кількості запитань і бути виснажливою для дитини. Тому за необхідності її проводять у декілька етапів.

Одержання інформації у процесі спілкування з інтелектуально недорозвиненою дитиною ускладнене ще й властивим їй дуже низьким рівнем самоусвідомлення, через що вона сприймає себе та свою поведінку неадекватно, часто видає бажане за дійсне, на ті ж самі запитання у різний час та в залежності від контексту розмови може відповідати по-різному. З іншого боку особистісна незрілість, яка зокрема проявляється у відкритості, безпосередності, робить таких осіб відвертими, щирими. Вони через це швидше вступають в контакт з психологом, не чинять опору, прагнуть якнайкраще виконати усі інструкції, з готовністю спілкуються навіть на інтимні теми. Тому метод бесіди широко використовується у спеціальній психології.

***Експеримент** – це метод психології, який полягає у створенні спеціальних умов, що забезпечують прояв тієї чи іншої психічної функції індивіда.*

Існує велика кількість експериментальних методик, спрямованих на вивчення окремих пізнавальних процесів, особистісних якостей тощо. Експериментальна методика містить опис процедури та умов обстеження, стимульний матеріал, інструкцію для досліджуваного, форму фіксації результатів та критерії їх опрацювання та інтерпретації. Недоліком експериментального методу є штучність умов, у яких проводиться дослідження психіки. Позитивним є те, що експеримент забезпечує більшу об'єктивність одержання та інтерпретації результатів і потребує менше часу порівняно із спостереженням.

Експериментальні дослідження у спеціальній психології проводяться з використанням спеціально створених для роботи з розумово відсталими методик. Наприклад, для дослідження і формування мислення застосовується

“дошка Сегена”, за якою дитині необхідно знайти на дошці для кожної фігури отвір відповідної форми.

Існують методики (“четвертий зайвий”, “серія сюжетних малюнків”, “кубики Кооса” тощо) для роботи з інтелектуально повноцінними особами, які без змін можна використовувати, вивчаючи особливості психіки розумово відсталих.

Деякі методики, призначені для обстеження нормальних дітей, використовуються у спеціальній психології для дослідження психіки розумово відсталих більш старшого віку.

Інші методики, розроблені у загальній або віковій психології, для роботи з розумово неповноцінними дітьми потребують спеціальної адаптації, яка зводиться до спрощення інструкції, поетапної подачі інструкції, зміни форми подачі стимульного матеріалу, зменшення обсягу стимулів тощо. Наприклад, методика “червоно-чорні таблиці”, за якою необхідно знаходити числа червоного та чорного кольору від 1 до 24 у прямому та зворотному порядку, для вивчення переключення уваги розумово відсталих молодших школярів є не придатною. Оскільки ці діти не можуть справитись з завданням не тому, що у них не сформована здатність до переключення уваги, а через те, що вони не володіють прямим, а тим паче зворотним рахунком у межах 30. Тому їм пропонують таблицю, яка містить червоні та чорні числа від 1 до 10. Крім того у якості допоміжного стимулу використовується числовий ряд, з допомогою якого дитина сама може стежити за правильністю виконання завдання.

Останнім часом у спеціальній психології робляться спроби застосовувати психодіагностичні методи, до яких, зокрема, належать об’єктивні тести, тести-опитувальники та проєктивні техніки.

Об’єктивні тести (найчастіше це тести інтелекту) відрізняються тим, що індивіду пропонується серія завдань, і висновки щодо особливостей психіки робляться на основі оцінки успішності виконання цих завдань. Зазвичай кожен тест містить нормативи для дітей різного віку та різного рівня інтелектуального

розвитку. Це дозволяє користуватись ними і у роботі з розумово відсталими дітьми.

Тести-опитувальники являють собою серію запитань з варіантами відповіді до кожного з них. Досліджуваний повинен обрати той варіант, який на його думку найбільше відповідає особливостям його поведінки. Цей метод є непридатним для діагностики особистості учня допоміжної школи. Пояснюється це декількома причинами. По-перше, існуючі тести-опитувальники не мають нормативів для осіб з недорозвиненим інтелектом. Запитання, які містяться у цих тестах часто виявляються незрозумілими для учнів допоміжної школи; самі тести є надто об'ємними; велика кількість запитань швидко втомлює дитину, призводить до послаблення стійкості уваги, знижує мотивацію.

По-друге, тести-опитувальники вимагають від досліджуваного досить високого рівня сформованості самоусвідомлення, щоб він міг об'єктивно проаналізувати свою поведінку, уявити себе у тій чи іншій ситуації і відповісти на запропоновані запитання. Розумово відсталим підліткам властивий низький рівень самоусвідомлення, який не дозволяє їм уникнути суб'єктивності. Зазвичай, навіть на доступні їм розумінню запитання особистісного характеру вони дають соціально бажані відповіді, орієнтуючись не на те, якими вони є насправді, а на те, якими вони хочуть бути.

По-третє, традиційно інструкції тестів-опитувальників вимагають від досліджуваних, після ознайомлення із запитанням обрати один із варіантів запропонованих відповідей, який на думку самого досліджуваного найбільше йому підходить. Виявляється, що сама операція вибору з декількох альтернатив для розумово відсталих підлітків є недоступною. Причина цього криється у властивій розумово відсталим психічній пасивності. Прагнучи до спрощення завдання, вони навмання підкреслюють ту чи іншу відповідь. Деякі розумово відсталі досліджувані навіть не читають або не намагаються осмислити запитання, а просто вибирають перший-ліпший варіант відповіді.

Проективні техніки – це такі методиками, за якими індивіду пропонується структурувати невизначений стимульний матеріал, наприклад, намалювати неіснуючу тварину, придумати оповідання за малюнком, визначити, на що подібна чорнильна пляма. Виконуючи ці завдання, що носять творчий характер, індивід проявляє особливості своєї особистості.

Використання проективних методів для діагностики особистості учнів з інтелектуальним недорозвитком також має певні труднощі. Ці труднощі зумовлені тим, що виконання проективних завдань вимагає високого рівня психічної активності, розвитку уяви та творчості.

Значна частина розумово відсталих школярів не розуміє вимог інструкції до проективних методик. Так, наприклад, вони не можуть збагнути, що таке “неіснуюча тварина”, і яким чином її можна намалювати. У кращому випадку вони малюють існуючу тварину або копіюють наведений приклад.

Розумово відсталі можуть виконувати окремі проективні техніки за умови їх спеціальної модифікації, яка передбачає: включення в процедуру обстеження підготовчого етапу, який забезпечує активізацію необхідних для виконання проективного завдання навичок, актуалізацію уяви; адаптацію змісту інструкції до інтелектуального рівня розумово відсталих учнів; спрощення формулювань; розробку певних рівнів допомоги в ході обстеження.

Особливо важливим і складним завданням щодо адаптації проективних методик для роботи з розумово відсталими школярами є переосмислення діагностичного змісту показників і категорій методик з огляду на специфіку психіки при розумовій відсталості. Оскільки результати обстеження можуть бути кількісно однаковими і для розумово відсталих, і для нормальних підлітків, а їхня психологічна інтерпретація при цьому може бути різною.

Таким чином, при вивченні особливостей психіки розумово відсталих дітей можна використовувати об’єктивні тести без змін, проективні техніки за умови їхньої модифікації. Особистісні тести-опитувальники для роботи з учнями допоміжної школи є непридатними

МЕТОДИ МАТЕМАТИЧНОЇ СТАТИСТИКИ

І в корекційній педагогіці, і в спеціальній психології для кількісного аналізу фактичного матеріалу, отриманого у процесі дослідження, використовують методи математичної статистики. Вони надають процесу дослідження чіткості, структурованості, раціональності, ефективності при опрацюванні великої кількості емпіричних даних.

Методи математичної статистики використовуються для опрацювання експериментальних даних з метою підвищення обґрунтованості висновків. У педагогіці та психології вони представлені: а) описовою статистикою (табулювання, графічний вираз та кількісне оцінювання даних); б) теорією статистичного висновку (передбачення результатів за даними обстеження вибірок); в) теорією планування експериментів (виявлення та перевірка причинних зв'язків між змінними). Зазвичай, використовуються після проведення формувального експерименту з метою підтвердження вірогідності одержаних результатів.

РОЗДІЛ IV.

ЛІТЕРАТУРНЕ ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ, БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОПИС ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Правильність літературного оформлення є одним із критеріїв оцінювання наукової роботи. Враховуються такі компоненти, як: логічність, послідовність викладу матеріалу; повнота використання літературних джерел; загальна грамотність та відповідність стандартам і прийнятим правилам; оформлення тексту; список літературних джерел; зовнішнє оформлення титульного листка і змісту.

Дипломну роботу слід виконувати спочатку в чорновому варіанті. Це дає можливість самому автору та науковому керівнику вносити зміни і доповнення в роботу.

Перший варіант дипломної роботи, який може бути представлений на попередній захист, не обов'язково оформляти бездоганно. В тексті можуть бути робочі доповнення, проте вже цей варіант роботи слід писати з дотриманням певних вимог. А саме: писати треба на окремих аркушах паперу, з одного боку, з полями, чітко і розбірливо. Кожен розділ слід виконувати повністю, прагнути до його завершеності.

Як вже зазначалось вище, наукова робота поділяється на розділи і підрозділи (див. додаток 3). Розділи нумерують римськими цифрами, а підрозділи – арабськими. В тексті це розміщують так:

РОЗДІЛ I.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ КОРЕКЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ІНТЕЛЕКТУ

1.1. Сутність виховання як категорії загальної та корекційної педагогіки

Кожен новий розділ починають з нової сторінки, а підрозділ продовжують на попередній, виділивши двома інтервалами. Формулювання

назв розділів і підрозділів повинно бути стислим; чітким і синтаксично різноманітним у побудові речень; з послідовним та точним відображенням внутрішньої логіки змісту роботи.

Оптимальна кількість підрозділів у розділі курсової роботи – два, дипломної два – три. Обсяг кожного підрозділу – не менше 4-х сторінок у курсовій роботі, 6 – 7 сторінок у дипломній. Якщо розділ на підрозділи не поділяється, то його обсяг має бути не менше 10 сторінок. Обсяг вступу – до 5 сторінок, висновків – до 3 сторінок. Загальний обсяг курсової роботи – 25 - 30 сторінок, дипломної - 70 сторінок друкованого тексту, без списку літературних джерел (шрифт – 14, інтервал - полуторний).

У науковій роботі не рекомендується вести виклад від першої особи однини: «Я вважаю». Допускаються звороти із збереженням першої особи множини: «вважаємо», «спостерігаємо». У окремих випадках можна використовувати вирази «на нашу думку», «вивчення педагогічного досвіду свідчить про те, що ...», «на основі зробленого аналізу можна стверджувати, що ...», «результати проведених досліджень дають підстави вважати, що ...». У тексті допускаються лише загальноприйняті скорочення.

Виклад матеріалу (особливо огляд літератури) повинен бути аналітичним, посилання на використані джерела робляться обов'язково. Запозичення інформації з інших джерел без посилання на них вважається плагіатом. Плагіат у наукових роботах засуджується і свідчить про низький фаховий рівень науковця та його непорядність. При згадуванні в тексті прізвищ їх ініціали ставляться перед прізвищем (Л.С.Виготський); у списку літературних джерел навпаки (Виготський Л.С.).

Дипломна робота може ілюструватись таблицями, схемами, графіками, діаграмами, рисунками. Вони повинні безпосередньо стосуватись тексту і розміщуються у роботі. Вони нумеруються (скрізна нумерація) і повинні мати назви. Відомості таблиць, графіків повинні аналізуватись в тексті.

Підсумовуючи вищевикладене, ще раз у стислій формі подамо структуру викладу наукової роботи.

Вступна частина дослідження повинна відображати ту теоретичну роботу, яку автор провів згідно з рекомендаціями, наведеними вище. Тут важливо показати актуальність теми дослідження, обґрунтувати методологію проблеми, оцінити ступінь її дослідженості в теорії та практичну розробленість. У вступі розміщують понятійно-категоріальний апарат дослідження; мету, завдання дослідження, його об'єкт, предмет, методи, наукову новизну, практичну значущість, місце проведення дослідження, структуру роботи. Автори дипломних робіт можуть вказати, яким чином апробовувалось дослідження (доповіді на наукових студентських конференціях, публікації). Остаточне редагування вступу доцільно виконувати на завершальній стадії роботи, коли досліджувана проблема постає перед автором у повному обсязі.

Розділи (підрозділи) курсової/дипломної роботи за своєю назвою, структурою, змістом повинні відповідати завданням дослідження. Текст слід розбивати на абзаци, кожен з яких містить в собі певну думку. Кожен розділ повинен мати свої короткі висновки, які узагальнюють результати дослідження, отримані автором при розробці усіх зазначених питань (2 – 3 абзаци).

Загальні висновки містять в узагальненому вигляді основні результати дослідження, висновки з усіх поставлених завдань, які виконувались автором у процесі написання роботи.

Список основних використаних джерел подається після висновків і оформляється у алфавітному порядку відповідно загальноприйнятих бібліографічних вимог.

Дипломна робота може містити додатки (поза загальним обсягом), які подаються після списку літератури. На додатки посилаються у тексті роботи. У додатках можуть бути представлені детальні результати дослідження, практичні розробки студента тощо.

Виправлення у роботі не допускаються. Формули слід вписувати від руки старанно і розбірливо чорною пастою. Сторінки роботи повинні мати поля: ліве – 30 мм; праве – 10 мм; верхнє – 20 мм; нижнє – 20 мм.

Усі сторінки в роботі нумеруються від титульної до останньої без пропусків, повторів або буквених додатків. Першою сторінкою вважається титульний аркуш, який не нумерується, на наступній сторінці проставляється цифра 2 і далі за порядком. Порядковий номер проставляється посередині верхнього поля сторінки. Додатки позначаються великими літерами в алфавітному порядку (ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б).

Курсова/дипломна робота відкривається титульним аркушем (див. додатки Б. В); на наступній сторінці розміщується зміст (див. додаток З) із вказівкою сторінок, на яких викладений кожен розділ і підрозділ.

Робота з літературними джерелами та їх бібліографічний опис

Для складання бібліографії з теми наукової роботи студент використовує наявні в бібліотеках різні види каталогів: систематичні (назви творів розташовані за галузями знань); алфавітні (розташовані в алфавітному порядку прізвищ авторів); предметні (містять назви творів з конкретних проблем і спеціальностей); а також бібліографічні довідникові видання (покажчики з окремих тем і розділів); виноски і посилання в підручниках, монографіях, словниках тощо. Для добору періодичної літератури слід звернутись до покажчиків статей, опублікованих протягом календарного року і розміщених у кінці останнього номеру журналу за кожен рік видання. Можна використовувати й електронні ресурси.

Складений студентом список джерел погоджується із науковим керівником, який допомагає визначити послідовність оволодіння ним.

Керуючись складеним списком, студент приступає до вивчення літературних джерел. Читаючи літературу, необхідно занотовувати значущу інформацію, що згодом дасть можливість використовувати цей матеріал як при написанні наукової роботи, так і у подальших творчих дослідженнях.

Список джерел оформляється відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, ІДТ)». - К. : Держстандарт України, 2007.

Бібліографічні відомості наводять в списку у тому вигляді, в якому вони наведені в джерелі інформації. Мова бібліографічного опису відповідає мові вихідних відомостей документа.

В наукових роботах частіше використовується алфавітна побудова списку опрацьованої літератури, при якій бібліографічні описи розташовуються за алфавітом авторів та заголовків робіт (якщо автора не вказано, або авторів більше трьох). Відомості про джерела нумеруються арабськими цифрами. Номер ставиться перед бібліографічним записом і відокремлюється від нього крапкою. Сторінки списку, як і інші сторінки тексту, нумеруються. Нумерація наскрізна, продовжує нумерацію сторінок тексту.

В загальний список літературних джерел слід включити основну літературу з досліджуваної теми. Для курсової роботи список джерел повинен налічувати не менше 25 видань (як загальної, так і спеціальної психолого-педагогічної літератури); для дипломних робіт – не менше 50.

Зазначимо, що джерела в списку вказуються мовою оригіналу. Не допускаються посилання на неопубліковані роботи. В деяких країнах, наприклад, США, в посиланнях наукових робіт можна зустріти термін “To be published” (буде опубліковано). За діючими в Україні стандартами такі посилання не допускаються.

Зразки оформлення різних видів літературних джерел, електронних ресурсів представлені у списках літератури до наукових робіт в 6-му розділі.

РОЗДІЛ V.

ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ НАУКОВОЇ РОБОТИ, ВИМОГИ ДО ОЦІНЮВАННЯ

Курсова робота повинна бути здана на кафедру не пізніше, ніж за місяць до захисту (особисто або надіслана поштою – для заочного відділення).

Захист курсових робіт відбувається у присутності комісії (2-3 викладачі кафедри) та студентів - виконавців курсових робіт. На захисті студент представляє основні положення курсової роботи, доводить підтвердження мети курсової роботи, захищає практичні матеріали дослідження; відповідає на запитання членів комісії щодо змісту роботи. Процедура захисту фіксується у протоколі.

Оцінка за курсову роботу враховує такі критерії:

- правильність визначення понятійно-категоріального апарату;
- ступінь розкриття теми;
- кількість вивчених літературних джерел;
- аналітичність, логічність викладу;
- практичне розкриття теми;
- доцільність співвідношення теоретичного і практичного матеріалу в роботі;
- культура мовлення;
- дотримання наукового стилю викладання матеріалу;
- правильність оформлення.

Протокол захисту разом з курсовими роботами згідно затвердженого списку здається завідувачу кафедри (лаборанту – за описом) і зберігається в архіві кафедри протягом 3-х років.

Для *дипломних робіт* на кафедрі проводиться процедура попереднього захисту, яка відбувається за місяць до Державних іспитів. На попередній захист може бути поданий перший (чорновий) варіант роботи, якщо він написаний розбірливо і послідовно. На засіданні кафедри студент представляє свою

наукову роботу; називає мету дослідження і розповідає про його основні результати; відповідає на запитання викладачів кафедри. На засіданні кафедри приймається рішення про стан та якість дипломної роботи, можуть висловлюватись зауваження і рекомендації, визначається питання про допуск наукової роботи до захисту. Витяг з протоколу засідання кафедри подається голові Державної комісії та у деканат.

Автор дипломної роботи повинен отримати на неї письмовий відгук наукового керівника та рецензію від провідного спеціаліста іншої кафедри.

Відгук наукового керівника пишеться у довільній формі. Керівник має оцінити ступінь самостійності студента у виконанні дипломної роботи, рівень його підготовки до виконання професійних функцій; охарактеризувати знання, вміння та якості особистості автора, що стосуються його дослідницько-творчої діяльності. Науковий керівник робить висновок щодо відповідності роботи вимогам МОН до наукових робіт студентів, можливість допуску роботи до захисту, пропонує оцінку дипломної роботи за 100-бальною системою.

Рецензія є дуже важливою для оцінювання дипломної роботи. У ній відзначають: новизну поставлених питань та оригінальність їх вирішення; вміння використовувати літературу; ступінь оволодіння методами дослідження; повноту і якість розробки теми; логічність, послідовність, аргументованість, літературну грамотність викладання матеріалу; відповідність вимогам державного стандарту; можливість практичного застосування дипломної роботи або окремих її частин; висновок про те, в якій мірі вона відповідає вимогам, що ставляться перед науковими роботами такого рівня. Рецензент, як і науковий керівник висловлює пропозиції щодо оцінки дипломної роботи за 100-бальною системою. Оцінюється не лише зміст дипломної роботи, а й її літературне оформлення.

Завершена дипломна робота разом із письмовим відгуком наукового керівника та рецензією подається завідувачу кафедри не пізніше, ніж за тиждень до державних іспитів. Завідувач кафедри подає її голові ДК разом із витягом з протоколу про попередній захист та супровідними документами.

Захист дипломної роботи відбувається на першому державному екзамені.

На захист студент готує доповідь. Вона повинна висвітлити такі питання:

- обґрунтування актуальності теми дослідження;
- мета, завдання, об'єкт, предмет, проблема дослідження;
- опис експерименту, його методи та виклад основних результатів дослідження;
- елементи новизни у теоретичних положеннях та в практичних рекомендаціях;
- відповіді на основні зауваження наукового керівника та рецензента;
- перспективні напрямки вивчення і розвитку даної теми.

Доповідь повинна супроводжуватись презентацією, яка конкретизує її положення (діаграми, схеми, висновки). Доповідь не повинна перевищувати за часом 10 – 12 хвилин. Доповідач має вільно володіти матеріалом.

Після доповіді члени ДК задають автору запитання, пов'язані з темою наукової роботи і перспективами її розвитку чи впровадження.

Після відповіді на всі запитання голова ДК читає відгук і рецензію на роботу. Якщо є бажаючі, то вони можуть виступити.

На всі зауваження у відгуках, рецензіях, виступах студент повинен дати вичерпні відповіді.

Процедура захисту фіксується у протоколі ДК.

Оцінка за захист дипломної роботи виставляється на засіданні ДК і оголошується в присутності інших студентів разом з усіма оцінками за іспит.

Вимоги до оцінювання дипломних робіт зі спеціальності «Спеціальна освіта»

Дипломна робота має відповідати таким **вимогам**:

- актуальність тематики, відповідність сучасному стану науки та перспективам її розвитку, практичним завданням сучасної корекційної освіти;
- ступінь вивчення та аналітичність викладу літератури з теми;
- глибина вивчення історії досліджуваної проблеми і її практичного стану, передового педагогічного досвіду;

- чіткість визначення об'єкта, предмета, мети, гіпотези, завдань і методів дослідження, його теоретичної і практичної значущості;
- наявність самостійного експериментального дослідження або для корекційної педагогіки - ґрунтового вивчення досвіду роботи певного педагога;
- чіткість і логічність опису та аналізу проведеної автором експериментальної роботи;
- узагальнення результатів, їх обґрунтування, висновки та практичні рекомендації;
- практична значущість результатів дослідження;
- літературне оформлення роботи.

При оцінюванні дипломної роботи беруться до уваги такі **критерії**:

- якість дипломної роботи в цілому: її творчий характер, вміння автора аналізувати теоретичний матеріал, обґрунтованість сформульованих практичних рекомендацій;
- самостійність у розробці проблеми;
- правильність визначення понятійно-категоріального апарату;
- кількість вивчених літературних джерел (не менше 50), їх відповідність темі й точність посилань на них у тексті роботи;
- аналітичність, логічність викладу;
- практичне розкриття теми на основі експериментального дослідження або ґрунтового вивчення і узагальнення конкретного досвіду роботи – для корекційної педагогіки;
- доцільність співвідношення теоретичного і практичного матеріалу в роботі;
- якість оформлення роботи (науковий стиль викладу матеріалу, грамотність, бібліографія, ілюстративний матеріал);
- рівень виступу дипломника :чіткість виступу, культура мовлення, вміння логічно й переконливо відповідати на поставлені членами ДК запитання;

- загальний обсяг дипломної роботи: 70 – 80 сторінок.
- відзив керівника та оцінка наукового рівня дослідження рецензентом.

Оцінка **«відмінно» (90 – 100 балів)** виставляється, коли матеріали дипломної роботи та її оформлення повністю відповідають вимогам. Зокрема:

- чітко обґрунтовано актуальність теми;
- правильно сформульовано понятійно-категоріальний апарат дослідження;
- матеріал роботи відповідає її змісту і поставленим завданням;
- дослідження виконано на високому науково-теоретичному й методичному рівні;
- у роботі представлено самостійне експериментальне дослідження;
- одержані результати є систематизованими, висновки й рекомендації є переконливими;
- продемонстровано вільне володіння матеріалом дослідження, у тому числі й вміння логічно й переконливо відповідати на поставлені членами ДК запитання;
- робота оформлена якісно й грамотно, її обсяг відповідає вимогам..

Оцінка **«добре» (75 – 89 балів)** виставляється, коли матеріали дипломної роботи та її оформлення в основному відповідають вимогам. Зокрема:

- чітко обґрунтовано актуальність теми;
- правильно сформульовано понятійно-категоріальний апарат дослідження;
- матеріал роботи відповідає її змісту і поставленим завданням;
- дослідження виконано на достатньому науково-теоретичному й методичному рівні;
- представлене у роботі експериментальне дослідження є не повністю самостійним, або неглибоким, результати вивчення педагогічного досвіду описано поверхово;

- одержані результати систематизовані, проте висновки не є переконливими, або відсутні рекомендації, або є незначні зауваження до оформлення роботи;

- під час захисту автор не демонструє вільного володіння матеріалом, припускається помилок у відповідях на запитання.

Оцінка «**задовільно**» (**60 – 74 бали**) виставляється, коли матеріали дипломної роботи та її оформлення не відповідають багатьом вимогам.

Зокрема:

- тема розкрита неглибоко;
- понятійно-категоріальний апарат дослідження сформульовано нечітко;

- є невідповідність у методах, завданнях і змісті роботи;

- дослідження виконано на низькому науково-теоретичному й методичному рівні;

- матеріал роботи є реферативним, не містить результатів власного експериментального дослідження чи узагальнення конкретного педагогічного досвіду;

- одержані результати систематизовані недостатньо;

- висновки зроблені непереконливо;

- під час захисту продемонстровано посередній рівень володіння матеріалом;

- не дотримані всі вимоги щодо оформлення роботи.

Оцінка «**незадовільно**» (**34 – 59 балів**) виставляється, коли матеріали дипломної роботи та її оформлення повністю не відповідають вимогам.

Особливо цінними є роботи, виконані на замовлення спеціальних закладів. При оцінюванні таких робіт особлива увага звертається на відповідність змісту зробленому замовленню, їх методичний рівень.

Захист магістерської роботи відбувається в присутності членів державної атестаційної комісії. Оцінка за наукову роботу виставляється і оголошується по завершенні загальної процедури захисту.

Один екземпляр дипломної роботи здається голові ДК, який передає її в бібліотеку, де вона зберігається протягом п'яти років.

РОЗДІЛ VI.
ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ, КУРСОВИХ РОБІТ І
ЛІТЕРАТУРА ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА (ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКА)

Тематика рефератів з олігофренопедагогіки

Розділ I. Загальні основи корекційної психопедагогіки
(олігофренопедагогіки).

Тема 1.1. Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) як наука.

1. Основні етапи розвитку громадської допомоги дітям з вадами інтелекту.
2. Соціальне положення розумово відсталих осіб в сучасному суспільстві.
3. Розвиток, виховання і навчання дітей з вадами інтелекту за кордоном.
4. Основні напрямки та перспективи розвитку корекційної педагогіки в Україні.
5. Соціологічні методи дослідження в олігофренопедагогіці.
6. Філософія і корекційна педагогіка.
7. Психологічні основи корекційної педагогіки.
8. Внесок українських дефектологів у розвиток олігофренопедагогіки.

Тема 1.2. Діти з вадами інтелекту) як об'єкт вивчення, виховання та навчання.

9. Розвиток вчень про розумову відсталість.
10. Причини розумової відсталості та їх вплив на вибір і застосування прийомів і засобів корекційної роботи.
11. Сучасні клінічні, психологічні та педагогічні класифікації розумово відсталих дітей.
12. Особливості пізнавальної діяльності дітей з вадами інтелекту.
13. Розвиток особистості дітей з вадами інтелекту.
14. Фактори, що впливають на розвиток особистості дитини.

Тема 1.3. Система закладів для дітей з вадами інтелекту в Україні.

15. Виховання та навчання розумово відсталих осіб у світовій практиці.
16. Правові основи спеціальної освіти.
17. Розвиток і диференціація системи спеціальної освіти в Росії.
18. Сучасна система спеціальних освітніх послуг.
19. Можливості інтегрованого навчання дітей з вадами інтелекту в Україні.
20. Особливості лікувально - корекційної роботи в допоміжній школі.

Тема 1.4. Комплектування спеціальних закладів.

21. Взаємозв'язок спеціалістів при відборі дітей у спеціальні заклади.
22. Роль батьків, лікарів та педагогів масових закладів у правильності визначення закладу для розумово відсталого дитини.
23. Значення раннього виявлення відхилень у розвитку дітей для правильності визначення закладу.

Тема 1.5. Організація корекційно-виховної роботи в спеціальному дошкільному закладі.

24. Система корекційно – виховної роботи у дитячому садку для дітей з вадами інтелекту.
25. Професіограма дошкільного олігофренопедагога.
26. Основні проблеми ранньої діагностики та ранньої корекції порушень розвитку.
27. Організація ранньої допомоги розумово відсталим дітям на сучасному етапі.
28. Реалізація програми ранньої соціальної реабілітації в Україні.
29. Організація медико – соціальної профілактики і ранньої комплексної допомоги дітям з відхиленнями у розвитку в Росії.

Тема 1.6. Навчання, виховання і трудова підготовка дітей з помірним, важким і глибоким ступенем розумової відсталості.

30. Соціально – трудова адаптація дорослих глибоко розумово відсталих осіб.
31. Система допомоги глибоко розумово відсталим особам у найбільш розвинених зарубіжних країнах.

32. Можливості інтеграції глибоко розумово відсталих осіб у сучасну систему соціальних стосунків.

Тема 1.7. Навчання, виховання, розвиток та корекція як єдиний педагогічний процес.

33. Внесок Л.С. Виготського у дефектологію.

34. Проблеми психічного розвитку розумово відсталих дітей у теорії та практиці дефектології.

35. Теоретичні основи корекційної роботи.

36. Соціально – педагогічні аспекти формування цілей корекційного навчання.

37. Внесок В.М.Синьова у теорію та практику корекційної роботи.

38. Принципи побудови корекційних програм.

39. Роль навчання у розвитку розумово відсталих учнів.

40. Психологічні основи організації корекційно – розвиваючого навчання.

41. Засоби забезпечення корекційно – освітнього процесу в системі спеціальної освіти.

42. Сучасні погляди українських дефектологів на сутність педагогічної корекції.

Тема 1.8. Професіограма корекційного педагога. Особливості його педагогічної діяльності та професійної підготовки.

43. Соціальні функції корекційного педагога в сучасному суспільстві.

44. Система підготовки корекційних педагогів в Україні.

45. Система підготовки корекційних педагогів за кордоном.

46. Класичні та новітні педагогічні технології у підготовці корекційних педагогів.

Розділ II. Теорія навчання учнів з вадами інтелекту

Тема 2.1. Сутність процесу навчання дітей з вадами інтелекту.

47. Основні ланки процесу оволодіння знаннями учнями допоміжної школи.

48. Шляхи активізації пізнавальної діяльності учнів в процесі навчання.

49. Шляхи забезпечення інтересу розумово відсталих учнів до навчання.

50. Корекційно – розвиваюча спрямованість процесу навчання в допоміжній школі.

51. Принципи корекційної освіти.

52. Основні напрямки удосконалення педагогічного процесу (на основі сучасних державних документів).

Тема 2.2. Зміст освіти дітей з вадами інтелекту.

53. Історія розвитку поглядів на зміст освіти в допоміжній школі.

54. Основні засади розвитку спеціальної освіти дітей з вадами інтелекту.

55. Шляхи удосконалення змісту освіти в допоміжній школі.

56. Проблеми удосконалення змісту освіти у спеціальних закладах для дітей з вадами інтелекту в Росії.

Тема 2.3. Принципи спеціальної дидактики.

57. Зв'язок освіти з національною історією, культурою, традиціями.

58. Гуманізм і демократизм в сучасній спеціальній освіті.

59. Особливості диференційованого навчання дітей з вадами інтелекту.

60. Залежність індивідуального підходу до учнів з вадами інтелекту від клінічного діагнозу.

Тема 2.4. Методи спеціальної дидактики.

61. Вправи як засіб розвитку активності і самостійності учнів допоміжної школи в процесі навчання.

62. Формування у дітей з вадами інтелекту умінь застосовувати знання у практичній діяльності.

63. Використання технічних засобів навчання в допоміжній школі.

64. Використання елементів програмованого навчання в допоміжній школі.

65. Сучасні інноваційні навчальні і корекційні технології в закладах для дітей з вадами інтелекту.

66. Дидактичні ігри та ігрові прийоми у навчанні розумово відсталих школярів.

67. Шляхи забезпечення міцності знань учнів у допоміжній школі.

68. Використання комп'ютерних технологій у навчанні розумово відсталих дітей.

Тема 2.5. Форми організації навчання в спеціальній школі.

69. Організаційні форми навчальної роботи з розумово відсталими дітьми в історії олігофренопедагогіки.

70. Внесок І.Г.Єременка в розвиток теорії та практики уроку в допоміжній школі.

71. Підготовка вчителя до уроку.

72. Можливості проведення нетрадиційних уроків в допоміжній школі.

73. Можливості розвивального навчання в умовах допоміжної школи.

Тема 2.6. Перевірка та оцінювання знань, умінь та навичок учнів з вадами інтелекту.

74. Особливості проведення в допоміжній школі контрольних робіт.

75. Методи контролю знань, умінь та навичок учнів допоміжної школи.

76. Врахування індивідуальних особливостей розумово відсталих учнів у процесі оцінювання їх навчальної діяльності.

Тема 2.7. Домашня навчальна робота учнів.

77. Роль педагога в організації продуктивної самостійної роботи.

78. Використання допоміжних засобів організації домашньої навчальної роботи учнів.

79. Участь батьків у домашній навчальній роботі учнів в умовах неінтернатного закладу.

Тема 2.8. Трудове навчання учнів спеціальної школи.

80. Система трудової підготовки розумово відсталих дітей за кордоном.

81. Соціально – трудова адаптація випускників допоміжної школи.

82. Економічне виховання в допоміжній школі.

83. Шляхи удосконалення професійно - трудового навчання учнів допоміжної школи.

Розділ 3. Теорія виховання учнів з вадами інтелекту

Тема 3.1. Сутність процесу виховання.

84. Національне виховання в сучасній школі.
85. Основні підходи до проблеми виховання розумово відсталих школярів в практиці світової та вітчизняної дефектології.
86. Провідна роль діяльності у вихованні.
87. Проблеми соціалізації осіб з розумовою відсталістю.

Тема 3.2. Методи виховання учнів з вадами інтелекту.

88. Диференціація педагогічних завдань та засобів корекційно – виховної роботи допоміжної школи в залежності від клінічних та психологічних особливостей учня.
89. Вплив соціальних умов на рівень вихованості школярів.
90. Діагностика моральної вихованості школярів.
91. Використання методів самовиховання в допоміжній школі.

Тема 3.3. Виховання дітей та підлітків з вадами інтелекту в сім'ї.

92. Значення спільних дій та заходів громадських інститутів у створенні оптимальних соціальних умов для розвитку особистості дітей з вадами інтелекту.
93. Місце сімейного виховання у формуванні всебічно розвиненої особистості.
94. Функції батьків у вихованні учня допоміжної школи.
95. Роль допоміжної школи у здійсненні виховної роботи в сім'ї.
96. Організація роботи допоміжної школи з громадськістю.
97. Колективні та індивідуальні форми роботи педагогів з батьками.
98. Участь громадськості у вихованні та соціальній реабілітації розумово відсталих дітей.

Тема 3.4. Особистість і колектив.

99. Л.С. Виготський про значення колективу в соціалізації особистості розумово відсталі дитини.
100. Структура загальношкільного і первинного колективів, їх роль і взаємозв'язок.
101. Педагогічне керівництво учнівським колективом.

102. Робота педагога з організації самоврядування учнів допоміжної школи.

Тема 3.5. Моральне виховання учнів.

103. Розвиток поглядів на проблему морального виховання осіб з вадами інтелекту.

104. Особливості формування у розумово відсталих учнів критичної оцінки особистої поведінки та поведінки інших людей.

105. Врахування індивідуальних особливостей емоційно – вольової сфери, патологічних рис характеру учнів у вихованні навичок моральної поведінки.

106. Релігія і виховання моралі у розумово відсталих учнів.

107. Особливості морального виховання дошкільників з вадами інтелекту.

108. Роль батьків у моральному вихованні школярів.

109. Використання художньої літератури у вихованні поведінки розумово відсталих дітей.

Тема 3.6. Правове виховання у спеціальній школі.

110. Профілактика відхилень у поведінці розумово відсталих школярів.

111. Вплив соціальних умов на рівень розвитку правосвідомості та поведінки школярів з вадами інтелекту.

112. Взаємозв'язок морального та правового виховання.

113. Роль засобів масової інформації, художньої літератури у правовому вихованні розумово відсталих осіб.

Тема 3.7. Трудове виховання і профорієнтаційна робота у спеціальній школі.

114. Гурткова робота з трудового виховання.

115. Працевлаштування та соціальна адаптація випускників допоміжних шкіл.

116. Шляхи формування професійних інтересів у учнів допоміжної школи.

117. Види трудової діяльності та їх корекційно – виховне значення.

118. Роль професійної орієнтації у формуванні життєвих планів учнів допоміжної школи.

Тема 3.8. Фізичне виховання учнів.

119. Лікувальні та профілактичні заходи в системі фізичного виховання розумово відсталих учнів.

120. Спеціальні Олімпійські ігри для інвалідів та розумово відсталих дітей.

121. Корекція психофізичних недоліків учнів засобами фізичного виховання учнів.

122. Врахування типологічних, вікових та індивідуальних особливостей розумово відсталих учнів у фізичному вихованні.

123. Роль батьків, педагогів, медичних працівників у вихованні санітарно – гігієнічних навичок у розумово відсталих учнів.

Тема 3.9. Естетичне виховання учнів.

124. Особливості виховання естетичних почуттів, уявлень, понять у розумово відсталих дітей.

125. Естетика життя та праці школярів.

126. Мистецтво в естетичному вихованні розумово відсталих учнів.

127. Художня література в естетичному вихованні розумово відсталих учнів.

128. Формування та розвиток творчих здібностей учнів допоміжної школи.

129. Корекція емоційної сфери учнів допоміжної школи засобами естетичного виховання.

Тема 3.10. Екологічне виховання учнів.

130. Актуальні проблеми екологічного виховання на сучасному етапі.

131. Роль художньої літератури в екологічному вихованні розумово відсталих учнів.

132. Гурткова робота з екологічного виховання школярів.

Тема 3.11. Моральна підготовка учнів спеціальної школи до сімейного життя.

133. Взаємозв'язок морального і статевого виховання.

134. Причини і профілактика відхилень у статевому розвитку розумово відсталих учнів.

135. Роль статевого виховання в соціальній адаптації випускників допоміжної школи.

136. Моральна підготовка учнів допоміжної школи до сімейного життя в процесі соціально-побутової орієнтації.

Тема 3.12. Позакласна робота в спеціальній школі.

137. Впровадження засобів народознавства в позакласну роботу допоміжної школи.

138. Реалізація навчальних, виховних і корекційних цілей у позакласній роботі з розумово відсталими учнями.

139. Роль учнівських організацій в розв'язанні завдань виховання розумово відсталих школярів.

140. Взаємозв'язок вчителя та вихователя у позакласній роботі з розумово відсталими учнями.

141. Гурткова робота в допоміжній школі, її корекційно – розвиваюча роль.

Розділ ІУ. Питання школознавства.

Тема 4.1. Педагогічний персонал спеціальної школи.

142. Праця і відповідальність вчителя – дефектолога.

143. Професійна діяльність і особистість педагога системи спеціальної освіти.

144. Корекційна роботи як специфіка професійної діяльності педагога – дефектолога.

145. Співпраця педагогічного, медичного і психологічного персоналу як запорука ефективної соціальної адаптації дітей з особливими потребами.

Тема 4.2. Управління і керівництво спеціальною школою.

146. Система управління сучасною освітою.

147. Аналіз уроків, виховних заходів як засіб удосконалення навчально – виховного процесу.

148. Організаційно – методичні умови забезпечення корекційно – виховної спрямованості навчання у допоміжній школі.

Тема 4.3. Методична робота в спеціальній школі.

149. Науково – педагогічна діяльність педагогів допоміжних шкіл.

150. Самоосвітня робота педагогічного персоналу допоміжної школи.

151. Проблеми вивчення, узагальнення, поширення передового досвіду вчителів та колективів допоміжних шкіл.

152. Впровадження в шкільну практику досягнень педагогічної науки.

153. Залучення учительських кадрів до самостійної експериментальної роботи.

Тематика курсових робіт з олігофренопедагогіки

Розділ I. Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки).

1. Основні етапи розвитку громадської допомоги дітям з вадами інтелекту.

2. Історія виховання і навчання розумово відсталих дітей в Україні.

3. Розвиток, виховання і навчання дітей з вадами інтелекту за кордоном.

4. Характеристика різних типів навчально-виховних закладів для дітей з вадами інтелекту.

5. Завдання, структура та зміст роботи допоміжної школи.

6. Теоретичні основи корекційної роботи в допоміжній школі.

7. Особливості комплектування спеціальних закладів.

8. Особливості пізнавальної діяльності розумово відсталих дітей та педагогічні шляхи її корекції (пізнавальний психічний процес на вибір студента).

9. Корекційні можливості різних видів ігор в роботі з дітьми з вадами інтелекту.

10. Особливості лікувально-корекційної роботи в допоміжній школі.

11. Особливості навчання та виховання дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю.

12. Система корекційно-виховної роботи у дитячому садку для дітей з вадами інтелекту.

13. Соціально-трудова адаптація підлітків помірною та важкою розумовою відсталістю.

14. Методи вивчення розумово відсталих дітей у навчально-виховному процесі.

Розділ II. Теорія навчання учнів з вадами інтелекту

15. Характеристика шкільного навчання дітей з вадами інтелекту.

16. Корекційно-розвиткова спрямованість процесу навчання в допоміжній школі.

17. Урок як основна форма організації навчання в допоміжній школі.

18. Типи уроків в допоміжній школі та їх характеристика.

19. Характеристика позакласних форм навчально - корекційної роботи у спеціальній школі.

20. Своєрідність реалізації принципів навчання в допоміжній школі.

21. Реалізація індивідуального підходу до дітей з вадами інтелекту в процесі навчання.

22. Особливості диференційованого навчання учнів допоміжної школи.

23. Характеристика словесних методів навчання розумово відсталих школярів.

24. Характеристика наочних методів навчання розумово відсталих школярів.

25. Характеристика практичних методів навчання розумово відсталих учнів.

26. Вправи як засіб розвитку активності і самостійності учнів допоміжної школи в процесі навчання.

27. Формування у дітей з вадами інтелекту умінь застосовувати знання у практичній діяльності.

28. Використання технічних засобів навчання в допоміжній школі.

29. Використання елементів програмованого навчання в допоміжній школі.

30. Сучасні інноваційні навчальні й корекційні технології в закладах для дітей з вадами інтелекту.

31. Дидактичні ігри та ігрові прийоми у навчанні розумово відсталих школярів.

32. Шляхи забезпечення міцності знань учнів у допоміжній школі.

33. Використання комп'ютерних технологій у навчанні розумово відсталих дітей.

34. Трудове навчання учнів молодших класів та його зв'язок з вивченням загальноосвітніх предметів.

Розділ 3. Теорія виховання учнів з вадами інтелекту

35. Характеристика системи позакласної корекційно-виховної роботи в допоміжній школі.

36. Комплексний підхід до виховання розумово відсталого школяра.

37. Особливості реалізації методів виховання в допоміжній школі.

38. Використання методів заохочення і покарання у вихованні дітей з вадами інтелекту.

39. Трудове навчання та виховання як засіб підготовки учнів до суспільно-корисної практичної діяльності.

40. Професійна орієнтація учнів допоміжної школи.

41. Шляхи формування професійних інтересів у учнів допоміжної школи.

42. Соціально-трудова адаптація випускників допоміжної школи.

43. Формування особистості учня в процесі навчання та виховання в допоміжній школі.

44. Інтереси учнів допоміжної школи та можливості їх корекції при організації дозвілля.

45. Особливості морального виховання учнів в допоміжній школі.

46. Особливості морального виховання розумово відсталих дошкільників.

47. Роль художньої літератури у формуванні поведінки учнів допоміжної школи.

48. Методика проведення етичних бесід в старших класах допоміжної школи.
49. Гурткова робота в допоміжній школі, її корекційно-розвиткова роль.
50. Організація та виховання класного колективу у допоміжній школі.
51. Система естетичного виховання розумово відсталих школярів.
52. Корекція емоційної сфери учнів допоміжної школи засобами естетичного виховання.
53. Особливості фізичного виховання в допоміжній школі.
54. Правове виховання в допоміжній школі.
55. Моральна підготовка учнів допоміжної школи до сімейного життя.
56. Екологічне виховання учнів допоміжної школи.
57. Виховання розумово відсталого дитини в сім'ї.
58. Залежність корекційно-виховної роботи від індивідуальних особливостей розвитку та структури дефекту розумово відсталого дитини.
59. Особливості виховної роботи у спеціальному закладі для дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю.
60. Робота допоміжної школи з сім'ями учнів.

Розділ 4. Питання школознавства

61. Внесок українських вчених-дефектологів в розвиток корекційної педагогіки.
62. Методична робота та її роль у підвищенні кваліфікації педагогів-дефектологів.
63. Роль вчителя-дефектолога у формуванні і розвитку особистості розумово відсталих школярів.
64. Підготовка корекційних педагогів за кордоном.
65. Історія підготовки вчителів-дефектологів в Україні.
66. Класичні та новітні педагогічні технології у підготовці корекційних педагогів.

Рекомендована література до виконання рефератів і курсових робіт з олігофренопедагогіки

1. Акатов Л.И. Социальная реабилитация детей с ограниченными возможностями здоровья. Психологические основы: Учеб пособие для студ. высш. учеб. Заведений / Л.И. Акатов. – М.: ВЛАДОС, 2003. – 368 с.
2. Белкин А.С. Нравственное воспитание учащихся вспомогательной школы / А.С.Белкин. - М.: Просвещение, 1977. – 112 с.
3. Бондар В.І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності / В.І.Бондар. - К.: Радянська школа, 1987. – 128 с.
4. Буфетов Н.М. Нравственное воспитание во вспомогательной школе / Н.М.Буфетов. – Алма – Ата: Мектеп, 1988. – 88 с.
5. Вержиховська О.М. Теорія і спеціальна методика виховання дітей з особливостями інтелектуального розвитку: Навчально-методичний посібник / О.М.Вержиховська, О.М.Бонецька, А.В.Козак. – Кам'янець-Подільський: ТОВ Друкарня Рута, 2013. – 372 с.
6. Висоцька А.М. Основні завдання, форми і методи громадянського виховання учнів спеціальних шкіл-інтернатів / А.В.Висоцька // Дефектологія. – 2005. - № 3. – С. 29 – 34.
7. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе / Под ред. В.В. Воронковой. - М.: Школа-пресса, 1994. – 416 с.
8. Выготский Л.С. Собрание сочинений: в 6-ти томах. Основы дефектологии / Под ред. Т.А.Власовой. - М.: Педагогика, 1983. –Т. 5. – 368 с.
9. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі: навчальний посібник / О.В.Гаврилов. - Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – 308 с.
10. Демчук Л.В. Особливості музично-естетичного виховання учнів молодших класів / Л.В.Демчук. –Олександрія: Діа-плюс, 2009. – 98 с.
11. Державний стандарт початкової базової і повної освіти [Електронний ресурс] // Режим доступу : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/462-2011>.

12. Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс] // Режим доступу : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/607-2013>

13. Дети с ограниченными возможностями: проблемы и инновационные тенденции в обучении и воспитании: Хрестоматия / Сост. Н.Д. Соколова. – М.: ГНОМ и Д, 2001. – 448 с.

14. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам: Книга 3 / Л.С.Вавіна, А.М.Висоцька, В.В.Жук та ін.; За ред.. В.І.Бондаря, В.В.Засенка. – К.: Наук. світ, 2006 – 212 с.

15. Дмитрієва І.В. Корекційна спрямованість естетичного виховання в старших класах допоміжної школи: Монографія / І.В.Дмитрієва. – Слов'янськ, 2008. – 373 с.

16. Дульнев Г.М. Учебно-воспитательная работа во вспомогательной школе / Г.М.Дульнев. - М.: Просвещение, 1981. – 176 с.

17. Еременко И.Г. Олигофренопедагогика / И.Г.Еременко. - К.: Вища школа, 1985. – 328 с.

18. Жерносеk І.П. Науково-методична робота в загальноосвітній школі: Навч.-метод. Посібник / І.П.Жерносеk. – К.: ІЗМН, 1999. – 160 с.

19. Эстетическое воспитание во вспомогательной школе / Под ред. Т.Н. Головиной. - М.: Просвещение, 1972. – 104 с.

20. Єременко І.Г. Наукові основи корекційно-виховної роботи в допоміжній школі: Методичний лист / І.Г.Єременко. - К.: Рад. школа, 1970. – 51 с.

21. Завражин С.А. Адаптация детей с ограниченными возможностями: Учеб. пособие для студ. пед учеб. заведений / С.А.Завражин, Л.К.Фортова. – М.: Академический Проект: Трикста, 2005. – 400 с.

22. Замский Х.С. История олигофренопедагогики / Х.С.Замский. - М.: Просвещение, 1980. – 398 с.

23. Золотоверх В.В. Нариси з історії спеціальної дошкільної педагогіки: Монографія / В.В.Золотоверх. – К.: Наук. світ, 2004. – 196 с.

24. Исаев Д.Н. Умственная отсталость у детей и подростков. Руководство / Д.Н.Исаев. – СПб.: Речь, 2003. – 391 с.
25. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання С.Г.Карпенчук. - К.: Вища школа, 1997. – 304 с.
26. Катаева А.А. Дошкольная олигофренопедагогика / А.А.Катаева, Е.А.Стребелева. - М.: ВЛАДОС, 1998. – 208 с.
27. Кащенко В.П. Педагогическая коррекция / В.П.Кащенко. - М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
28. Кваліфікаційні характеристики вчителя, вихователя школи-інтернату, вчителя-дефектолога / Авт. кол. Болтівець С.І., Луговий В.І., Міненко А.С., Нікітенко О.О. – К., 1994. – 28 с.
29. Козленко Н.Н. Физическое воспитание учащихся вспомогательной школы / Н.Н.Козленко. - К.: Рад.школа, 1987. – 112 с.
30. Коломинский Н.Л. Развитие личности учащихся вспомогательной школы / Н.Л.Коломинский. - К.: Рад школа, 1978. – 87 с.
31. Коррекционная помощь детям раннего возраста с органическим поражением центральной нервной системы в группах кратковременного пребывания: Метод. пособие / Под ред. Е.А.Стребелевой. – 2-е изд. – М.: Экзамен, 2004. – 128 с.
32. Коррекционное обучение как основа личностного развития аномальных дошкольников / Под ред. Л.П. Носковой. - М.: Педагогика, 1989. – 176 с.
33. Левицький В.Е. Статеве виховання учнів молодших класів (гендерний підхід): навчально-методичний посібник / В.Е.Левицький. - Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2007. – 108 с.
34. Липа В.А. Основы коррекционной педагогики: Учеб. пособие / В.А.Липа. – Донецк, Лебідь, 2002. – 327 с.
35. Липа В.А. Психологические основы педагогической коррекции / В.А.Липа. – Донецк: Лебідь, 2000. – 319 с.

36. Матвеева М.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку. Навчально-методичний посібник / М.П.Матвеева, С.П.Миронова. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2005. – 164 с.

37. Мачихина В.Ф. Внеклассная воспитательная работа во вспомогательной школе-интернате / В.Ф.Мачихина. - М.: Просвещение, 1978. – 168 с.

38. Миронова С.П. Використання комп'ютера у корекційному навчанні дітей з вадами інтелекту / С.П.Миронова // Дефектологія. – 2003. - № 3. – С. 41 – 44.

39. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності : підручник / С.П. Миронова. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – 260 с.

40. Миронова С.П. Олігофренопедагогіка. Компактний навчальний курс : навчальний посібник / С.П.Миронова. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет: редакційно-видавничий відділ, 2008. – 204 с.

41. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник / С.П.Миронова, О.В.Гаврилов, М.П.Матвеева ; [за заг. ред. С.П.Миронової]. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 260 с.

42. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: Монографія / С.П.Миронова. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. – 304 с.

43. Навчальні програми для дітей з помірною розумовою відсталістю [Електронний ресурс] // Режим доступу : // http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/693/navchalni_programi11.

44. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-

педагогічних працівників навчальних закладів» № 665 від 01 червня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // https://docs.google.com/viewer?url=http://mon.gov.ua/files/normative/2013-11-01/1672/nmon_665_01062013.doc&embedded=false

45. Наказ МОН України «Про затвердження Типових навчальних планів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (початкова школа)» №80, від 28.01.2014р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : // redpresa.com.ua/wp-content/uploads/documents/nakaz-80.doc

46. Наказ МОН України «Про затвердження Типових навчальних планів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку» №504 від 22.04.2014 р. // [Електронний ресурс] // Режим доступу : // redpresa.com.ua/wp-content/uploads/documents/nakaz-80.doc

47. Обучение детей с проблемами в развитии в разных странах мира: Хрестоматия / Сост. Л.М.Шипицина. – СПб., 1997. – 256 с.

48. Обучение детей с нарушениями интеллектуального развития: (Олигофренопедагогика): Учеб. пособие / Б.П.Пузанов, Н.П.Коняева, Б.Б.Горский и др.; Под ред. Б.П.Пузанова. - М.: Академия, 2000. – 272 с.

49. Освітні технології: Навч. метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 255 с.

50. Основи спеціальної дидактики / За ред. І.Г. Єременка. - К.: Рад.школа, 1986. – 200 с.

51. Подласый И.П. Курс лекций по коррекционной педагогике: Учеб. пособие для студ. сред. спец. учеб. заведений / И.П.Подласый. – М.: ВЛАДОС, 2002. – 352 с.

52. Положення про спеціальні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс] // Режим доступу : // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1412-10>.

53. Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку [Електронний ресурс] // Режим доступу : // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0120-93>.

54. Положення про навчально-реабілітаційний центр [Електронний ресурс] // Режим доступу : // zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0120-93.

55. Положення про центральну та республіканську (Автономна Республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації [Електронний ресурс] // Режим доступу : // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0931-04>.

56. 4. Положення про шкільну психолого-медико-педагогічну комісію [Електронний ресурс] // Режим доступу : // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0518-96>

57. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах // Урядовий кур'єр. – 20.08.2011. - № 153. – С. 3.

58. Програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю [Електронний ресурс] // Режим доступу : // <http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/65/6922>.

59. Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс] // Режим доступу : // <http://osvita.ua/legislation/other/36815/>.

60. Психология семьи и больной ребенок. Учебное пособие: Хрестоматія. – СПб.: Речь, 2007. – 400с.

61. Психолого – педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. Навчальний посібник / За ред. С.П.Миронової. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2004. – 220с.

62. Селигман М. Обычные семьи, особые дети [пер. с англ.] / Селигман М., Дарлинг Р. – Изд. 2-е. – М.: Теревинф, 2009. – 368 с.

63. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник / В.М.Синьов. – Частина I. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2007. – 238 с.
64. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник / В.М.Синьов. – Частина II. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2009. – 224 с.
65. Синьов В.М. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник / В.М.Синьов, М.П.Матвєєва, О.П.Хохліна. – К.: Знання, 2008. – 359 с.
66. Синьов В.М. Розумова відсталість як педагогічна проблема : Навчальний посібник / В.М.Синьов. – К.: ДІА, 2007. – 120 с.
67. Специальная дошкольная педагогика: Учебное пособие / Е.А.Стребелева, А.Л.Венгер, Е.А.Екжанова и др.; Под ред. Е.А.Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.
68. Специальная педагогика: Учебное пособие / Под ред Н.М. Назаровой. – М.: Академия, 2000. – 400 с.
69. Спеціальна педагогіка: Понятійно - термінологічний словник / За ред. академіка В.І.Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
70. Спеціальна психологія. Тексти. Навчальний посібник / За ред.. М.П.Матвєєвої, С.П.Миронової. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 1999. – Ч. I. – 158 с.
71. Спеціальна психологія. Тексти. Навчальний посібник / За ред.. М.П.Матвєєвої, С.П.Миронової. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2001. – Ч. II. – 140 с.
72. Стадненко Н.М. Нариси з олігофренопсихології / Н.М.Стадненко, М.П. Матвєєва, А.Г. Обухівська. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2002.- 200 с.

73. Стожок Л.С. Экологическое воспитание учащихся вспомогательной школы / Методические рекомендации / Л.С.Стожок.- К.: РУМК, 1991. – 26 с.

74. Ткачева В.В. Технологии психологической помощи семьям детей с отклонениями в развитии: Учеб. пособие / В.В.Ткачева. – М.: АСТ; Астрель, 2007. – 318 с.

75. Турчинская В.Е. Организация самоподготовки во вспомогательной школе-интернате // Методические рекомендации учителям и воспитателям / В.Е.Турчинская, С.Т.Николаев. - К.: РУМК, 1988. – 42 с.

76. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посібник для студ. вищих пед закладів освіти / М.М.Фіцула. – К.: Академія. 2000. – 542 с.

77. Харламов И.Ф. Педагогика: Компакт. учеб курс: Для студентов ун-тов и пед. ин-тов / И.Ф.Харламов. – Мн.: Университетское, 2001. – 272 с.

78. Хохліна О.П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку / О.П.Хлхліна. – К.: Пед. думка, 2000. – 286 с.

79. Шипицына Л.М. «Необучаемый» ребенок в семье и обществе. Социализация детей с нарушением интеллекта / Л.М.Шипицына. – 2-е изд., перераб и дополн. – СПб.: Речь, 2005. – 477 с.

МЕТОДИКА КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ПРИ ПОРУШЕННЯХ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тематика рефератів

Тема 1. Теоретичні основи корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності

1. Дослідження проблем корекції в історії олігофренопедагогіки.
2. Роль наукових праць Л.В.Занкова у теорії та практиці корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.

3. Внесок Е.В.Герье та Н.В.Чехова у теорію та практику корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.
4. Внесок О.М.Граборова у теорію та практику корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.
5. Застосування формальних корекційних систем в історії олігофренопедагогіки.
6. Внесок у теорію корекційної роботи відділу олігофренопедагогіки НДД УРСР.
7. Роль наукових праць Г.М.Дульнева у теорії та практиці корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.
8. Роль наукових праць І.Г.Єременка у теорії та практиці корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.
9. Розробка дидактичних правил і методичних особливостей їх практичного застосування в роботі з дітьми-дебілами В.Баудішем.
10. Розробка наукових засад трудового навчання як основи всебічного розвитку особистості розумово відсталих учнів В.І.Бондарем.
11. Внесок наукових досліджень В.М.Синьова у теорію корекційної педагогіки.
12. Роль наукових праць В.О.Липи у теорії корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.
13. Роль наукових праць М.П.Матвеевої у теорії корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.
14. Роль наукових праць С.П.Миронової у теорії корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.
15. Роль наукових праць Н.М.Стадненко у теорії корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.
16. Роль наукових праць О.П.Хохліної у теорії корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.
17. Роль наукових праць українських вчених у теорії корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.

Тема 2. Сутність та зміст корекційної роботи при порушеннях інтелекту

1. Визначення корекційної роботи.
14. Взаємопов'язані напрямки реалізації корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.
15. Основні принципи корекційної роботи.
16. Характеристика компонентів системи корекційної роботи.
17. Умови забезпечення корекційної спрямованості навчання і виховання.
18. Характеристика об'єкту корекції при порушеннях пізнавальної діяльності.

Тема 3. Рання корекційно-розвиткова допомога дітям з інтелектуальним недорозвитком

19. Значення раннього віку для розвитку дитини з психофізичними порушеннями.
20. Роль ранньої корекції у психофізичному розвитку дитини.
21. Визначення ранньої корекційної допомоги, абілітації.
22. Особливості розвитку дитини з порушеннями інтелекту у віці немовляти та ранньому віці.
23. Принципи ранньої корекційної роботи.
24. Зміст та методи психолого-педагогічного вивчення дітей раннього віку.
25. Мета та завдання ранньої корекційно-розвиткової допомоги дітям з вадами інтелекту.
26. Характеристика етапів ранньої корекційної допомоги.
27. Методи навчання і виховання дітей з інтелектуальним недорозвитком раннього віку.

Тема 4. Зміст і організація корекційної роботи з дітьми, які мають порушення пізнавальної діяльності, у різних типах закладів

28. Залежність змісту і методики корекційної роботи від ступеня та виду інтелектуального недорозвитку.

29. Залежність змісту і методики корекційної роботи від клінічного діагнозу дітей.

30. Організація корекційно-виховної роботи у спеціальному дошкільному закладі для дітей з вадами інтелекту.

31. Особливості організації корекційно-розвиткової роботи у спеціальних загальноосвітніх школах.

32. Навчання, виховання і трудова підготовка дітей з помірним ступенем розумової відсталості.

33. Організація корекційної роботи з школярами, які мають затримку психічного розвитку.

Тема 5. Прогнозування і методика реалізації корекційних цілей у процесі спеціального навчання дітей з вадами інтелекту

34. Корекційний вплив зменшення обсягу навчальної програми та уповільненості процесу навчання в допоміжній школі.

35. Критерії аналізу корекційної спрямованості уроку в спеціальній школі.

36. Показники результативності корекційного впливу в процесі навчання і виховання.

37. Сутність корекційної спрямованості принципів навчання учнів з порушеннями інтелекту.

38. Шляхи досягнення корекційної спрямованості дидактичних методів у навчанні дітей з порушеннями інтелекту.

39. Важливість принципу індивідуального та диференційованого підходу для корекційної роботи з дітьми, які мають інтелектуальні порушення.

40. Загальна характеристика сутності методики корекції порушень розвитку у процесі навчання розумово відсталих дітей.

Тема 6. Реалізація корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання учнів з вадами інтелекту та затримкою психічного розвитку

41. Обґрунтування корекційної спрямованості як особливості навчально-виховного процесу дітей з ОПФР незалежно від типу закладу та форми організації навчання.

42. Шляхи забезпечення корекційного компоненту інклюзивної освіти.

43. Особливості дитини, які слід вивчити для визначення корекційних цілей.

44. Диференціація роботи спеціалістів, що проводять корекційні заняття в інклюзивних закладах.

45. Роль батьків у психолого-педагогічному супроводі дитини в умовах інклюзивної освіти.

46. Особливості корекційної роботи з дитиною із ЗПР в інклюзивній школі.

Тема 7. Корекційні можливості педагогічних і психотерапевтичних технологій у навчанні та вихованні дітей з вадами інтелекту

47. Значущість різних технологій для корекції розвитку розумово відсталих дітей?

48. Корекційні цілі, які можуть реалізовуватись у разі використання педагогічних технологій у навчанні дітей з вадами інтелекту.

49. Корекційні можливості прикладних комп'ютерних програм у навчанні та вихованні дітей з вадами інтелекту.

50. Шляхи використання у корекційній роботі з розумово відсталими дітьми нетрадиційних методів лікувальної педагогіки і психотерапевтичних технологій.

Тема 8. Інтеграція корекційних завдань із вихованням учнів спеціальної школи

51. Особливості реалізації корекційної спрямованості виховання учнів з порушеннями інтелекту.

52. Сутність індивідуального підходу у корекційному вихованні школярів з порушенням інтелекту.

53. Зміст і методи корекції несприятливого становища дитини у системі міжособистісних стосунків.

Тема 9. Підготовка батьків до здійснення корекційного впливу на розвиток дитини

54. Функції сім'ї, що виховує дитину з порушеннями психофізичного розвитку.

55. Умови успішного сімейного виховання розумово відсталого дитини.

56. Шляхи співпраці з батьками розумово відсталих учнів в умовах різних типів закладів і служб.

57. Зміст сімейного виховання дітей з вадами інтелекту.

58. Форми співпраці з сім'ями, що виховують дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Тема 10. Удосконалення професійно корекційних компетенцій педагога у процесі методичної роботи

59. Цілісність особистості педагога як необхідна передумова ефективності корекційної роботи.

60. Зміст корекційної функції у діяльності корекційного педагога.

61. Завдання науково-методичної роботи корекційного педагога.

62. Головні вимоги до науково-методичної роботи корекційних педагогів.

63. Форми удосконалення професійної компетентності корекційних педагогів.

64. Зміст корекційного аспекту методичної роботи корекційних педагогів.

Література з методики корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності

Основні джерела

1. Баудиш В. Сущность коррекционно-воспитательной работы во вспомогательной школе // Дефектология. – 1978. – № 3. – С. 42-54.

2. Брезе Б. Активизация ослабленного интеллекта при обучении во вспомогательных школах: Пер. с нем. – М.: Медицина, 1981. – 240 с.

3. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе: Пособие для учителей и студентов дефектологических факультетов пед. ин-тов / Под ред. В.В.Воронковой. – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.
4. Выготский Л.С. Собрание сочинений: в 6-ти томах. Основы дефектологии / Под ред. Т.А.Власовой. - М.: Педагогика, 1983. –Т. 5. – 368 с.
5. Выготский Л.С. Собрание сочинений: в 6-ти томах. Проблемы развития психики / Под ред. А.М.Матюшкина. – М.: Педагогика, 1983. – Т. 3. – 368 с.
6. Граборов А.Н. Очерки по олигофренопедагогике. – М.: Учпедгиз, 1961. – 196 с.
7. Єременко І.Г. Наукові основи корекційно-виховної роботи в допоміжній школі: Методичний лист. - К.: Рад. школа, 1970. – 51 с.
8. Єременко И.Г. Олигофренопедагогика / И.Г.Єременко. - К.: Вища школа, 1985. – 328 с.
9. Исаев Д.Н. Умственная отсталость у детей и подростков. Руководство / Д.Н.Исаев. – СПб.: Речь, 2003. – 391 с.
- 10.Кащенко В.П. Педагогическая коррекция. - М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
11. Коррекционная помощь детям раннего возраста с органическим поражением центральной нервной системы в группах кратковременного пребывания: Методическое пособие / Под ред. Е.А.Стребелевой. – 2-е изд. .: экзамен, 2004. – 128 с.
- 12.Коррекционная роль обучения во вспомогательной школе / Под ред. Г.М.Дульнева. – М.: Педагогика, 1971. – 96 с.
- 13.Липа В.А. Психологические основы педагогической коррекции. – Донецк: Лебідь, 2000. – 319 с.
- 14.Матвеева М.П., Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку. Навчально-методичний посібник. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2005. – 164 с.

15. Методика навчання учнів 1-4-х класів спеціальної школи: Навчальний посібник / С.П.Миронова, О.В.Гаврилов, О.М.Ляшенко, О.М.Опалюк, В.Е.Левицький, О.М.Вержиховська; за заг. ред. О.В.Гаврилова. - Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2011. – 312 с.

16. Миронова С.П. Корекційна робота як специфіка професійної діяльності педагога-дефектолога // Дефектологія. – 2004. – № 2. – С. 11-14

17. Миронова С.П. Олігофренопедагогіка. Компактний навчальний курс: навчальний посібник / С.П.Миронова. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет: редакційно-видавничий відділ, 2008. – 204 с.

18. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія / С.П.Миронова. – Кам'янець-Подільський: Абетка – НОВА, 2007. – 304 с.

19. Психологические проблемы коррекционной работы во вспомогательной школе / Под ред. Ж.И.Шиф, В.Г.Петровой, Т.Н.Головиной. – М.: Педагогика, 1979. – 176 с.

20. Психолого – педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. Навчальний посібник / За ред. С.П.Миронової. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2004. – 220с.

21. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. – Частина І. Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. – 238 с.

22. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. – Частина 2. Навчання і виховання дітей. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – 224 с.

23. Синев В.Н. Коррекция интеллектуальных нарушений у учащихся вспомогательной школы: Дисс. ... докт. пед. наук / В.Н.Синев. – М., 1988. – 359 с.

24. Синьов В.М. Психологія розумово відсталого дитини: Підручник / В.М.Синьов, М.П.Матвєєва, О.П.Хохліна. – К.: Знання, 2008. – 359 с.

25. Синьов В.М. Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії / В.М.Синьов. – К.: МП Леся, 2010. – 779 с.

26. Синьов В.М. Розумова відсталість як педагогічна проблема. Навчальний посібник / В.М.Синьов. – К.: ДІА, 2007. – 120 с.

27. Спеціальна педагогіка: Понятійно - термінологічний словник / За ред. академіка В.І.Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.

28. Специальная педагогика: Учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Л.И.Аксенова, Б.А.Архипов, Л.И.Белякова и др.; Под ред. Н.М.Назаровой. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 400 с.

29. Стребелева Е.А. Формирование мышления у детей с отклонениями в развитии : Кн. для педагога-дефектолога / Е.А.Стребелева. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 184 с.

30. Тупоногов Б.К. Коррекционно-педагогическая работа в системе образования детей с нарушениями умственного и физического развития // Дефектология. – 1994. - № 4. – С. 9 – 14.

31. Шипицына Л.М. «Необучаемый» ребенок в семье и обществе. Социализация детей с нарушением интеллекта. – 2-е изд., перераб и дополн. – СПб.: Речь, 2005. – 477 с.

32. Шпек О. Люди с умственной отсталостью: Обучение и воспитание: [пер. с нем. А.П.Голубева; Науч. ред. рус. текста Н.М.Назарова]. – М.: Академия, 2003. – 432 с.

Додаткова література

1. Акатов Л.И. Социальная реабилитация детей с ограниченными возможностями здоровья. Психологические основы: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Л.И.Акатов. – М.: ВЛАДОС, 2003. – 368 с.

2. Аксенова Л.И. Программа ранней комплексной диагностики уровня развития ребенка от рождения до 3-х лет / Л.И.Аксенова, А.А.Лисеев, Н.Ш.Тюрина, Е.В. Шкадаревич // Дефектология. – 2000. - № 3. – С. 3-27.

3. Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании: Учеб. для студ. сред. и высш. пед. учеб. заведений / Е. А. Медведева, И. Ю. Левченко, Л. Н. Комиссарова, Т. А. Добровольская. — М.: Издательский центр «Академия», 2001. — 248 с.
4. Белкин А.С. Нравственное воспитание учащихся вспомогательной школы: Учебное пособие / А.С.Белкин. — М.: Просвещение, 1977. — 110 с.
5. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П.Беспалько. — М.: Педагогика, 1989. — 190 с.
6. Бондар В.І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності. - К.: Радянська школа, 1987. — 128 с.
7. Бондар В.І. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М.Монтессорі : навчальний посібник / В.І.Бондар, А.М.Ільченко. — Полтава: РВВ ПДАА, 2009. — 252 с.
8. Вступ до абілітації та реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності: Навчально-методичний посібник. — К.: ГЕРБ, 2007. — 288 с.
9. Гладкая В.В. Методика проведения коррекционных занятий «Развитие познавательной деятельности» с младшими школьниками с трудностями в обучении: пособие для педагогов учреждений образования, реализующих образовательную программу специального образования на уровне среднего образования / В.В.Гладкая. — Минск, Зорны Верасок, 2013. — 115 с.
10. Гнездилов М.Ф. Коррекционная работа во вспомогательной школе // В сб. Учебно-воспитательная работа в специальных школах (для глухонемых и умственно отсталых детей) / Под ред. Л.В.Занкова. — Вып. 3. — М.: Учпедгиз, 1946. — С. 3-36.
11. Гонеев А.Д., Лифинцева Н.И., Ялпаева Н.В. Основы коррекционной педагогики. - М.: Akademia, 1999. — 280 с.
12. Граборов А.Н., Кузьмина Н.Ф., Новик Ф.М. Олигофренопедагогика. Воспитание и обучение умственно отсталых детей. — М.: Гос. уч.-пед. изд-во Наркомпроса РСФСР, 1941. — 231 с.

13. Дети с ограниченными возможностями: проблемы и инновационные тенденции в обучении и воспитании: Хрестоматия / Сост. Н.Д.Соколова. – М.: ГНОМ и Д, 2001. – 448 с.
14. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам: Книга 3 / Л.С.Вавіна, А.М.Висоцька, В.В.Жук та ін.; За ред.. В.І.Бондаря, В.В.Засенка. – К.: Наук. світ, 2006 – 212 с.
15. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. / І.М.Дичківська – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
16. Докучина Т.О. Створення ситуації успіху в навчально-виховній роботі з розумово відсталими дітьми молодшого шкільного віку: Автореферат дис. ... канд. пед. наук. – К., 2014. – 18 с.
17. Долгобородова Н.П. Основы коррекционной работы во вспомогательной школе // В сб. Коррекционная работа в процессе обучения и воспитания / Ред. кол. Г.И.Данилкина, Н.П.Долгобородова, И.П.Ушакова. – Л.: ЛГПИ, 1974. – С. 3-11.
18. Дульнев Г.М. Учебно-воспитательная работа во вспомогательной школе. - М.: Просвещение, 1981. – 176 с.
19. Єременко І.Г. Дидактичні основи уроку в допоміжній школі. – К.: Рад. школа, 1966. – 130 с.
20. Жерносек І.П. Науково - методична робота в загальноосвітній школі: Навч.-метод. посібник / І.П.Жерносек. – К.: ІЗМН, 1999. – 160 с.
21. Жукова Н.С. Если ваш ребенок отстает в развитии /Н.С.Жукова, Е.М.Мастюкова. – М.: Медицина, 1993. – 112 с.
22. Забрамная С.Д. От диагностики к развитию : Материалы для психолого-педагогического изучения в дошкольных учреждениях и начальных классах школ. – М.: Новая школа, 1998. – 144 с.
23. Завражин С.А. Адаптация детей с ограниченными возможностями: Учеб. пособие для студ. пед учеб. Заведений / С.А.Завражин, Л.К.Фортова. – М.: Академический Проект: Трикста, 2005. – 400 с.

24. Закон України. „Про надання спеціальної ранньої допомоги дітям-інвалідам” // Урядовий кур’єр. - 2003. - № 11. – С. 26-41.
25. Занков Л.В. О коррекционно-воспитательной работе в специальных школах // Сб. Учебно-воспитательная работа в специальных школах (для глухонемых и умственно отсталых детей). – Вып. 1. – М.: Учпедгиз, 1944. – С. 3-17.
26. Ибука М. После трех уже поздно / Ибука М. – М.: Олта, 2003. – 64 с.
27. Иванова Н.Н. Проблемы социальной адаптации детей с интеллектуальными нарушениями в раннем возрасте. // Дефектология. – 2000. - № 2. – С. 27-32.
28. Інклюзивна освіта : навчально-методичний посібник / [кол. авторів ; за заг. ред. С.П.Миронової]. – Кам’янець-Подільський : Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. – 232 с.
29. Інклюзивна освіта: теорія та практика: навчально-методичний посібник / [Колектив авторів; За заг. ред. С.П.Миронової]. – Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – Частина 2. - 192 с.
30. Катаева А.А. Дошкольная олигофренопедагогика / А.А.Катаева, Е.А.Стребелева. - М.: ВЛАДОС, 1998. – 208 с.
31. Кваліфікаційні характеристики вчителя, вихователя школи-інтернату, вчителя-дефектолога / Авт. кол. Болтівець С.І., Луговий В.І., Міненко А.С., Нікітенко О.О. – К., 1994. – 28 с.
32. Книга для учителя вспомогательной школы / Под ред Г.М.Дульнева: 2-е изд. – М.: Учпедгиз, 1959. – 448 с.
33. Коломинский Н.С. Развитие личности учащихся вспомогательной школы. - К.: Рад школа, 1978. – 87 с.
34. Коррекционное обучение как основа личностного развития аномальных дошкольников / Под ред. Л.П. Носковой. - М.: Педагогика, 1989. – 176 с.

35. Коррекционная педагогика в начальном образовании : учеб. пособие / [Г.Ф.Кумарина, М.Э.Вайнер, Ю.Н.Вьюнкова и др.; под ред. Г.Ф.Кумариной]. – М.: Академия, 2001. – 320 с.
36. Кривоніс М.Л. Ейдетика як засіб підготовки дитини до школи / М.Л. Кривоніс, О.Л. Дроботій. – Х.: Вид-во «Ранок», 2012. – 176с.
37. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково – методичний збірник / Ред. кол. Н.Софій. І.Єрмаков та ін. – К.: Контекст. 2000. – 336 с.
38. Липа В.А. Основы коррекционной педагогики: Учеб. пособие / В.А.Липа. – Донецк, Лебідь, 2002. – 327 с.
39. Лист МОНмолодьспорту «Про визначення завдань працівників психологічної служби системи освіти в умовах інклюзивного навчання» від 02.01.13 № 1/9-1 // http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/33692/
40. Маллер А.Р. , Цикото Г.В. Обучение, воспитание и трудовая подготовка детей с глубокими нарушениями интеллекта. - М.: Педагогика, 1988. – 128 с.
41. Мастюкова Е.М. Лечебная педагогика (ранний и дошкольный возраст): Советы педагогам и родителям по подготовке к обучению детей о особыми проблемами в развитии / Е.М.Мастюкова. – М.: ВЛАДОС, 1997. – 304 с.
42. Миронова С.П. Використання комп'ютера у корекційному навчанні дітей з вадами інтелекту / С.П.Миронова // Дефектологія. – 2003. – № 3. – С. 41-44.
43. Миронова С.П. Основы корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник / С.П.Миронова, О.В.Гаврилов, М.П.Матвеева ; [за заг. ред. С.П.Миронової]. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 260 с.
44. Миронова С.П. Особливості інклюзивної дошкільної освіти / С.П.Миронова // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. - № 11. – С. 8 – 15.

45. Миронова С.П. Педагогічна допомога дитині раннього віку з особливостями психофізичного розвитку / С.П.Миронова // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2011. - № 5. – С. 65 – 72.
46. Миронова С.П. Реалізація корекційних цілей у разі використання сучасних освітніх технологій у спеціальних школах / С.П.Миронова // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / кол. авт. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2008. – Вип. 53. – С. 70 – 73.
47. Миронова С.П. Робота спеціалістів дошкільного навчального закладу з родинами дітей, що мають вади психофізичного розвитку / С.П.Миронова // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. - № 12. – С. 62 – 72.
48. Національна платформа недержавних організацій щодо виконання зобов'язань держави перед громадянами з інвалідністю за Конвенцією ООН про права інвалідів. – К.: ВГО «Коаліція», 2010. – 85 с.
49. Нізевич О.В. Корекція мислення розумово відсталих учнів молодших класів на уроках української мови / О.В.Нізевич: Автореферат дис. ... канд. пед. наук. – К., 2010. – 20 с.
50. Обучение детей с нарушениями интеллектуального развития: (Олигофренопедагогика): Учеб. пособие // Б.П.Пузанов, Н.П.Коняева, Б.Б.Горский и др.; Под ред. Б.П.Пузанова. - М.: Академия, 2000. – 272 с.
51. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За заг. ред. О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 255 с.
52. Основи спеціальної дидактики / За ред. І.Г.Єременка. – 2-е вид., перероб. – К.: Рад. шк., 1986. – 200 с.
53. Падалка О.С. Педагогічні технології. Навчальний посібник / О.С.Падалка, А.С.Нісімчук, І.О.Смолюк, О.Т.Шпак. – К.: Українська енциклопедія, 1995. – 254 с.
54. Педагогические технологии: Учебное пособие для студ. пед специальностей / Под общей ред. В.С.Кукушкина. – Серия “Педагогическое образование”. – Ростов н/Д: Изд. центр “Март”, 2002. – 320 с.

55. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч. посіб. / О.М.Пехота, В.Д.Будак, А.М.Старєва та ін.; За ред. І.А.Зязюна, О.М.Пехоти. – К.: Вид-во А.С.К., 2003. – 240 с.

56. Подласый И.П. Курс лекций по коррекционной педагогике: Учеб. пособие для студ. сред. спец. учеб. заведений / И.П.Подласый. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 352 с.

57. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах // Урядовий кур'єр. – 20.08.2011. - № 153. – С. 3.

58. Постанова Кабінету Міністрів України №545 «Про схвалення концепції ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів» // Права інвалідів в Україні. – К.: Сфера, 2002. – С. 279 – 282.

59. Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами // <http://osvita.ua/legislation/other/36815/>.

60. Психология семьи и больной ребенок. Учебное пособие: Хрестоматия. – СПб.: Речь, 2007. – 400с.

61. Разенкова Ю.А. Содержание индивидуальных программ развития детей младенческого возраста с ограниченными возможностями / Ю.А.Разенкова // Дефектология. – 1998. - № 3. – С. 57-63.

62. Разенкова Ю.А. Игры с детьми младенческого возраста / Ю.А.Разенкова. – М.: Школьная Пресса, 2005. – 160 с.

63. Рання комплексна діагностика і реабілітація дітей з сенсорними порушеннями: реалії та перспективи // Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю. Статті та лекції. – Львів. – Український бестселер, 2010. – 360 с.

64. Рекомендації до організації методичної роботи в спеціальній школі / За ред. О.С.Кадубенко. – К., 1978. – 34 с.

65. Робота з родинами вихованців дитячого садка / Упоряд. В.Л.Сухар. – Х.: Ранок, 2008. – 176 с.

66. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. - М.: Просвещение, 1986. – 192 с.
67. Селигман М. Обычные семьи, особые дети [пер. с англ.] / Селигман М., Дарлинг Р. – Изд. 2-е. – М.: Теревинф, 2009. – 368 с.
68. Синьов В.М. До побудови загальної теорії корекційної педагогіки: визначення предмету науки // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія № 19. Корекційна педагогіка та психологія: Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2004. - № 1. – С. 3 – 22.
69. Синев В.Н. Коррекционная направленность учебно-воспитательного процесса вспомогательной школы // Введение в историю олигофренопедагогике / Под ред. А.И.Капустина. – Донецьк, ТОВ «Лебідь», 1996. – С. 10 – 20.
70. Синьов В. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні / В.Синьов, А.Шевцов // Дефектологія. – 2004. – №2. – С.6-11.
71. Скульський Р.П. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної творчості: [Монографія] / Р.П.Скульський. – К.: Вища школа, 1992. – 135 с.
72. Специальная дошкольная педагогика: Учебное пособие / Под ред. Е.А.Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.
73. Спеціальна психологія. Тексти. Навчальний посібник / За ред.. М.П.Матвєєвої, С.П.Миронової. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 1999. – Ч. I. – 158 с.
74. Спеціальна психологія. Тексти. Навчальний посібник / За ред.. М.П.Матвєєвої, С.П.Миронової. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2001. – Ч. II. – 140 с.
75. Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.Г. Нариси з олігофренопсихології. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2002.- 200 с.

76. Ткачева В.В. Технологии психологической помощи семьям детей с отклонениями в развитии: Учеб. пособие / В.В.Ткачева. – М.: АСТ; Астрель, 2007. – 318 с.

77. Усанова О.Н., Шаховская С.Н. Роль семьи в коррекционном воздействии на детей: В кн. Психокоррекция. Теория и практика / Под ред. Ю.С.Шевченко, В.П.Добриденя, О.Н.Усановой. – М.: Вита-Пресс, 1995. – С. 50 – 55.

78. Финкельштейн И.И. Коррекционная работа во вспомогательной школе // В сб. Коррекционная работа во вспомогательной школе / Под ред. И.И.Финкельштейна и С.В.Ильича. – М.: АПН РСФСР, 1961. – 75 с.

79. Формирование личности ребенка с особыми потребностями в условиях меняющегося мира: учеб.-метод. пособие: с приложением СД / С.Е.Гайдукевич, В.В.Радыгина, С.Н.Феклистова и др. – Минск, БГПУ, 2011. – 312 с. (1 электрон. опт. диск).

80. Хохліна О.П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку. – К.: Пед. думка, 2000. – 286 с.

81. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе: Учебное пособие для вузов / Д.В.Чернилевский. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2002. – 437 с.

82. Шульженко Д.І. Корекційний розвиток аутичної дитини: (книга для батьків та педагогів) / Д.І.Шульженко, Н.С.Андрєєва. – К.: Д.М.Кейдун, 2011. – 344 с.

СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Психологія розумово відсталої дитини (Олігофренопсихологія)

Теми рефератів з олігофренопсихології

1. Аналіз поглядів щодо особливостей розвитку розумово відсталих дітей у роботі Б.І.Пінського «Психологічні особливості діяльності розумово відсталих школярів».

2. Проблеми розвитку розумово відсталих школярів у дослідженнях радянських авторів.
3. Педагогічний напрямок вивчення розумової відсталості.
4. Клінічні дослідження розумової відсталості у ХІХ-ХХ.
5. Психометричний напрямок вивчення розумової відсталості.
6. Погляд Л.С.Виготського на особливості компенсаторного розвитку аномальної дитини.
7. Внесок Л.С.Виготського у спеціальну психологію.
8. Динаміка розвитку дітей-олігофренів з переважанням збудження над гальмуванням за М.С.Певзнер.
9. Динаміка розвитку дітей-олігофренів з переважанням гальмування над збудженням за М.С.Певзнер.
10. Класифікація олігофренії за В.К.Кузьміною.
11. О.Р.Лурія і Ж.І. Шиф про вищу нервову діяльність дітей-олігофренів.
12. Недоліки моторики учнів допоміжної школи і корекція їх засобами фізичного виховання (за Н.М.Стадненко).
13. Експериментальні дослідження сприймання розумово відсталих школярів.
14. Особливості розвитку мовлення дітей-олігофренів в онтогенезі.
15. Роль мовлення в утворенні тимчасових зв'язків та регуляції поведінки розумово відсталих дітей.
16. Вплив оцінки виконання дій на успішність виконання завдання розумово відсталими учнями.
17. Характеристика пізнавальних інтересів розумово відсталих школярів.
18. Можливості педагогічного впливу на розвиток пізнавальних інтересів розумово відсталих школярів.
19. Формування понять у розумово відсталих дітей.

20. Психологічні основи виховання особистості розумово відсталого учня.
21. Роль колективу у розвитку розумово відсталої дитини.
22. Проблема розуміння співвідношення афекту та інтелекту у розумово відсталих дітей.
23. Актуальні проблеми олігофренопсихології на сучасному етапі.
24. Особливості спостереження як методу вивчення психіки розумово відсталої дитини.
25. Особливості бесіди як методу вивчення психіки розумово відсталої дитини.
26. Причини недорозвитку мовлення дітей-олігофренів.
27. Роль трудової діяльності у розвитку пізнавальних процесів та особистості учня допоміжної школи.
28. Характеристика мотивів навчальної діяльності розумово відсталих школярів.
29. Чинники, що впливають на формування характеру дітей з розумовою відсталістю.
30. Характеристика міжособистісних стосунків учнів допоміжної школи.
31. Характер та звички дітей з розумовою відсталістю.
32. Теорії та погляди щодо особливостей розвитку дітей з розумовою відсталістю.
33. Особливості регулюючої функції мовлення у дітей-олігофренів.
34. Особливості ігрової діяльності розумово відсталих дітей.
35. Проблема диференціації розумової відсталості та затримки психічного розвитку.

Теми курсових робіт з олігофренопсихології

1. Довільність уваги дітей молодшого (старшого) шкільного віку з розумовою відсталістю.

2. Стійкість уваги розумово відсталих учнів молодших (старших) класів.
3. Переключення уваги розумово відсталих учнів молодших (старших) класів.
4. Розподіл уваги розумово відсталих учнів молодших (старших) класів.
5. Характеристика розумової діяльності учнів з порушеннями інтелекту.
6. Властивості сприймання школярів (дошкільників) з розумовою відсталістю.
7. Особливості зорового сприймання школярів (дошкільників) з розумовою відсталістю.
8. Особливості сприймання простору школярів (дошкільників) з розумовою відсталістю.
9. Особливості сприймання часу розумово відсталих учнів молодших (старших) класів.
10. Особливості механічного запам'ятовування розумово відсталих учнів молодших (старших) класів .
11. Особливості осмисленого запам'ятовування розумово відсталих учнів молодших (старших) класів.
12. Співвідношення продуктивності механічної та осмисленої пам'яті у розумово відсталих дітей молодшого шкільного (підліткового) віку.
13. Особливості запам'ятовування зображень предметів школярів (дошкільників) з розумовою відсталістю.
14. Особливості запам'ятовування словесного матеріалу школярів (дошкільників) з розумовою відсталістю.
15. Особливості довготривалої пам'яті дітей олігофренів.
16. Характеристика процесу відтворення засвоєного матеріалу розумово відсталих учнів молодших (старших) класів .

17. Розуміння сюжетних картин розумово відсталими учнями молодших (старших) класів.
18. Розуміння прихованого змісту літературного тексту розумово відсталими учнями молодших (старших) класів.
19. Особливості встановлення причинно-наслідкових зв'язків розумово відсталими учнями молодших (старших) класів.
20. Особливості операцій аналізу та синтезу школярів (дошкільників) з розумовою відсталістю.
21. Особливості операцій абстрагування та узагальнення школярів (дошкільників) з розумовою відсталістю.
22. Особливості операції порівняння школярів (дошкільників) з розумовою відсталістю.
23. Мотивація навчальної діяльності розумово відсталих учнів молодших (старших) класів.
24. Інтереси та потреби учнів молодших (старших) класів допоміжної школи.
25. Особливості уявлень розумово відсталих учнів молодшого шкільного (підліткового) віку про своє майбутнє.
26. Особливості уявлень розумово відсталих учнів молодшого шкільного (підліткового) віку про своє минуле.
27. Когнітивні здібності дітей з різним ступенем виразності дебільності молодшого шкільного віку.
28. Особливості виконання розумових операцій дітей з порушеннями інтелекту молодшого шкільного віку.
29. Особливості прогностичної діяльності при розумовій відсталості.
30. Особливості граматичної будови мовлення розумово відсталих учнів молодшого (старшого) шкільного віку.
31. Особливості писемного мовлення учнів молодшого (старшого) шкільного віку.

32. Особливості написання творів розумово відсталими дітьми підліткового віку.

33. Емоційна сфера дітей з порушеннями інтелектуального розвитку молодшого шкільного віку.

34. Типи емоційної поведінки розумово відсталих учнів молодшого шкільного (підліткового) віку.

35. Характеристика інтелектуального розвитку підлітка з розумовою відсталістю.

36. «Я-образ» дітей з порушеннями інтелектуального розвитку молодшого шкільного (підліткового) віку.

37. Система цінностей розумово відсталих учнів молодших (старших) класів.

38. Загальне самоставлення дітей з розумовою відсталістю молодшого шкільного (підліткового) віку.

39. Особливості взаємодії розумово відсталих учнів молодших (старших) класів.

40. Співвідношення самооцінки та рівня домагань розумово відсталих дітей молодшого шкільного (підліткового) віку.

41. Особливості самооцінки розумово відсталих учнів молодшого шкільного (підліткового) віку.

42. Рівень тривожності розумово відсталих учнів молодшого шкільного (підліткового) віку.

43. Особливості волі розумово відсталих дітей молодшого шкільного (підліткового) віку.

Рекомендована література до виконання рефератів і курсових робіт з олігофренопсихології

1. Алексеева М. І. Мотиви навчання учнів / М. І. Алексеева. – К. : Рад. школа, 1974.– 120 с.

2. Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирование личности / В. Г. Асеев. – М. : Мысль, 1976. – 158 с.

3. Асмолов А. Г. Психология личности : учебник / А. Г. Асмолов. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 367 с.
4. Астапов В. М. Введение в дефектологию с основами нейро- и патопсихологии / В. М. Астапов. – М. : Международная педагогическая академия, 1994. – 216с.
5. Астапов В. М. Психология детей с нарушениями и отклонениями психического развития / В. М. Астапов, Ю. В. Микадзе. –2-е.изд. – СПб. : Питер, 2008. – 384 с.
6. Бгажнокова И. М. Психология умственно отсталого ребенка: учеб.-метод. пособ. / И.М. Бгажнокова. – М. : Просвещение, 1987. – 96 с.
7. Бодалев А. А. Психология о личности / А. А. Бодалев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1988. – 188 с.
8. Божович Л. И. Психическое развитие школьника и его воспитание / Л. И. Божович, Л. С. Славина. – М. : Знание, 1979. – 96 с.
9. Большой психологический словарь [Электронный ресурс] / сост. : Б. Мещеряков, В. Зинченко. – Олма-пресс, 2004. – Режим доступа : <http://vocabulary.ru/dictionary/30>. – Название с экрана.
10. Бондар В. І. Дослідження мотивів навчальної діяльності учнів допоміжної школи / Володимир Іванович Бондар // Питання дефектології. – К. : Рад. школа, 1966. – Вип. 2. – С. 87–95.
11. Выготский Л. С. Избранные произведения / Л. С. Выготский. – М. –Т.5.- 1984. –368 с.
12. Диагностика отклонений в умственном развитии учащихся : пособ. для учителя / Н. М. Стадненко [и др.] ; ред. Н. М. Стадненко. – К. : Освіта, 1991. – 96 с.
13. Докучина Т. О. Дослідження мотивації досягнення успіху у навчанні розумово відсталих учнів молодших класів / Т. О. Докучина // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки. – Луганськ : Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, 2011. – № 23 (234). – С. 20-25.

14. Егоров И. В. Развитие “Я-концепции” у детей младшего школьного возраста / И. В. Егоров // Начальная школа. – 2002. – № 3. – С. 17–25.
15. Забрамная С. Д. Психолого-педагогическая диагностика умственного развития детей : учеб. / С. Д. Забрамная. – 2-е изд., перераб. – М. : Просвещение, 1995. – 112 с.
16. Изучение мотивации поведения детей и подростков / под ред. Л.И.Божович и Л.В.Благонадежиной. — М.: Педагогика, 1972.— 352с.
17. Исаев Д. Н. Умственная отсталость у детей и подростков / Д. Н. Исаев. – Спб. : Речь, 2003. – 391 с.
18. Исследование личности и познавательной деятельности учащихся вспомогательной школы : сб. науч. тр. / под ред. В. Г. Петровой. - М., 1980. – 82 с.
19. Катаева А. А. Дидактические игры и упражнения в обучении умственно отсталых дошкольников : кн. для учителя / А. А. Катаева, Е. А. Стребелева. – М. : Просвещение, 1991. – 191 с.
20. Ковалев А. Г. Психология личности. / А. Г. Ковалев. – 2-е изд., испр., доп. – М. : Просвещение, 1965. – 288 с.
21. Коломинский Н. Л. Развитие личности учащихся вспомогательной школы / Н. Л. Коломинский. – К. : Рад. школа, 1978. – 87 с
22. Коломинский Н. Л. Психическое развитие детей в норме и патологии: психологическая диагностика, профилактика и коррекция / Н. Л. Коломинский, Е. А. Панько, С. А. Игумнов.– СПб.: Питер, 2004. – 480 с.
23. Лубовский В. И. Развитие словесной регуляции действий у детей (в норме и патологии) / В. И. Лубовский. – М. : Педагогика, 1978. – 224 с.
24. Лурия А. Р. Умственно отсталый ребенок / А. Р. Лурия. – М.– 1960.
25. Максименко С. Д. Загальна психологія : навч. посіб. / С. Д. Максименко, В.О.Соловієнко. – К. : МАУП, 2000. – 256 с.
26. Максимова Н. Ю. Основи дитячої патопсихології : навч. посіб / Н. Ю. Максимова, К. Л. Мілютіна, В. М. Піскун. – К. : Перун, 1996. – 117с.

27. Матвеева М. П. Коррекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку / М. П. Матвеева, С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський, 2005. – 164с.
28. Моргун В. Ф. Основи психологічної діагностики : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / В. Ф. Моргун, І. Г. Тітов. – К. : Слово, 2009. – 464 с.
29. Мясищев В. Н. Психология отношений / В. Н. Мясищев ; под. ред. А. А. Бодалева. – М. : Изд-во Ин-та практ. психологии ; Воронеж : ЛОДЭК, 1995. – 356 с.
30. Намазбаева Ж. И. Изучение уровня притязаний и самооценки у учащихся V и VIII классов вспомогательной школы / Ж. И. Намазбаева // Психологические вопросы коррекционной работы во вспомогательной школе / под ред. Ж. И. Шиф. – М. : Педагогика, 1972. – С. 113–129.
31. Наследов А. Д. Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпретация данных : учеб. пособ. / А. Д. Наследов. – СПб. : Речь, 2004. – 392 с.
32. Немов Р. С. Психология : учеб. для студ. высш. пед. учеб. завед. : в 3 кн. / Р. С. Немов. – 2-е изд. – М. : ВЛАДОС, 1995. – Кн. 2 : Психология образования. – 496 с.
33. Овчарова Р. В. Справочная книга школьного психолога / Р. В. Овчарова. – 2-е изд., дораб. – М. : Просвещение, 1996. – 352 с.
34. Особенности умственного развития учащихся вспомогательной школы : монография / под ред. Ж. И. Шиф. – М.: Просвещение, 1965. – 343 с.
35. Отбор детей во вспомогагельную школу : метод. рекомендации / К. С. Лебединская, Е. М. Мастюкова, И. Д. Лукашева, Л. И. Тигранова ; под. ред Т. А. Власовой, К. С. Лебединской. – М. – 1980. – 74 с.
36. Отбор детей во вспомогагельные школы / под ред. С. Д. Забрамнои. – М. : Просвещение, 1971. – 96 с.
37. Певзнер М. С. Дети-олигофрены / М. С. Певзнер. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1969. – 486 с.

38. Певзнер М. С. Динамика развития детей-олигофренов / М. С. Певзнер, В. И. Лубовский. – М. : АПН РСФСР, 1963. – 222 с.
39. Петрова В. Г. Практическая и умственная деятельность детей-олигофренов / В. Г. Петрова. – М. : Педагогика, 1969. – 160 с..
40. Петрова В. Г. Психология умственно отсталых школьников : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. / В. Г. Петрова, И. В. Белякова. – М. : Академия, 2002. – 160 с.
41. Петрова В. Г. Развитие речи учащихся вспомогательной школы / В. Г. Петрова. – М. : Педагогика, 1977. – 200с.
42. Пинский К. И. Психологические особенности деятельности умственно отсталых школьников / К. И. Пинский. – М : АПП РСФСР, 1962. – 319 с.
43. Практикум по психологии умственно отсталого ребенка : учеб. пособ. / А. Д. Виноградова, Е. Н. Липецкая, Ю. Т. Матасов, И. П. Ушакова ; сост. А. Д. Виноградова. – М. : Просвещение, 1985. – 144 с.
44. Практическая психодиагностика: методики и тесты : учеб. пособ. / ред.-сост. Д. Я. Райгородский. – Самара : БАХРАХ-М, 2002. – 672 с.
45. Принципы отбора детей во вспомогательные школы / под ред. Г. М. Дульнева, А. Р. Лурия. – 3-е изд., испр. и доп. – М., 1973. – 224 с.
46. Психологические вопросы коррекционной работы во вспомогательной школе/ под ред. Ж. И. Шиф, Т. Н. Головиной, В. Г. Петровой. – М. : Педагогика, 1980. – 176 с.
47. Психологічний словник / [ред. Н. А. Побірченко, авт.-уклад.: В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова]. – К. : Науковий світ, 2007. – 274 с.
48. Психология аномального развития ребенка: Хрестоматия в 2 т / под ред. В. В. Лебединского, М. К. Бардышевой. – М : Высш. шк., 2002. – Т. 1. – 744 с.
49. Психолого-педагогическая диагностика развития детей раннего и дошкольного возраста : метод. пособие с прил. альбома «Нагляд. материал для

обследования детей» / [Е. А. Стребелева, Г. А. Мишина, Ю. А. Разенкова и др.].
; под ред. Е. А. Стребелевой. – 3-е изд. - М. : Просвещение, 2007. – 163 с.

50. Рубинштейн С. Я. Психология умственно отсталого школьника : учеб.
пособ. для студ. пед. ин-тов по спец. № 2111 “Дефектология” /
С. Я. Рубинштейн. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1986. – 192 с.

51. Рубинштейн Л. С. Проблемы общей психологии / Л. С. Рубинштейн. –
М. : Педагогика, 1973. – 424 с.

52. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посіб. / М. В. Савчин,
Л. П. Василенко. – К. : Академвидав, 2006. – 360 с. – (Альма-матер).

53. Селецкий А. И. Психология и психопатология слабоумия /
А. И. Селецкий. – К. : Рад. школа, 1981. – 141 с.

54. Семаго Н. Я. Проблемные дети: основы диагностической и
коррекционной работы психолога / Н. Я. Семаго, М. М. Семаго. – М. : АРКТИ,
2000. – 208 с.

55. Семаго Н. Я. Теория и практика оценки психического развития
ребенка. Дошкольный и младший школьный возраст / Н. Я. Семаго,
М. М. Семаго. – СПб. : Речь, 2005. – 384 с

56. Сергеевкова О. П. Загальна психологія : навч. посіб. /
О. П. Сергеевкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека. – К. : Центр
учбової літератури, 2012. – 296 с.

57. Синьов В. М. Психологія розумово відсталої дитини : підручник /
В. М. Синьов, М. П. Матвеева, О. П. Хохліна. – К. : Знання, 2008. – 359 с

58. Сорокин В. М. Специальная психология : учеб. пособ. /под. ред.
Л. М. Шипициной – СПб. : Речь, 2004. – 216 с.

59. Спеціальна психологія. Тексти : навч. посібник / за ред.
М. П. Матвеевої, С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ.
держ. пед. ун-т, інформ.-вид. від., 1999. – Ч. 1. – 158 с.

60. Спеціальна психологія. Тексти : навч. посібник / за ред.
М. П. Матвеевої, С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ.
держ. пед. ун-т, інформ.-вид. від., 2001. – Ч. 2. – 140 с.

61. Специальная психология : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. И. Лубовский, Т. В. Розанова, Л. И. Солнцева [и др.] ; под ред. В. И. Лубовского. – М. : Академия, 2003. – 462 с.

62. Специальная психология: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.И.Лубовский, Т.В.Розанова, Л.И.Солнцева и др.; под ред. В.И.Лубовского. – 2-е изд., испр. – М. : Академия, 2005. – 464 с.

63. Специальная педагогика : учеб. пособ. / под ред. Н. М. Назаровой. – М. : Академия, 2000. – 400 с

64. Стадненко Н. М. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників. / Н. М. Стадненко, Т. Д. Ілляшенко, Л. В. Борщевська, А. Г. Обухівська. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 1998. – 144 с.

65. Стадненко Н. М. Нариси з олігофренопсихології / Н. М. Стадненко, М. П. Матвеева, А. Г. Обухівська ; за заг. ред. Н. М. Стадненко. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2002. – 200 с.

66. Стадненко Н. М. Особенности мышления учащихся вспомогательной школы. – К. : Рад. шк., 1980. – 144 с.

67. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д : Феникс, 2001. – 672 с.

68. Ужченко І. Ю. Особливості мотивації навчальної діяльності розумово відсталих молодших школярів / І. Ю. Ужченко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. – № 9. – С. 366–370.

69. Умственная отсталость у детей : метод. пособ. для студ. по курсу "Специальная педагогика и специальная психология" / Рос. акад. образования, Моск. психолого-социал. ин-т ; сост. О. П. Рожков ; [ред. Д. И. Фельдштейн ; гл. ред. С. К. Бондырева ; редкол.: А. Г. Асмолов, В. А. Болотов, В. П. Борисенков и др.]. – Москва ; Воронеж : [б. и.], 2007. – 118 с.

70. Ушакова И. П. Особенности отношения к учебной деятельности

учащихся 4-6 классов вспомогательной школы / И. П. Ушакова // Изучение аномальных школьников : сб. науч. трудов – Л. : ЛГПИ, 1981. – С. 3–10.

71. Худик В. А. Психологическая диагностика детского развития : методы исследования / В. А. Худик. – К. : Освіта, 1992. – 220 с.

Сурдопсихологія

Теми рефератів

1. Становлення сурдопсихології як науки.
2. Причини виникнення порушень слуху.
3. Вплив порушення діяльності слухового аналізатора на психічний розвиток дитини.
4. Психолого-педагогічна класифікація порушень слуху.
5. Роль ПМПК у вирішенні питань навчання та виховання дітей з порушеннями слуху.
6. Роль слухового сприймання в пізнанні оточуючого світу.
7. Закономірності психічного розвитку дітей в умовах сенсорної депривації.
8. Загальна характеристика мовлення глухих дітей.
9. Формування умінь та навичок полісенсорного сприймання навколишнього світу у школярів з порушеннями слуху.
10. Особливості психічного розвитку дітей з порушеннями слуху немовлячого віку.
11. Особливості ігрової діяльності дошкільників з порушеннями слуху.
12. Особливості пізнавального розвитку дошкільників з порушеннями слуху.
13. Значення раннього слухопротезування для психічного розвитку дитини з порушенням слуху.
14. Використання збережених аналізаторних систем дітей з порушеннями слуху у компенсаторно-корекційній діяльності.

15. Особливості психічного розвитку дитини з порушенням слуху в перші роки життя.
16. Місце і роль української жестової мови у процесі становлення особистості дітей з порушеннями слуху.
17. Загальна характеристика мовлення глухих учнів молодших класів.
18. Особливості аналізу та синтезу глухих дітей.
19. Загальна характеристика мовлення слабочуючих учнів молодших класів.
20. Роль сім'ї у вихованні дитини з порушенням слуху.
21. Особливості подолання впливу порушеної слухової функції на психічний розвиток глухої дитини.
22. Роль слухового сприймання мовлення в онтогенезі.
23. Формування умінь та навичок спілкування глухої дитини.
24. Розвиток комунікативних умінь у процесі ігрової діяльності дитини з порушенням слуху.
25. Особливості пізнавальної діяльності глухої дитини.
26. Засоби комунікації осіб з порушеннями слуху.
27. Формування здібностей глухих школярів під час навчання у спеціальній школі.
28. Історія використання жестової мови у навчанні та вихованні дітей з порушеннями слуху в Україні.
29. Специфічні закономірності психічного розвитку дітей з порушеннями слуху.
30. Взаємодія школи та родини у процесі виховання глухої дитини.
31. Значення діяльності УТОГ для соціалізації осіб з порушеннями слуху.
32. Глухота – не вирок: відомі глухі люди.

Теми курсових робіт

1. Особливості розвитку міжособистісного спілкування дитини з порушенням слуху із дорослими.

2. Особливості ігрової діяльності дітей з порушеннями слуху дошкільного віку.
3. Особливості формування мовлення дітей з порушеннями слуху.
4. Психолого-педагогічні засоби мовленнєвого розвитку дошкільників з порушеннями слуху.
5. Особливості пізнавального розвитку дітей з порушеннями слуху дошкільного віку.
6. Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями слуху дошкільного віку в умовах інклюзивного закладу.
7. Психологічні чинники ефективної взаємодії педагога і учня з порушенням слуху.
8. Психологічні чинники успішної адаптації учнів з порушеннями слуху до навчання у спеціальній школі.
9. Психологічні чинники успішної адаптації учнів з порушеннями слуху до навчання в умовах інклюзивного закладу.
10. Психолого-педагогічні засоби формування моральної самосвідомості учнів молодших класів з порушеннями слуху.
11. Особливості формування правосвідомості старшокласників з порушеннями слуху.
12. Психолого-педагогічні умови розвитку словесно-логічного мислення учнів з порушеннями слуху молодшого шкільного віку.
13. Психологічні причини соціальної ізоляції учня з порушенням слуху в інклюзивному класі.
14. Вплив емоційної тривожності підлітків з порушеннями слуху на статусне положення у групі шкільного класу.
15. Психологічні причини виникнення агресивності у підлітків з порушеннями слуху.
16. Агресивна поведінка підлітків(юнаків) у контексті соціальної ситуації.

17. Психодіагностика сімейних стосунків засобами проєктивних малюнків.
18. Психологічні особливості вербального та невербального спілкування вчителя та учня з порушенням слуху.
19. Індивідуальний стиль діяльності вчителя та його вплив на успішність навчальної діяльності учнів з порушеннями слуху.
20. Потреба у досягненнях як чинник самореалізації підлітків(старшокласників) з порушеннями слуху.

Рекомендована література до виконання рефератів і курсових робіт з сурдопсихології

1. Богданова Т.Г. Сурдопсихология : Учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений / Т. Г. Богданова. – М. : Академия, 2002. – 221 с.
2. Боскис Р. М. Глухие и слабослышащие дети / Р. М. Боскис. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1963. – 334 с.
3. Боскис Р. М. Изучение и обучение детей с недостатками слуха / Р. М. Боскис. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1961. – 134 с.
4. Выготский Л. С. К психологии и педагогике детской дефективности / Л. С. Выготский // Вопросы воспитания слепых, глухонемых и умственно отсталых детей. – М. Изд-во СПОН НКП, 1924. – С. 5–30.
5. Головчиц Л. А. Дошкольная сурдопедагогика : Воспитание и обучение дошкольников с нарушениями слуха : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 304 с.
6. Данюшевский И. И. Учебно-воспитательная работа в детских домах и спецшколах / И. И. Данюшевский. – М. : Просвещение, 1954. – 283 с.
7. Дефектологічний словник : навчальний посібник / За редакцією В. І. Бондаря, В. М. Синьова. – К. : «МП Леся», 2011. – 528 с.
8. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: наук.-метод. посібник / За ред. Кульбіді С. В. – Київ : Педагогічна думка, 2008. – 184 с.

9. Дмітрієва О.І. Комп'ютерна програма «Українська дактильна абетка» / О. І. Дмітрієва. – Кам'янець - Подільський : ПП Медобори-2006, 2009.
10. Дмітрієва О.І. Формування правосвідомості старшокласників зі зниженим слухом в позаурочний час: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / О. І. Дмітрієва. – К., 2013. – 19 с.
11. Дьячков А. И. Воспитание и обучение глухонемых детей / А. И. Дьячков. – М. : АПН РСФСР, 1957. – 348 с.
12. Зайцева Г.Л. Жестовая речь. Дактилология : Учеб для студ. высш. учеб. заведений / Г. Л. Зайцева. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 192 с.
13. Засенко В. В. Шляхи інтеграції дітей з порушенням слуху у суспільство / В. В. Засенко, А. А. Колупаєва // Громадянська освіта та соціалізація дітей з вадами слуху : зб. наук.-метод. матеріалів. – К. : Видав. гр. «АТОПОЛ», 2002. – С. 48-50.
14. Кащенко В. П. Педагогическая коррекция : исправление недостатков характера у детей и подростков : пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. П. Кащенко. – М. : Академия, 1999. – 304 с.
15. Книга для учителя школы глухонемых / под ред. Д. И. Азбукина. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1949. – 474 с.
16. Козлов М. Я, Левин А. Л. Детская сурдоаудиология. – Л. : Медицина, 1989. – 224 с.
17. Кон И. С. Психология старшеклассника / И. С. Кон // Хрестоматия по возрастной психологии : учеб. пособие для студ. – М. : Просвещение, 1994. – С. 20–39.
18. Колесник І. П. Соціалізація особистості глухого школяра / І. П. Колесник. – К. : МП «Мальва – ОСО», 1994. – 110 с.
19. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук. – К. : Видав. гр. «АТОПОЛ», 2011. – 274 с.
20. Краєвський Р.Г. Мова жестів глухих / Р. Г. Краєвський. – К. :

«Радянська школа», 1964. – 219 с.

21. Кульбіда С.В. Українська дактилологія: Науково-методичний посібник / С. В. Кульбіда. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 256 с.

22. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1977. – 304 с.

23. Основи корекційної педагогіки: навчальний посібник / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвєєва : за заг. ред. С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець - Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 264 с.

24. Особенности усвоения учебного материала слабослышащими учащимися / Под ред. Р. М. Боскис, К. Г. Коровина: Науч.-исслед. ин-т дефектологии Акад. пед. наук СССР. – М. : Педагогика, 1981. – 160 с.

25. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями слуху та інтелекту / За ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К. : ТОВ «Поліпром», 2007. – 171 с.

26. Пельмская Т.В., Шматко Н.Д. Формирование устной речи дошкольников с нарушенным слухом: Пособие для учителя-дефектолога / Т. В. Пельмская, Н. Д. Шматко. – М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2008. – 223 с.

27. Развитие детей с нарушениями слуха во внеурочной деятельности : пособие для учителей и воспитателей спец. (коррекц.) образоват. учреждений I и II вида / под ред. Е. Г. Речицкой. – М. : Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, 2005. – 295 с.

28. Рау Ф.Ф. Методика обучения глухих устной речи: Учеб. пособие для студентов дефектол. фак. пед. ин-тов. – М. : Просвещение, 1976. – 279 с.

29. Рау Ф.Ф., Слезина Н.Ф. Методика обучения произношению в школе глухих : Пособие для учителей. – М. : Просвещение, 1981. – 191 с.

30. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1976. – 703 с.

31. Специальная психология : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб.

заведений / под ред. В. И. Лубовского. – 3-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2006. – 464 с.

32. Сурдопедагогика : учебник для студ. высш. пед. учеб. заведений / под ред. Е. Г. Речицкой. – М. : Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, 2004. – 655 с.

33. Український жестівник для батьків // С. В. Кульбіда, І. І. Чепчина, Н. Б. Адамюк, Н. В. Іванюшева; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки, Лаб. жестової мови, Укр. Т-во глухих. – К. : СПКТБ УТОГ, 2011. – 380 с.

34. Ярмаченко М. Д. Історія сурдопедагогіки / М. Д. Ярмаченко. – К. : Вища школа, 1975. – 423 с.

35. Янн П.А. Воспитание и обучение глухого ребенка : Сурдопедагогика как наука : Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Пер. с нем. Л. Н. Радченко, Н. М. Назаровой. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 248 с.

36. Якщо дитина погано чує / Зінкевич В. П. та ін. – К. : Шк. світ, 2010. – 112 с.

37. Яхнина Е.З. Методика музыкально-ритмических занятий с детьми, имеющими нарушения слуха: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. Б. П. Пузанова. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 272 с.

Ортопсихологія

Теми рефератів

1. Перші реабілітаційні заклади для осіб з вадами опорно-рухового апарату.
2. Особливості формування предметно-практичних дій у дітей з ДЦП.
3. Особливості психологічного обстеження дітей з ДЦП.
4. Навчальна та соціально-психологічна адаптація дітей з ДЦП в інклюзивному класі.
5. Психологічні основи роботи з сім'єю дитини з ДЦП.
6. Особливості особистісного становлення підлітків з церебральним паралічем.

7. Особливості відчуттів і сприймання дітей з ДЦП.
8. Особливості пам'яті дітей з ДЦП.
9. Особливості мислення дітей з ДЦП.
10. Особливості уваги дітей з ДЦП.
11. Особливості ВПФ при спастичній диплегії.
12. Особливості ВПФ при геміпаретичній формі ДЦП.
13. Особливості ВПФ при гіперкінетичній формі ДЦП.
14. Теоретичні передумови нейропсихологічного дослідження дітей з ДЦП.
15. Порівняльний аналіз нейропсихологічних досліджень при різних формах ДЦП.
16. Особливості інтелектуального розвитку дітей із спастичною диплегією.
17. Особливості інтелектуального розвитку дітей із геміпаретичною формою ДЦП.
18. Особливості формування і розвитку комунікативних функцій дітей з ДЦП.
19. Особливості розвитку особистості дітей із ДЦП.
20. Досвід навчальних закладів в організації допомоги дітям з ДЦП у виборі професії.

Теми курсових робіт з ортопсихології

1. Корекційно-розвиваюча спрямованість процесу навчання в спеціальній загальноосвітній школі-інтернаті для дітей з ПОРА.
2. Завдання, структура та зміст роботи школи-інтернату для дітей з ПОРА.
3. Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в умовах інклюзії.
4. Особливості психологічної діагностики дітей з ДЦП.
5. Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей з ДЦП.
6. Порушення вищих психічних функцій у дітей з ДЦП.

7. Порушення інтелектуальних функцій у дітей з ДЦП.
8. Особливості спілкування дітей з ДЦП.
9. Особливості розвитку особистості дітей з ДЦП.
10. Особливості емоційно-вольової сфери молодших школярів з ДЦП.
11. Особливості емоційно-вольової сфери підлітків з ДЦП.
12. Професійна орієнтація дітей з ДЦП.
13. Особливості інклюзивного навчання дітей з ДЦП дошкільного віку.
14. Особливості інклюзивного навчання дітей і підлітків з ДЦП.
15. Реалізація індивідуального підходу до дітей з ДЦП у процесі навчання.
16. Організація лікувально-педагогічної допомоги дітям і підліткам з ПОРА за кордоном.
17. Особливості фізичного виховання дітей з ПОРА.
18. Особливості сенсорного виховання дітей з ПОРА.
19. Особливості виховання дітей з ПОРА у сім'ї.
20. Підготовка підлітків з ДЦП до сімейного життя.
21. Сучасні інноваційні навчальні і корекційні технології у закладах для дітей з ПОРА.
22. Корекція тривожності у дітей молодшого шкільного віку з ДЦП.
23. Рухливі ігри як засіб корекції просторових уявлень у дітей з ДЦП.
24. Формування просторових уявлень у дітей з ДЦП.
25. Гра як засіб розвитку пізнавальної сфери у дітей дошкільного віку з ДЦП.

**Рекомендована література до виконання рефератів і курсових робіт з
ортопсихології**

1. Акатов Л. И. Социальная реабилитация детей с ограниченными возможностями здоровья. Психологические основы : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / Л. И. Акатов. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 368 с.

2. Алферова Г. В. Новые подходы к коррекционно-развивающей работе с детьми, страдающими детским церебральным параличом / Г. В. Алферова // Дефектология. – 2001. – № 3. – С. 10.

3. Архипова Е. Ф. Коррекционная работа с детьми с церебральным параличом (доречевого период) / Е. Ф. Архипова. – М. : Просвещение, 1989. – 79 с.

4. Бабенкова Р. Д. Дети с церебральными параличами: пути обучения и коррекции нарушенных функций / Р. Д. Бабенкова, Е. М. Мастюкова. – М. : НИИОП, 1981. – 48 с.

5. Бадалян Л. О. Детские церебральные параличи / Л. О. Бадалян и др. – К. : Здоровья, 1988. – 315 с.

6. Банч Г. Влияние специального и инклюзивного образования на установки сверстников: практическое и теоретическое исследование / Г. Банч, Э. Валео // Журнал исследований социальной политики. – 2008. – Т. 6. – № 1. – С. 23–52.

7. Бородулина С. Ю. Коррекционная педагогика: психолого-педагогическая коррекция отклонений в развитии и поведении школьников / С. Ю. Бородулина. – Ростов н/Д : Феникс, 2004. – 352 с.

8. Буйняк М. Г. Структура психологічної готовності вчителя до інклюзивного навчання дітей з психофізичними вадами / М. Г. Буйняк // Збірник матеріалів 7-ої Всеукр. наук.-практ. конф. «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти інклюзивної орієнтації». – Хмельницький : Хмельниц. ін-т соц. технологій ун-ту «Україна», 2012. – С. 203–206.

9. Бутылкина Т. Л. Гармонизация сотрудничества семьи и школы в воспитании детей / Т. Л. Бутылкина // Интеграционные процессы в системе образования Украины: проблемы теории и практики : прогр. и материалы XIV науч.-практ. конф. учителей, 21 апр. 2007 г., г. Харьков. – Х. : НУА, 2007. – 140 с.

10. Вагина М. В. Психологическая диагностика нарушений формирования самооценки у учащихся с детским церебральным параличом :

дис. ... канд. психол. наук : 19.00.10 / Вагина Марина Викторовна. – Санкт-Петербург, 2009. – 208 с.

11. Воробьева О. В. Особенности самооценки у детей с ортопедическими заболеваниями / О. В. Воробьева // Учебно-воспитательный процесс в реабилитации детей с заболеваниями опорно-двигательного аппарата. – Л. : Просвещение, 1987. – 167 с.

12. Выготский Л. С. Принципы воспитания физически дефектных детей / Л. С. Выготский // Собрание сочинений : в 6 томах. – Т. 5 – М. : Просвещение, 1983. – 181 с.

13. Гречко Л. М. Психологічний супровід дітей молодшого шкільного віку з вадами психофізичного розвитку в умовах інтегрованого навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.08 / Гречко Леся Миколаївна. – К., 2008. – 20 с.

14. Дадаева О. А. Клинико-психологические особенности детей и подростков, больных сколиозом / О. А. Дадаева, Р. Т. Складенко, Н. Г. Травникова // Медико-социальная экспертиза и реабилитация. – 2003. – № 3. – С. 10–14.

15. Дети с ограниченными возможностями: проблемы и инновационные тенденции в обучении и воспитании. Хрестоматия по курсу «коррекционная педагогика и специальная психология» / Сост. Н. Д. Соколова, Л. В. Калининкова. – М. : Гном и Д, 2001. – 448 с.

16. Дети с острым церебральным параличом. Руководство по образованию / Под ред. Х. Рай, М. Д. Скортен. – М. : ЮНЕСКО, 1989. – 138 с.

17. Дети с отклонениями в развитии. Методическое пособие / Н. Д. Шматко. – М. : «АКВАРИУМ ЛТД», 2001. – 128 с.

18. Детские церебральные параличи / [В. И. Козьявкин, М. А. Бабадаглы, С. К. Ткаченко, О. О. Качмар]. – Львів : Медицина світу, 1999. – 312 с.

19. Детский церебральный паралич : [хрестоматия] / [сост.: Л. М. Шипицына, И. И. Мамайчук]. – СПб. : Дидактика Плюс, 2003. – 520 с.

20. Дефектологічний словник : навч. посіб. / за ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. – К. : Леся, 2011. – 528 с.

21. Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату в загальноосвітньому просторі. Методичні рекомендації фахівцям з організації та впровадження інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату. Навчально-методичний посібник / А. Г. Шевцов, О. В. Романенко, Л. О. Ханзерук, О. В. Чеботарьова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. – 200 с.

22. Діти з дитячими церебральними паралічами: обстеження, корекція, реабілітація / автор-упоряд. В. І. Шнайдер. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2006. – 160 с.

23. Долинний Ю. О. Педагогічні умови підготовки дітей з порушеннями опорно-рухового апарату до навчання в загальноосвітній школі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.03 / Долинний Юрій Олексійович. – К. : Б. в., 2011. – 19 с.

24. Ипполитова В.М. Воспитание детей с церебральными параличами в семье / В. М. Ипполитова, Р. Д. Бабенкова, Е. М. Мастюкова. – М. : Просвещение, 1993. – 64 с.

25. Інклюзивна освіта: теорія та практика : навч.-метод. посіб. / [кол. авт. ; за заг. ред. С. П. Миронової]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2012. – 192 с.

26. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. / кол. авт.: А. А. Колупаєва, Н. З. Совій, Ю. М. Найда [та ін.] ; за заг. ред. Л. І. Даниленко. – 2-ге вид., стер. – К. : Парашин І. С., 2010. – 128 с.

27. Інклюзивне навчання : організаційне, змістове та методичне забезпечення / за заг. ред. С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – 236 с.

28. Калижнюк Э. С. Психические нарушения при детских церебральных параличах / Э. С. Калижнюк. – К. : Вища школа, 1987. – 269 с.

29. Кнупфер Х. Как помочь ребенку, больному церебральным параличом / Х. Кнупфер. – Марбург, 1994. – 345 с.

30. Козьявкин В. И. Детские церебральные параличи. Медико-психологические проблемы / В. И. Козьявкин, Л. Ф. Шестопалова, В. С. Подкорытов. – Львів : Українські технології, 1999. – 144 с.

31. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія / А. А. Колупаєва. – К. : Самліт: Книга, 2009. – 272 с.

32. Комплексная реабилитация детей-инвалидов и их семей: метод, рекомендации для специалистов реабилитационных учреждений / З. М. Аминова, Н. К. Фролова, О. Л. Гончарова, Л. М. Колпакова, Е. А. Сахаров; под общ. ред. К. Н. Новиковой. – Казань : ООО «Джайб», 2002. – 60 с.

33. Корекція психосоціального розвитку дітей із церебральним паралічем у реабілітаційному центрі : навч.-метод. посіб. / Т. Д. Ілляшенко, А. Г. Обухівська, О. В. Романенко, Н. С. Скрипка. – К. : Духовна вісь, 2003. – 155 с.

34. Корнієнко В. В. Особливості розвитку «образу-Я» у дітей з патологією опорно-рухового апарату в залежності від умов соціально-психологічної реабілітації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мед. наук : 19.00.04 / Корнієнко Вікторія Володимирівна. – К., 2009. – 17 с.

35. Коррекционно-педагогическая работа в школе для детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата / Под ред. Смирновой. – СПб. : ИСПиП, 2000. – 99 с.

36. Кравчук Л. С. Моніторинг взаємозалежності фізичної та розумової працездатності у студентів з дитячим церебральним паралічем в умовах інклюзивної освіти / Л. С. Кравчук // Соціально-педагогічна робота в закладах освіти інклюзивної орієнтації : тези доп. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. – Хмельницький : Хмельниц. ін-т соц. технологій Університету «Україна», 2013. – С. 289–294.

37. Лебединский В. В. Нарушения психического развития в детском возрасте : учеб. пособ. – М. : Академия, 2003. – 144 с.

38. Левченко И. Ю. Детский церебральный паралич как смешанный вариант дизонтогенеза / И. Ю. Левченко // Актуальные проблемы междисциплинарного подхода к этапной комплексной реабилитации детей с церебральным параличом : материалы науч.-практ. семинара с международным участием. – М. : МГПУ, 2013. – 211 с.

39. Левченко И. Ю. Технологии обучения и воспитания детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата. Учебное пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / И. Ю. Левченко, О. Г. Приходько. – М. : Академия, 2001. – 192 с.

40. Мамайчук И. И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии / И. И. Мамайчук. – СПб. : Речь, 2006. – 400 с.

41. Мастюкова Е. М. Семейное воспитание детей с отклонениями в развитии: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А. Г. Московина. Под ред. В. И. Селиверстова. – М. : ВЛАДОС, 2003. – 408 с.

42. Матвеева М. Психокорекційна робота в умовах інтегрованого навчання / М. Матвеева, С. Миронова, Л. Гречко // Дефектологія. – 2009. – № 3. – С. 15–17.

43. Миронова С. П. Готовність майбутніх вчителів до впровадження інклюзивної освіти / С. П. Миронова // Збірник матеріалів 7-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти інклюзивної орієнтації». – Хмельницький : Хмельниц. ін-т соц. технологій ун-ту «Україна», 2012. – С. 252–255.

44. Миронова С. П. Командний підхід до психолого-педагогічного супроводу дітей з вадами психофізичного розвитку в умовах інклюзивної освіти / С. П. Миронова // Вісник Луганського національного університету імені Т. Г. Шевченка. – 2011. – № 14 (225), трав. – С. 108–112.

45. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки : навч.-метод. посіб. / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвеева ; за заг. ред. С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2010. – 264 с.

46. Миронова С. П. Підготовка психологів до здійснення інклюзивної освіти / С. П. Миронова // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки фахівців за соціономічним профілем : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 22–23 квітня 2011 р. / редкол. : О. А. Каденко, О. В. Кулешова [та ін.]. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – С. 177–179.

47. Образовательная интеграция и социальная адаптация лиц с ограниченными возможностями : пособ. для учителей, психологов и родителей детей с ограниченными возможностями / А. Н. Коноплева [и др.]. – Мн. : НИО, 2005. – 260 с.

48. Основы ортопедагогики / Под ред. Э. Брукарт. – Нидерланды, 1993. – 85 с.

49. Основы специальной психологии : учеб. пособ. для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л. В. Кузнецова, Л. И. Переслени, Л. И. Солнцева [и др.] ; под ред. Л. В. Кузнецовой. – М. : Академия, 2002. – 480 с.

50. Особенности умственного и речевого развития учащихся с церебральными параличами / Под ред. М. В. Ипполитовой. – М. : Акад. пед. наук СССР, 1989. – 125 с.

51. Педагогические системы обучения и воспитания детей с особыми образовательными потребностями : Учебное пособие / Под ред. А. Ю. Кабушко, М. Н. Алексеевой. – Ставрополь : СГПИ, 2011. – 372 с.

52. Подготовка детей-инвалидов к семейной и взрослой жизни. Пособие для родителей и специалистов / Под ред. Е. Р. Ярской-Смирновой. Издание 2-е, дополненное. – Саратов : Научная книга, 2007. – 188 с.

53. Приходько О. Г. Ранняя помощь детям с двигательной патологией в первые годы жизни : Методическое пособие. – СПб. : КАРО, 2006. – 112 с.

54. Приходько О. Г. Дети с двигательными нарушениями : коррекционная работа на первом году жизни: Методическое пособие / О. Г. Приходько, Т. Ю. Моисеева. – 2-е изд. – М. : Экзамен, 2004. – 96 с.

55. Психология аномального развития ребенка : хрестоматия : в 2 т. / под ред. В. В. Лебединского, М. К. Бардышевской. – М., 2002. – Т. I. – 744 с.

56. Психология детей с отклонениями и нарушениями психического развития / сост. и общ. ред. В. М. Астапова, Ю. В. Микадзе. – СПб. : Питер, 2001. – 384 с.

57. Психология семьи и больной ребенок : учеб. пособ. : хрестоматия. – СПб. : Речь, 2007. – 400 с.

58. Психолого–педагогическая диагностика : Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / И. Ю. Левченко, С. Д. Забрамная, Т. А. Добровольская и др. – М. : Академия, 2003. – 320 с.

59. Психолого-педагогическое консультирование и сопровождение развития ребенка : пособ. для учителя-дефектолога / под ред. Л. М. Шипициной. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 528 с.

60. Романенко О. В. Антиципація в структурі психічної діяльності дітей з церебральним паралічем : дис. ... доктора пед. наук : 19.00.08 / Романенко Оксана Вікторівна. – К., 2013. – 408 с.

61. Семёнова К. А. Клиника и реабилитационная терапия детских церебральных параличей / К. А. Семёнова, Е. М. Мастюкова, М. Я. Смуглин. – М. : Медицина, – 1972. – 329 с.

62. Семенюк Л. М. Хрестоматия по возрастной психологии : учеб. пособ. для студ. / Л. М. Семенюк ; под ред. Д. И. Фельдштейна. – Изд. 2-е, доп. – М. : Ин-т практ. психологии, 1996. – 304 с.

63. Смирнова И. А. Специальное образование дошкольников с ДЦП. Учебно-методическое пособие / И. А. Смирнова. – СПб. : ДЕТСТВО-ПРЕСС, 2003. – 160 с.

64. Специальная дошкольная педагогика: Учебное пособие / Е. А. Стребелева, А. Л. Венгер, Е. А. Екжанова и др. – М. : Академия, 2001. – 312 с.

65. Специальная педагогика / Под ред. Назаровой Н.М. – М. : Академия, 2000. – 519 с.

66. Специальная психология : хрестоматия / сост. и науч. ред. Э. П. Кожевникова. – Тобольськ : ТГПИ им. Д. И. Менделеева, 2006. – 187 с.

67. Специальная психология: Учеб пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. И. Лубовский, Т. В. Розанова, Л. И. Солнцева и др. – М. : Академия, 2003. – 464 с.

68. Татаринцев О. В. Соціалізація дітей з церебральним паралічем шляхом їх навчання в загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс] / О. В. Татаринцев. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/NarOsv/2007-1/07tovznnz.htm>.

69. Трофимова Н. М. Основы специальной педагогики и психологии / Н. М. Трофимова, С. П. Дуванова, Н. Б. Трофимова, Т. Ф. Пушкина. – СПб. : Питер, 2006. – 304 с.

70. Финни Н. Р. Ребенок с церебральным параличом: Помощь, уход, развитие : Книга для родителей / Пер. с англ. Ю. В. Липес, А. В. Снеговской; Под ред. и с предисл. Е.В.Клочковой. – М. : Теревинф, 2001. – 336 с.

71. Чеботарьова О. Навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах загальноосвітньої школи / О. Чеботарьова // Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні : наук.-метод. зб. до Всеукр. наук.-практ. конф. – К. : ФО-П Придатченко П. М., 2007. – С. 49–52.

72. Шамарина Е. В. Основы специальной педагогики и психологии: Учебное пособие / Е. В. Шамарина. – М. : Книголюб, 2007. – 249 с.

73. Шевцов А. Г. Актуальні питання ортопедагогіки на сучасному етапі розвитку корекційно-реабілітаційної науки / А. Г. Шевцов // Актуальні проблеми ортопедагогіки та ортопсихології : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. / за ред. В. М. Синьова, А. Г. Шевцова. – К. : Чалчинська Н. В., 2012. – С. 7–19.

74. Шевцов А. Г. Апологія ортопедагогіки / А. Г. Шевцов // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – № 19. – С. 209–215.

75. Шевцов А. Г. Методичні основи організації соціальної реабілітації дітей з вадами здоров'я : монографія / А. Г. Шевцов. – К. : НТІ «Інститут соціальної політики», 2004. – 240 с.

76. Шевцов А. Г. Освітні основи реабілітології : [монографія] / А. Г. Шевцов. – К. : МП Леся, 2009. – 483 с.

77. Шевцов А. Г. Сучасні міждисциплінарні підходи до етапної комплексної реабілітації дітей із церебральним паралічем / А. Г. Шевцов, Г. М. Хворова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – № 23. – С. 281–285.

78. Шипицына Л. М. Психология детей с нарушениями функций опорно-двигательного аппарата : учеб. пособ. / Л. М. Шипицына, И. И. Мамайчук. – М. : ВЛАДОС, 2004. – 368 с.

Тифлопсихологія

Теми рефератів

1. Вчення Л.С.Виготського про структуру дефекту та компенсацію.
2. Роль соціальних факторів у процесі компенсації сліпоті.
3. Інтеграція особистості з порушеним зором у суспільстві.
4. Розвиток предметних дій у дитини з порушеним зором раннього віку.
5. Розвиток ігрової діяльності у дошкільників з порушеним зором.
6. Особливості навчальної діяльності дітей з глибокими порушеннями зору.
7. Соціально-трудова реабілітація інвалідів по зору.
8. Компенсаторне значення уваги в діяльності сліпих та слабозорих.
9. Особливості властивості сприймань при порушеннях зору.
10. Основні форми і способи дотикового сприймання при сліпоті.
11. Особливості зорових сприймань при порушеннях зору.
12. Природа та розвиток відчуття перешкоди при глибоких порушеннях зору.

13. Шкіряно-оптична чутливість та сприймання при сліпоті.
14. Особливості виникнення ілюзій при глибоких порушеннях зору.
15. Особливості формування уявлень сліпих та слабозорих осіб.
16. Особливості процесів пам'яті у осіб з глибокими порушеннями зору.
17. Види мислення та особливості їх розвитку при порушеннях зору.
18. Особливості формування образу фізичного я при порушеннях зору.
19. Зв'язок тифлопсихології з іншими науками.
20. Методи наукових досліджень у тифлопсихології.

Теми курсових робіт з тифлопсихології

1. Специфічні закономірності психічного розвитку дитини з порушеним зором.
2. Взаємозв'язок первинних і вторинних відхилень в розвитку дитини з порушеним зором.
3. Проблеми компенсації зорової недостатності в історії тифлопсихології та на сучасному етапі її розвитку.
4. Поняття корекції розвитку особистості при порушеннях зору.
5. Соціалізація, реабілітація та інтеграція особистості з порушеним зором у суспільстві.
6. Вплив порушень зору на різні структурні компоненти особистості.
7. Активність особистості при глибоких порушеннях зору.
8. Особливості предметної діяльності в ранньому онтогенезі сліпої дитини.
9. Своєрідність ігрової діяльності сліпих та слабозорих дітей.
10. Психологічні особливості навчальної діяльності дітей з порушеним зором.
11. Трудова діяльність, профорієнтація та вибір професії особами з порушеним зором.

12. Види відчуттів та їх компенсаторна роль при сліпоті та слабозорості.
13. Особливості властивостей сприймання при порушеннях зору.
14. Особливості зорових сприймань при порушеннях зорового аналізатору.
15. Значення та особливості дотикових сприймань при порушеннях зору.
16. Компенсаторна роль слухового сприймання при порушеннях зору.
17. Роль уваги в пізнавальній діяльності сліпих та слабозорих.
18. Особливості формування уяви при глибоких порушеннях зору.
19. Характеристика волі у осіб з порушеннями зору.
20. Роль мислення у компенсації порушень зору.
21. Особливості мислення осіб з порушеннями зору.
22. Особливості розвитку та функціонування емоційно-почуттєвої сфери при глибоких порушеннях зору.
23. Вплив порушень зору на встановлення взаємодії особистості з широким соціальним середовищем.

24.

Рекомендована література до виконання рефератів і курсових робіт з тифлопсихології

1. Ананьев Б.Г. Осознание в процессах познания и труда / Ананьев Б.Г., Веккер Л.М., Ломов Б.Ф., Ярмоленко А.В. – М. : Педагогика, 1959. – 264с.
2. Вавіна Л.С. Компенсаторно-розвивальні функції змісту освіти з рідної мови учнів зі складним дефектом / Л.С. Вавіна. – К. : Освіта, 2001. – 160 с.
3. Волкова Л.С. Результаты экспериментального изучения устной речи у детей с глубокими нарушениями зрения / Л.С. Волкова // Дефектология. – №3. – 1982. – С.14–19.
4. Дети с глубокими нарушениями зрения / под ред. М.И. Земцовой и др. – М. : Педагогика, 1967. – 242 с.

5. Ермаков В.П. Развитие, обучение и воспитание детей с нарушениями зрения / Ермаков В.П., Якунин Г.А. – М. : Просвещение, 1990. – 290 с.
6. Ермолович З.Г. Тифлопсихология: чувственное отражение мира в условиях визуальной депривации / З.Г. Ермолович. – Минск. : БГПУ, 2004. – 224 с.
7. Кантор В.З. Педагогическая реабилитация и стиль жизни слепых и слабовидящих / Кантор В.З. – С-Пб. : Изд-во РГПУ, 2004. – 184 с.
8. Костючек И.С. Развитие речи учащихся школ слепых (I-IV классы) / И.С. Костючек. – М. : Педагогика, 1967. – 96 с.
9. Кручинин В.А. Формирование пространственной ориентировки у детей с нарушениями зрения в процессе школьного обучения / Кручинин В.А. – С-Пб. : Изд-во РГПУ, 1991. – 180 с.
10. Кулагин Ю.А. Восприятие средств наглядности учащимися школы слепых / Кулагин Ю.А. – М. : Педагогика, 1969. – 168 с.
11. Литвак А.Г. Тифлопсихология / Литвак А.Г. – М. : Просвещение, 1985. – 246 с.
12. Литвак А.Г. Психология слепых и слабовидящих : учеб. пособие / А.Г. Литвак ; Рос. гос. пед. ун-т им. А.И. Герцена. – СПб. : Изд-во РГПУ, 1998.
13. Литвак А.Г. Практикум по тифлопсихологии / Литвак А.Г., Сорокин В.М., Головина Т.Н. – М. : Педагогика, 1989. – 148 с.
14. Кузнецова Л.В. Основы специальной психологии : учеб. пособие для студентов сред. пед. учеб. заведений / Л.В. Кузнецова, Л.И. Переслени, Л.И. Солнцева / под ред. Л.В. Кузнецовой. – М. : Академия, 2002. – 480 с.
15. Психология воспитания детей с нарушениями зрения / под ред. Л.И. Солнцевой и В.З. Денискиной. – М. : Академия, 2004. – 240 с.
16. Психологические особенности слепых и слабовидящих школьников : сб. научных трудов. – Л. : ЛГПИ им. А.И. Герцена, 1981. – 180 с.
17. Сверлов В.С. Пространственная ориентировка слепых / В.С. Сверлов. – М. : Педагогика, 1951. – 86 с.

18. Синьова Є.П. Тифлопсихологія / Є.П. Синьова. – К. : Знання, 2008. – 250 с.
19. Синьова Є.П. Дослідження проявів тривожності студентів-інвалідів по зору в процесі їх соціально-психологічної адаптації до навчання вищих навчальних закладах / Синьова Є.П., Гребенюк Т.М. // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та психологія. – К, 2008. – Вип. 9. – С. 112–116.
20. Синьова Є.П. Взаємостосунки в колективах осіб з глибокими порушеннями зору : навчальний посібник для студентів / Синьова Є.П., Сасіна І.О. – К. : Знання, 2005. – 196 с.
21. Солнцева Л.И. Психолого-педагогические основы обучения слепых детей ориентированию в пространстве и мобильности / Солнцева Л.И., Семенов Л.А.. – М. : Педагогика, 1989. – 120 с.
22. Сеченов И.М. Осязание как средство, соответствующее зрению / Сеченов И.М. // Изб. философские и психологические произведения. – М. : Просвещение, 1947. – С. 23–28.
23. Сорокин В.М. Некоторые вопросы воображения в общей и специальной психологии / // Вопр. обучения и воспитания слепых и слабовидящих. – Л. : ЛГПИ им. А.И. Герцена, 1982. – С. 61–73.

Прикладна спеціальна психологія

Тематика курсових робіт з прикладної спеціальної психології

(Обираючи тему необхідно уточнювати нозологію і віковий період)

1. Діагностика готовності дітей з психофізичними вадами до навчання у школі
2. Проблема диференційної діагностики розумової відсталості
3. Діагностика рівня інтелектуального розвитку за наявності сенсорних порушень
4. Діагностика рівня інтелектуального розвитку за наявності порушень мовлення

5. Діагностика емоційної сфери дітей з психофізичними вадами
6. Діагностика комунікативної сфери дітей з порушеннями психофізичного розвитку
7. Діагностика організації поведінки дітей з порушеннями психофізичного розвитку
8. Нейропсихологічні методи діагностики структури дефекту
9. Нейропсихологічні методи корекції порушень психофізичного розвитку
10. Шляхи психокорекції порушень уваги при вадах психофізичного розвитку
11. Шляхи психокорекції порушень наочно-образного мислення при вадах психофізичного розвитку
12. Шляхи психокорекції порушень логічного мислення при вадах психофізичного розвитку
13. Шляхи психокорекції високого рівня тривожності при вадах психофізичного розвитку
14. Шляхи психокорекції високого рівня агресивності при вадах психофізичного розвитку
15. Шляхи формування цілеспрямованої поведінки при вадах психофізичного розвитку
16. Профілактика формування комплексу меншовартості при вадах психофізичного розвитку
17. Організація психологічного супроводу дітей з психофізичними вадами в умовах інклюзивного навчання
18. Організація психологічного супроводу дітей з психофізичними вадами в умовах індивідуального навчання
19. Зміст та особливості організації роботи спеціального психолога з батьками дітей з психофізичними вадами
20. Профілактика емоційного вигорання вчителів-дефектологів

21. Психомалюнок як метод психокорекційної роботи з дітьми з вадами психофізичного розвитку

22. Ігрова терапія як метод психокорекційної роботи з дітьми з вадами психофізичного розвитку

23. Психогімнастика як метод психокорекційної роботи з дітьми з вадами психофізичного розвитку

24. Піскова терапія як метод психокорекційної роботи з дітьми з вадами психофізичного розвитку

25. Релаксація як метод психокорекційної роботи з дітьми з вадами психофізичного розвитку

26. Кінезіологія як метод психокорекційної роботи з дітьми з вадами психофізичного розвитку

Рекомендована література до виконання курсових робіт з прикладної спеціальної психології

1. Анастаси А. Психологическое тестирование / ред. и предисл. К. М. Гуревича, В. И. Лубовского ; пер. с англ. – М. : Педагогика, 1982. – 320 с.

2. Астапов В. М. Введение в дефектологию с основами нейро- и патопсихологии / В. М. Астапов. – М. : Международная педагогическая академия, 1994. - 216 с.

3. Астапов В. М. Психодиагностика и коррекция детей с нарушениями и отклонениями развития / В. М. Астапов, Ю. В. Микадзе. – СПб : Питер, 2008. – 256 с.

4. Богданова Т. Г., Корнилова Т. В. Диагностика познавательной сферы ребенка / Т. Г. Богданова, Т. В. Корнилова. – К., 1996, – 68 с.

5. Братішніков О. О. Розвиток сенсорних здібностей і пам'яті у дітей 5-7 років : тести та ігри / О. О. Братішніков, І. А. Братішнікова. – Тернопіль : Богдан, 1998. –70 с.

6. Братішнікова І. А. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-7 років : тести та ігри / І. А. Братішнікова, О. О. Братішніков. – Тернопіль : Богдан, 1998. –85 с.
7. Бурлачук Л. Ф. Справочник по психологической диагностике / Л. Ф. Бурлачук, С. М. Морозов. – СПб. : Питер, 2000. – 528 с.
8. Варга А. Я. Психологическая коррекция нарушений общения младших школьников // Семья в психологическом консультировании / под ред. А. А. Бодалева, В. В. Столина. – М., 1989. – 240 с.
9. Власова Т. А. О детях с отклонениями в развитии / Т. А. Власова, М. С. Певзнер. – М.: Просвещение, 1973. – 250 с.
10. Гильбух Ю. З. Методика отслеживания успеваемости и психического развития учащихся в общеобразовательной школе: начальное и среднее звено : методические рекомендации / Ю.З. Гильбух. - 4-е изд., стереотип. – К. : [б. и.], 1996. - 38 с.
11. Диагностика отклонений в умственном развитии учащихся : пособие для учителя / Н. М. Стадненко и др. ; под ред. Н. М. Стадненко. - К. : Освіта, 1991. - 96 с.
12. Рабочая книга школьного психолога / И. В. Дубровина, М. К. Акимова, Е. М. Борисова и др.; Под ред. И. В. Дубровиной. – М. : Просвещение, 1991. – 303 с.
13. Э. Ле Шан Когда ваш ребенок сводит вас с ума / Э. Ле Шан. – М. : Прайм-Еврознак, 2007. – 448 с.
14. Эмоциональные нарушения в детском возрасте и их коррекция / В. В. Лебединский, О. С. Никольская, Е. Р. Баенская, М. М. Либлинг. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1990. – 197 с.
15. Елфимова Н. В. Диагностики и коррекция мотивации учения у дошкольников и младших школьников. / Н. В. Елфимова. – М. : Просвещение, 1991. – 256 с.
16. Забрамная С. Д. Отбор умственно отсталых детей в специальные учреждения : учеб. пособ. / С. Д. Забрамная.– М. : Просвещение, 1988. – 94 с.

17. Забрамная С. Д. Психолого-педагогическая диагностика умственного развития детей : учеб. / С. Д. Забрамная. – 2-е изд., перераб. – М. : Просвещение, 1995. – 112 с.
18. Захаров А. И. Неврозы у детей и подростков : анамнез, этиология и патогенез / А. И. Захаров. – Л.: Медицина, 1988. — 246 с.
19. Зимбардо Ф. Застенчивость / Ф. Зимбардо. – М. : Педагогика, 1991. – 210 с.
20. Измерение интеллекта детей : пособие для психолога-практика / под ред. Ю. З. Гильбуха. – К., 1992. – 133 с.
21. Карвасарский Б. Д. Неврозы / Б. Д. Карвасарский. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Медицина, 1990. – 576 с.
22. Карпенко З.С. Психокорекція розвитку дитини / З.С. Карпенко. – Івано-Франківськ, 1994 – 132 с.
23. Кисова В. В. Практикум по специальной психологии / В. В. Кисова, И. А. Конева. – СПб. : Речь, 2006. – 352 с.
24. Коломинский Н. Л. Психическое развитие детей в норме и патологии: психологическая диагностика, профилактика и коррекция / Н. Л. Коломинский, Е. А. Панько, С. А. Игумнов. – СПб. : Питер, 2004. – 480 с.
25. Коробко С. Л. Работа психолога с младшими школьниками : метод. посіб. / С. Л. Коробко, О. І Коробко. – К. : Літера ЛТД, 2006. – 416 с.
26. Лебединская К. С. Диагностика раннего детского аутизма : учеб. издание / К. С. Лебединская, О. С. Никольская. - М.: Просвещение, 1991. - 96 с.
27. Леонгард К. Акцентуированные личности / К. Леонгард. – М. : Феникс, 1989.
28. Лучинин А. С. Психодиагностика : конспект лекцій / А. С. Лучинин. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2004. – 256 с.
29. Максимова Н. Ю. Основы дитячої патопсихології / Н. Ю. Максимова, К. Л. Мілютіна, В. М. Піскун. – К. : Перун, 1996. – 464 с.

30. Матюгин И. Ю. Методы развития памяти, образного мышления, воображения : монография / И. Ю. Матюгин, И. К. Рыбникова. – Москва : Эйдос, 1996. – 52 с.
31. Общая психодиагностика / под ред. А. А. Бодалева, В. В. Столина. – М. : МГУ, 1987. – 304 с.
32. Овчарова Р. В. Справочная книга школьного психолога / Р. В. Овчарова. – 2-е изд., дораб. – М. : Просвещение, 1996. – 352 с.
33. Овчарова Р. В. Практическая психология в начальной школе / Р. В. Овчарова. – М. : Сфера, 1999 – 261 с.
34. Отбор детей во вспомогательную школу : пособие для учителей / сост. : Т. А. Власова, К. С. Лебединская, В. Ф. Мачихина. – М. : Просвещение, 1983. – 176 с.
35. Практическая психология образования / под ред. И. В. Дубровиной. – М. : ТЦ Сфера, 2000. – 528 с.
36. Принципы отбора детей во вспомогательные школы / под ред. Г. М. Дульнева, А. Р. Лурия. – 3-е изд., испр. и доп. – М., 1973. – 224 с.
37. Прихожан А. М. Психокоррекционная работа с тревожными детьми // Активные методы работы школьного психолога : сборник науч. труд. – М. : АПН СССР, 1990. – С. 32-35.
38. Психолог в начальной школе : учеб.-практ. пособие / Г. С. Абрамова, Т. П. Гаврилова, Н. В. Карабекова, А. Г. Лидерс ; [под ред. Т. Ю. Андрущенко]. – Волгоград : Перемена, 1995. – 149 с.
39. Психологическая диагностика / под ред. К. М. Гуревича, Е. М. Борисовой. – М. : Изд-во УРАО, 1997. – 304 с.
40. Антонова-Турченко О. Г. Психологическая диагностика и коррекция личности трудновоспитуемых детей и подростков / О. Г. Антонова-Турченко, Е. Й. Дранищева, Л. С. Дробот. – К. : ТЗМН, 1997. – 312 с.
41. Ранняя диагностика и коррекция : практическое руководство / под ред. Удо Б. Брака. – М. : Академия, 2007. – Т 2. – 304 с.

42. Ранняя диагностика и коррекция : практическое руководство / под ред. Удо Б. Брака. – М.: Академия, 2007. – Т. 1. – 320 с.
43. Романова Е. С. Графические методы в психологической диагностике / Е. С. Романова, О. Ф. Потемкина. – М. : Дидакт, 1992. – 164 с.
44. Рубинштейн С. Я. Экспериментальные методики патопсихологии / С. Я. Рубинштейн. – М. : ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. – 448 с.
45. Самоукина Н. В. Игры в школе и дома : психотехнические упражнения и коррекционные программы / [Н. В. Самоукина](#). – М. : Новая школа, 1993. – 144 с.
46. Семаго Н. Я. Проблемные дети: Основы диагностической и коррекционной работы психолога / Н. Я. Семаго, М. М. Семаго. – М. : АРКТИ, 2000. – 208 с.
47. Семаго Н. Я., Семаго М. М. Теория и практика оценки психического развития ребенка. Дошкольный и младший школьный возраст. – СПб. : Речь, 2006. – 384 с.
48. Семенович А. В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте / А. В. Семенович. – М. : Академия, 2002. – 232 с.
49. Соколова Е. Т. Проективные методы исследования личности : учеб. пособ. / Е. Т. Соколова. – М. : Изд-во МГУ, 1980. – 174 с.
50. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників / Н. М. Стадненко, Т. Д. Ілляшенко, Л. В. Борщевська, А. Г. Обухівська. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 1998. – 144с.
51. Степанов С. С. Диагностика интеллекта методом рисуночного теста / С. С. Степанов. – М. : ТЦ Сфера, 2007. – 96 с.
52. Тарасун В. В. Тесты учебных способностей для 1 класса / В. В. Тарасун. – К. : Укрвузполиграф, 1992. – 72 с.
53. Тихомирова Л. Ф. Развитие логического мышления / Л. Ф. Тихомирова, А. В. Басов. – Ярославль : Академия развития, 1997. – 254 с.

- 54.Тихомирова Л. Ф. Развитие познавательных способностей детей / Л. Ф. Тихомирова, А. В. Басов. – Ярославль : Академия развития, 1996. – 192 с.
- 55.Гильбух Ю. З. Учебная деятельность младшего школьника: диагностика и коррекция неблагоприятных / Ю. З. Гильбух. – Киев: Випол, 1993. 127 с.
- 56.Хоментаскас Г. Т. Семья глазами ребенка / Г. Т. Хоментаскас. – М. : Педагогика, 1989. – 160 с.
- 57.Худик В. А. Диагностика детского развития: методы исследования / В. А. Худик. – К. : Освіта, 1992. – 220 с.
- 58.Худик В. А. Психология аномального развития личности в детском и подростково-юношеском возрасте / [В. А. Худик](#). – К. : Здоровья, 1993. – 144 с.
- 59.Цветкова Л. С. Нейропсихологическая диагностика детей / Л. С. Цветкова. – М. : Педагогическое общество России, 2000. – 128 с.
- 60.Цветкова Л. С. Мозг и интеллект: нарушение и восстановление интеллектуальной деятельности / Л. С. Цветкова. – М., 1995. – 304 с.
- 61.Цветкова Л. С. Нейропсихологическая реабилитация больных: речь и интеллектуальная деятельность : учеб. пособ. / [Л.С. Цветкова](#). – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : МПСИ ; Воронеж : МОДЭК, 2004. – 424 с.
- 62.Чистякова М. И. Психогимнастика / под. ред. М. И. Буянова. – 2-е изд. – М. : Просвещение: ВЛАДОС, 1995. – 160 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури / С.С.Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
2. Вимоги до написання, оформлення, захисту курсових, дипломних і магістерських робіт із спеціальної педагогіки : методичні рекомендації для студентів і магістрантів спеціальності «Дефектологія» / укладач С.П.Миронова – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2003. – 50 с.
3. Методичні рекомендації з написання та оформлення дипломних робіт студентами Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка
4. Організація та методика проведення науково-педагогічних досліджень студентами вищих навчальних закладів : посібник для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів: М.І.Соловей, Є.С.Спіцин, К.К.Потапенко, З.М.Шалік. – К.: Ленвіт, 2004. – 143 с.
5. Про затвердження переліку паспортів у галузі педагогічних наук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lawua.info/jurdata/dir140/dk140133.htm>
6. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : Навч. посібник / М.М.Фіцула. – К.: Академвидав. 2006. – 352 с.
7. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : Підручник / В.М.Шейко, Н.М.Кушнарєнко. – К.: Знання, 2004. – 307 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Зразок оформлення титульного аркушу реферату

Кам'янець – Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кафедра корекційної педагогіки та інклюзивної освіти

Реферат

з дисципліни: **КОРЕКЦІЙНА ПСИХОПЕДАГОГІКА**

на тему: **Особливості лікувально-корекційної роботи в спеціальній
школі**

Науковий керівник

(Науковий ступінь, посада, прізвище, ініціали)

Роботу виконав

студент _____

(факультет, група, прізвище, ініціали)

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кафедра корекційної педагогіки та інклюзивної освіти

КУРСОВА РОБОТА

з _____ (назва дисципліни) _____

Тема: _____

Студентки __ курсу __ групи
напряму підготовки

(ПІБ)
Керівник _____

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії:

ДОДАТОК В

Зразок оформлення титульного аркушу дипломної роботи

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кафедра корекційної педагогіки та інклюзивної освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ЕЙДЕТИКИ У ПРОЦЕСІ
НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПІЗНАВАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ»**

Виконала: студентка 5 курсу групи **ОЛ 51(2)**
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Кузьменко Світлана Миколаївна

Керівник:
Миронова С.П., доктор педагогічних наук,
професор кафедри корекційної педагогіки
та інклюзивної освіти

Рецензент:
Гаврилов О.В., кандидат психологічних наук, доцент,
кафедри логопедії та спеціальних методик

Кам'янець-Подільський – 2016 р.

ДОДАТОК Г

Зразки заяв для затвердження теми наукової роботи

Завідувачу кафедри

корекційної педагогіки та інклюзивної освіти

професору Мироновій С.П.

студентки 51 групи

спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

Мельник У.Р.

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему курсової роботи з корекційної психопедагогіки у такій редакції: «Характеристика позакласних форм навчально - корекційної роботи у спеціальній школі».

12.05.02.

Підпис Мельник У.Р.

Зразок заяви для затвердження теми наукової роботи

Завідувачу кафедри
корекційної педагогіки та інклюзивної освіти

професору Мироновій С.П.

студентки 51 групи
спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

Степаненко А.П.

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему дипломної роботи у такій редакції: «Готовність дітей з вадами інтелекту до шкільного навчання» та наукового керівника - кандидата педагогічних наук, доцента Коваль. Н.І.

12. 05. 02.

Підпис Степаненко А.П.

ДОДАТОК Д

Штамп
установи
замовника
(або фірмовий бланк)

Завідувачу кафедри
корекційної педагогіки та інклюзивної освіти
професору Мироновій С.П.

КЛОПОТАННЯ

Просимо виконати на кафедрі корекційної педагогіки та інклюзивної освіти дипломну роботу на тему «Використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі допоміжної школи».

Директор
(Завідувач)

Прізвище

(Клопотання завіряється гербовою печаткою установи замовника)

**Тема курсової роботи: «Стійкість уваги розумово відсталих учнів
молодших класів»**

Мета дослідження – дослідити особливості стійкості уваги розумово відсталих учнів молодших класів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз уваги як психічного процесу у загальній психології.
2. Визначити особливості розвитку уваги розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку.
3. Дослідити стійкість уваги учнів з порушеним та нормальним інтелектом.
4. Провести кількісний і якісний аналіз результатів дослідження.

Об'єкт дослідження – увага розумово відсталих учнів молодших класів.

Предмет дослідження – особливості стійкості уваги розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку.

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення та аналіз загальної та спеціальної психологічної літератури; *емпіричні:* констатувальний експеримент з метою дослідження стійкості уваги розумово відсталих учнів молодших класів; спостереження, бесіда; *статистичні:* кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

Практичне значення одержаних результатів полягає у дослідженні стійкості уваги розумово відсталих учнів молодших класів, результати якого можуть використовуватись педагогами спеціальних шкіл з метою підвищення ефективності навчально-виховної роботи. Матеріали курсової роботи також

можуть використовуватись студентами при вивченні олігофренопсихології, психодіагностики та проходженні педагогічної і психологічної практики.

**Тема дипломної роботи: «Динаміка розвитку стійкості уваги
розумово відсталих школярів»**

Мета дослідження – визначити динаміку розвитку стійкості уваги розумово відсталих школярів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз уваги як психічного процесу у загальній психології.
2. Визначити особливості розвитку уваги розумово відсталих учнів молодшого та старшого шкільного віку.
3. Дослідити стійкість уваги учнів з порушеним та нормальним інтелектом молодших та старших класів.
4. Визначити динаміку розвитку стійкості уваги розумово відсталих школярів на основі кількісного та якісного аналізу результатів дослідження.

Об'єкт дослідження – увага розумово відсталих школярів.

Предмет дослідження – динаміка розвитку стійкості уваги розумово відсталих школярів.

Методи дослідження: *теоретичні:* вивчення та аналіз загальної та спеціальної психологічної літератури; *емпіричні:* констатувальний експеримент з метою дослідження динаміки розвитку стійкості уваги розумово відсталих учнів; спостереження; *статистичні:* кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

Елементи наукової новизни одержаних результатів дослідження полягає у тому, що: *уточнено* динаміку розвитку стійкості уваги розумово відсталих школярів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у дослідженні динаміки розвитку стійкості уваги розумово відсталих школярів, результати якого можуть використовуватись педагогами спеціальних шкіл з метою

підвищення ефективності навчально-виховної роботи. Матеріали дипломної роботи також можуть використовуватись студентами при вивченні олігофренопсихології, психодіагностики та проходженні педагогічної і психологічної практики.

Тема курсової роботи: «Особливості самооцінки розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку»

Мета дослідження – дослідити особливості самооцінки розумово відсталих учнів молодших класів.

Завдання дослідження:

5. Здійснити теоретичний аналіз самооцінки як складова емоційно-ціннісного компоненту «Я-концепції» у загальній психології.

6. Охарактеризувати самооцінку розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку.

7. Дослідити особливості самооцінки розумово відсталих учнів молодших класів.

8. Провести кількісний і якісний аналіз результатів дослідження.

Об'єкт дослідження – самооцінка розумово відсталих учнів молодших класів.

Предмет дослідження – особливості самооцінки розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку.

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення та аналіз загальної та спеціальної психологічної літератури; *емпіричні:* констатувальний експеримент з метою дослідження особливостей самооцінки розумово відсталих учнів молодших класів; спостереження, бесіда; *статистичні:* кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

Практичне значення одержаних результатів полягає у дослідженні особливостей самооцінки розумово відсталих учнів молодших класів, результати якого можуть використовуватись педагогами та психологами

спеціальних шкіл з метою розвитку особистості учнів та підвищення ефективності навчально-виховної роботи. Матеріали курсової роботи також можуть використовуватись студентами при вивченні олігофренопсихології, психодіагностики та проходженні психологічної практики.

Тема дипломної роботи: «Формування адекватної самооцінки розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку»

Мета дослідження – розробити та апробувати корекційно-розвиткову програму формування адекватної самооцінки розумово відсталих учнів молодших класів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз самооцінки як складової емоційно-ціннісного компоненту «Я-концепції».

2. Охарактеризувати самооцінку розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку.

3. Дослідити особливості самооцінки розумово відсталих учнів молодших класів.

4. Розробити та апробувати корекційно-розвиткову програму формування адекватної самооцінки розумово відсталих учнів молодших класів.

Об'єкт дослідження – процес формування самооцінки розумово відсталих учнів молодших класів.

Предмет дослідження – корекційно-розвиткова програма формування адекватної самооцінки розумово відсталих учнів молодших класів.

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення та аналіз загальної та спеціальної психологічної літератури;

емпіричні: констатувальний та формувальний експеримент; спостереження, бесіда; аналіз продуктів діяльності учнів;

статистичні: кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та апробації корекційно-розвиткової програми формування адекватної самооцінки розумово відсталих учнів молодших класів, яка може використовуватись психологами спеціальних шкіл з метою розвитку особистості розумово відсталих дітей. Матеріали дипломної роботи також можуть використовуватись студентами при вивченні олігофренопсихології, психодіагностики та проходженні психологічної практики.

Тема курсової роботи: «Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах інклюзії»

Мета дослідження – виявити особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями опорно-рухового апарату (ПОРА) в умовах інклюзивного навчання.

Завдання дослідження:

1. Визначити стан розробленості проблеми у вітчизняній та зарубіжній корекційній педагогіці.
2. Визначити особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивній школі.
3. Виявити основні проблеми психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивному закладі.

Об'єкт дослідження – психолого-педагогічний супровід інклюзивного класу.

Предмет дослідження – особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивному закладі.

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення та аналіз загальної та спеціальної психолого-педагогічної літератури, методичних матеріалів, шкільної документації; вивчення досвіду роботи інклюзивних закладів для з'ясування стану проблеми у сучасній практиці; *емпіричні:* спостереження за поведінкою учнів на уроках та у позаурочний час, соціометричні методики, бесіда, анкетування, розв'язання

проблемних ситуацій, констатувальний експеримент з метою дослідження особливостей психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивній школі; *статистичні*: кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що:

- виділено проблеми психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного навчання;
- визначено особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивній школі;
- досліджено проблеми психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА.

Практичне значення одержаних результатів полягає у дослідженні основних проблем психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в умовах інклюзивного навчання, результати якого можуть використовуватись вчителями, асистентами вчителів, корекційними і соціальними педагогами, психологами у навчально-виховній роботі інклюзивного закладу.

Тема дипломної роботи: «Умови психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах інклюзії»

Мета дослідження – розробити організаційно-змістові умови психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями опорно-рухового апарату (ПОРА) в інклюзивному закладі та довести їх ефективність.

Завдання дослідження:

1. Визначити стан розробленості проблеми у вітчизняній та зарубіжній корекційній педагогіці.
2. Визначити особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивній школі.
3. Розробити та апробувати організаційно-змістові умови психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивному закладі.

Об'єкт дослідження – психолого-педагогічний супровід інклюзивного класу.

Предмет дослідження – організаційно-змістові умови психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивному закладі.

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення та аналіз загальної та спеціальної психолого-педагогічної літератури, методичних матеріалів, шкільної документації; вивчення досвіду роботи інклюзивних закладів для з'ясування стану проблеми у сучасній практиці; *емпіричні:* спостереження за поведінкою учнів на уроках та у позаурочний час, соціометричні методики, бесіда, анкетування, розв'язання проблемних ситуацій, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний) з метою дослідження особливостей психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивній школі, розробки організаційно-змістових умов психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивному закладі та перевірки їх ефективності; *статистичні:* кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що:

- виділено проблеми психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного навчання;
- визначено особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивній школі;
- розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально апробовано організаційно-змістові умови психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивному закладі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та експериментальній апробації організаційно-змістових умов психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивному закладі, які можуть використовуватись вчителями, асистентами вчителів, корекційними і

соціальними педагогами, психологами у навчально-виховній роботі інклюзивного закладу.

Тема курсової роботи: «Психологічні особливості формування правосвідомості учнів старших класів зі зниженим слухом»

Мета дослідження – виявити специфічні особливості формування правосвідомості учнів старших класів зі зниженим слухом.

Завдання:

5. Здійснити аналіз проблеми дослідження у загальній та спеціальній педагогічній та психологічній теорії.

6. З'ясувати стан дослідженості проблеми у практиці роботи спеціальних загальноосвітніх шкіл для дітей зі зниженим слухом.

7. Виявити особливості тлумачення старшокласниками зі зниженим слухом різноманітних ситуацій і встановлення ними відповідності поведінки правовим нормам.

8. Визначити психолого-педагогічні передумови формування у старшокласників зі зниженим слухом умінь встановлювати відповідність поведінки і взаємин правовим нормам.

Об'єкт дослідження – поведінка старшокласників зі зниженим слухом у різних ситуаціях людських взаємин.

Предмет дослідження – особливості усвідомлення і засвоєння старшокласниками зі зниженим слухом відповідності поведінки правовим нормам.

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення та аналіз загальної і спеціальної психолого-педагогічної та методичної літератури щодо проблеми формування правосвідомості школярів із типовим розвитком та з порушеннями психофізичного розвитку; *емпіричні:* вивчення педагогічного досвіду у спеціальному навчальному закладі для дітей зі зниженим слухом; спостереження за поведінкою учнів під час уроків та в позаурочний час;

опитування педагогів; анкетування дітей; розв'язання проблемних ситуацій; констатувальний експеримент.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

- доповнено наукові відомості про особливості формування правосвідомості учнів старших класів зі зниженим слухом;
- визначено особливості формування та розвитку взаємин дітей зі зниженим слухом.

Практичне значення дослідження полягає у вивченні психологічних особливостей процесу формування правосвідомості учнів старших класів зі зниженим слухом, результати якого можуть використовуватися у роботі спеціальних психологів, вчителів та вихователів спеціальних загальноосвітніх шкіл для дітей зі зниженим слухом.

Тема дипломної роботи: «Формування правосвідомості старшокласників зі зниженим слухом в умовах спеціальної школи»

Мета дослідження полягає у розробленні системи психолого-педагогічного забезпечення формування правосвідомості учнів старших класів зі зниженим слухом.

Об'єкт дослідження – навчально-виховний процес у спеціальній загальноосвітній школі для дітей зі зниженим слухом.

Предмет дослідження – система психолого-педагогічного забезпечення процесу формування правосвідомості старшокласників зі зниженим слухом.

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення та аналіз загальної і спеціальної психолого-педагогічної та методичної літератури щодо проблеми формування правосвідомості школярів із типовим розвитком та з порушеннями психофізичного розвитку; *емпіричні:* вивчення педагогічного досвіду у спеціальних навчальних закладах для дітей зі зниженим слухом; спостереження за поведінкою дітей під час уроків та в позаурочний час; опитування педагогів;

бесіда; анкетування дітей; розв'язання проблемних ситуацій; аналіз шкільної документації; констатувальний та формувальний експеримент.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

- розроблено систему психолого-педагогічного забезпечення формування правосвідомості учнів старших класів зі зниженим слухом;
- розроблено методичні рекомендації для спеціальних психологів та педагогів спеціальних загальноосвітніх шкіл для дітей зі зниженим слухом;
- доповнено наукові відомості про особливості формування правосвідомості учнів старших класів зі зниженим слухом.
- визначено особливості формування та розвитку взаємин дітей зі зниженим слухом.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що розроблений і апробований комплекс діагностичних процедур може використовуватися як діагностична методика, запропонована система психолого-педагогічного забезпечення формування правосвідомості відкриває нові можливості для засвоєння учнями зі зниженим слухом правових норм і ефективного формування у них правосвідомості, а розроблені методичні рекомендації можуть бути використані у навчально-виховному процесі спеціальних загальноосвітніх закладів для дітей зі зниженим слухом.

ДОДАТКИ.....

Тема дипломної роботи: «Особливості формування професійно-трудових навичок старшокласників з тяжкими порушеннями мовлення на уроках трудового навчання»

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та практична апробація впровадження основ торговельної справи як напрямку формування професійних навичок учнів із тяжкими порушеннями мовлення в навчальний процес спеціальної школи.

Враховуючи мету, нами було сформовано такі **завдання дослідження:**

1. Вивчити теоретичні та методичні основи професійно-трудових навичок учнів із вадами психофізичного розвитку;
2. Встановити міжпредметну взаємодію уроків трудового навчання з іншими навчальними дисциплінами;
3. Розробити педагогічне забезпечення навчання учнів з тяжкими порушеннями мовлення основам торговельної справи;
4. Оцінити ефективність запропонованої експериментальної методики професійно-трудового навчання учнів з тяжкими порушеннями мовлення на уроках торговельної справи.

Об'єктом дослідження є професійно-трудове навчання учнів з тяжкими порушеннями мовлення.

Предметом дослідження стали особливості формування професійно-трудових навичок старшокласників з тяжкими порушеннями мовлення у процесі вивчення основ торговельної справи.

З метою реалізації поставлених завдань, нами застосовувалися такі методи дослідження: теоретичний аналіз літературних джерел, навчальних програм, підручників; спостереження за навчально-виховним процесом школярів із тяжкими порушеннями мовлення, бесіди з учителями; аналіз педагогічного досвіду; моделювання змісту, форм, методів і засобів трудового навчання; формуючий експеримент; статистичні методи дослідження.

Теоретичне значення дипломної роботи полягає в тому, що нами здійснений аналіз сутності та змісту професійно-трудового навчання старшокласників в системі корекційної освіти, розроблені навчальна програма з основ торговельної справи, методики проведення уроків та відповідні методичні рекомендації щодо їх проведення, які доповнюють теорію корекційної педагогіки.

Практичне значення дипломної роботи полягає у тому, що дані дослідження можна використати при розробці шкільної програми з трудового навчання для старшокласників з тяжкими порушеннями мовлення, у школах

інтенсивної педагогічної корекції, допоміжній школі та в практичній роботі педагога в умовах корекційної освіти.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Місце проведення дослідження. Дослідження проводилося на базі Львівської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату I-II ступенів «Довіра»; у ньому брали участь учні 8-10-х класів при вивченні ними основ торговельної справи.

Дипломна робота виконана на замовлення КЗ ЛОР Львівської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату для дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

**Тема курсової роботи: «Стійкість уваги розумово відсталих учнів
молодших класів»**

ЗМІСТ

ВСТУП.....

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ УВАГИ У ЗАГАЛЬНІЙ ТА СПЕЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....

1.1 Увага як психічний процес.....

1.2. Особливості уваги розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку.....

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТІЙКОСТІ УВАГИ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ.....

2.1. Методика дослідження стійкості уваги

2.2. Результати дослідження

ВИСНОВКИ.....

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....

ДОДАТКИ.....

**Тема дипломної роботи: «Динаміка розвитку стійкості уваги
розумово відсталих школярів»**

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ УВАГИ У ЗАГАЛЬНІЙ ТА СПЕЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	
1.1 Увага як психічний процес.....	
1.2. Особливості уваги розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку.....	
1.3. Особливості уваги розумово відсталих учнів старшого шкільного віку.....	
Висновки до розділу 1	
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ РОЗВИТКУ СТІЙКОСТІ УВАГИ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ШКОЛЯРІВ	
2.1. Методика дослідження стійкості уваги.....	
2.2. Результати дослідження стійкості уваги учнів з порушеним та нормальним інтелектом молодших класів.....	
2.3. Результати дослідження стійкості уваги учнів з порушеним та нормальним інтелектом старших класів.....	
2.4. Визначення динаміки розвитку стійкості уваги школярів з порушеним та нормальним інтелектом.....	
Висновки до розділу 2	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

**Тема курсової роботи: «Особливості самооцінки розумово відсталих
учнів молодшого шкільного віку»**

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ САМООЦІНКИ У ЗАГАЛЬНІЙ ТА СПЕЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	
1.1. Самооцінка як складова емоційно-ціннісного компоненту «Я- концепції».....	
1.2. Характеристика самооцінки розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку.....	
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ САМООЦІНКИ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ	
2.1. Методика дослідження самооцінки.....	
2.2. Результати дослідження	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

**Тема дипломної роботи: «Формування адекватної самооцінки
розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку»**

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ САМООЦІНКИ У ЗАГАЛЬНІЙ ТА СПЕЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	
1.1 Самооцінка як складова емоційно-ціннісного компоненту «Я- концепції».....	
1.2. Характеристика самооцінки розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку.....	
1.3. Шляхи формування адекватної самооцінки розумово відсталих учнів молодшого шкільного віку.....	
Висновки до розділу 1	
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ САМООЦІНКИ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ	
2.1. Методика дослідження самооцінки.....	
2.2. Результати дослідження	
Висновки до розділу 2	
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ АДЕКВАТНОЇ САМООЦІНКИ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ	
2.1. Корекційно-розвиткова програма формування адекватної самооцінки розумово відсталих учнів молодших класів	
2.2. Результати формувального експерименту.....	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

Тема курсової роботи: «Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах інклюзії»

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	
ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ	
1.1. Сутність психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного навчання.....	
1.2. Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивній школі	
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ УЧНІВЗ ПОРА В ІНКЛЮЗИВНОМУ ЗАКЛАДІ	
2.1. Методика дослідження основних проблем психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА	
2.2. Аналіз результатів дослідження	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

Тема дипломної роботи: «Умови психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах інклюзії»

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	
ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ	
1.1. Сутність психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного навчання.....	
1.2. Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в інклюзивній школі	
Висновки до розділу 1	
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ УЧНІВ З ПОРА В ІНКЛЮЗИВНОМУ ЗАКЛАДІ	
2.1. Методика дослідження основних проблем психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА	
2.2. Аналіз результатів дослідження	
Висновки до розділу 2	
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЗМІСТОВІ УМОВИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ПОРА В ІНКЛЮЗИВНОМУ ЗАКЛАДІ	
3.1. Програма психолого-педагогічного супроводу дітей з ПОРА в умовах інклюзивного навчання	
3.2. Результати формувального етапу дослідження, їх аналіз.....	
Висновки до розділу 3	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

Тема курсової роботи: «Психологічні особливості формування правосвідомості учнів старших класів зі зниженим слухом»

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	
ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ	
1.1. Психолого-педагогічні аспекти проблеми формування правосвідомості особистості	
1.2. Формування правосвідомості дітей із типовим розвитком	
1.3. Особливості формування правосвідомості учнів з порушеннями психофізичного розвитку	
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ	
2.1. Методологічні аспекти організації дослідження	
2.2. Результати дослідження та їх аналіз	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

**Тема дипломної роботи: «Формування правосвідомості
старшокласників зі зниженим слухом в умовах спеціальної школи»**

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	
ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ	
1.1. Психолого-педагогічні аспекти проблеми формування правосвідомості особистості	
1.2. Формування правосвідомості дітей із типовим розвитком	
1.3. Особливості формування правосвідомості учнів з порушеннями психофізичного розвитку	
Висновки до розділу 1	
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ	
2.1. Методологічні аспекти організації дослідження	
2.2. Результати дослідження та їх аналіз	
Висновки до розділу 2	
РОЗДІЛ 3. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ	
3.1. Система психолого-педагогічного забезпечення процесу формування правосвідомості старшокласників зі зниженим слухом.....	
3.2. Результати формувального експерименту та їх аналіз.....	
Висновки до розділу 3	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

**Тема дипломної роботи: «Особливості формування професійно-
трудових навичок старшокласників з тяжкими порушеннями мовлення на
уроках трудового навчання»**

ВСТУП

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Зміст, сутність, значення трудового навчання в системі загальної та корекційної освіти

1.2. Трудове навчання як засіб розвитку особистості дитини з тяжкими порушеннями мовлення

1.3. Міжпредметні зв'язки як засіб підготовки учнів з ТПМ до оволодіння професійно-трудовами навичками

1.4. Формування професійних навиків школярів засобами трудового навчання

**РОЗДІЛ II. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНО-ТРУДОВОГО
НАВЧАННЯ УЧНІВ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ**

2.1. Характеристика змісту уроків основ торговельної справи для учнів з ТПМ

2.2. Методика проведення уроків з основ торговельної справи. Традиційні та сучасні педагогічні технології на уроках професійно-трудового навчання

2.3. Оцінка ефективності запропонованої експериментальної методики професійно-трудового навчання учнів з тяжкими порушеннями мовлення

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ